

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

ГЕРМАН Олександр Олександрович

УДК 351.713:656.13 (477)

ДИСЕРТАЦІЯ
МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ЩОДО АВТОМОБІЛЬНИХ
ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право
Галузь знань 0304 – право

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ О.О. Герман
(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник
ФЕДОТОВ Олексій Павлович
доктор юридичних наук, доцент

Одеса – 2018

АНОТАЦІЯ

Герман О.О. Митні формальності щодо автомобільних транспортних засобів. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук (доктора філософії) за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Національний університет «Одеська юридична академія», Міністерство освіти і науки України, Одеса, 2018.

Дисертацію присвячено науковому дослідженню порядку здійснення органами митного спрямування Державної фіскальної служби України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів. Під час дослідження встановлено, що проблемним аспектом здійснення органами митного спрямування Державної фіскальної служби України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів є відсутність новітньої адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України для комерційних та некомерційних цілей.

У роботі на основі комплексного аналізу теоретичних засад та практики здійснення органами митного спрямування ДФС України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України для комерційних та некомерційних цілей, окреслено основні проблемні аспекти правового регулювання порядку переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів комерційного та некомерційного використання, напрацьовано пропозиції та рекомендації щодо їх вирішення.

Аргументовано, що встановлення сутності та змісту поняття «транспортний засіб» значною мірою ускладнюється тим фактором, що у правовій науці відсутніми є науково обґрунтовані системні погляди щодо його правової природи. Такий стан речей призводить не тільки до

ототожнення на законодавчому рівні понять «транспортний засіб», «автотранспортний засіб», «автомобільний транспорт» та «автомобільний транспортний засіб», але й до виникнення цілого ряду проблемних питань у процесі здійснення органами митного спрямування ДФС України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, що є черговим підтвердженням того, що будь-які кроки щодо реалізації основних напрямів та пріоритетних цілей державної митної справи повинні ґрунтуватися на досягненнях правової науки.

Визначено зміст та юридичні властивості поняття автомобільних транспортних засобів, сформованого на синтезі тлумачень норм міжнародно-правових актів та національного законодавства, з метою регулювання переміщення через митний кордон.

Здійснено правову класифікацію автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України за ознаками, що впливають на застосування митного законодавства: мета переміщення, призначення (вантажні, вантажопасажирські, пасажирські, спеціальні автомобільні транспортні засоби та «багатоцільові автомобільні транспортні засоби»), загальна кількість коліс та тягових коліс, кількість осей, тип двигуна, тип шасі, приналежність [загальні (особисті, державні та комерційні) та військові], вантажопідйомність (особливо малої; малої; середньої; великої та особливо великої вантажопідйомності).

Досліджено систему процедур переміщення автомобільних транспортних засобів комерційного використання як набір типових митних ситуацій, які дозволяють суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності обрати найбільш зручний для них порядок здійснення митних формальностей. Охарактеризовано особливості типових процедур переміщення автомобільних транспортних засобів комерційного використання, які обумовлюються застосуванням специфічного документального забезпечення (книжка МДП, книжка (карнет) А.Т.А. або накладна CMR).

Запропоновано поняття адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей як сукупності методів, засобів і механізмів, диференційованих на систему послідовних, взаємопов'язаних етапів, які виконуються органами митного спрямування Державної фіскальної служби України з метою реалізації комплексу визначених законодавством України заходів зі здійснення державної митної справи. Уніфіковано систематизацію митних процедур щодо автомобільних транспортних засобів особистого користування на підставі таких критеріїв, як: мета переміщення, напрям переміщення, наявність митних пільг.

Визначено правову природу та особливості процедури регулювання переміщення громадянами автомобільних транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим.

Удосконалено підходи до оптимізації правового регулювання діяльності пунктів пропуску через державний кордон як елементів митно-прикордонної інфраструктури, що забезпечують функціонування міжнародного автомобільного транспорту. Окреслено проблемні аспекти та перспективи модернізації адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів на сучасному етапі державотворення з урахуванням світових тенденцій розвитку міжнародної торгівлі та потреб забезпечення національної безпеки.

На підставі аналізу чинного законодавства України з питань державної митної справи надано конкретні пропозиції щодо розробки єдиного збалансованого підходу до здійснення органами митного спрямування Державної фіскальної служби України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів.

Ключові слова: автомобільний транспортний засіб, комерційне використання, митні формальності, некомерційне використання.

Список публікацій здобувача

1. Герман О.О. Деякі питання функціонування пункту пропуску для автомобільного сполучення на державному кордоні України: нормативно-правовий аналіз. *Митна справа*. 2014. № 2 (92). С. 59–65.

2. Герман О.О. Комерційне та (особисте) некомерційне переміщення автомобільного транспортного засобу через митний кордон України. *Митна справа*. 2014. № 5 (95). С. 43–52.

3. Герман О.О., Федотов О.П. Деякі питання справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон України. *Вісник Запорізького національного університету*. Сер. «Юрид. науки». № 1. (II). 2015. 232 с. С. 122–129.

4. Герман О.О. До питання щодо огляду автомобільних вантажних транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України. *Держава і право*. Сер. «Юрид. науки». Вип. 70. 2015. № 70. 258 с. С. 111–128.

5. Герман О.О. Митний контроль та митне оформлення товарів за товарними позиціями 8701 – 8707, 8711, 8716 згідно УКТ ЗЕД, що ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 133. 282 с. С. 111–125.

6. Герман О.О. Правові особливості адміністративно-правової технології переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням «книжки (карнета) МДП». *Актуальні проблеми політики*. 2017. Вип. 59. 278 с. С. 247–264.

7. Герман А.А. Транспарентный мониторинг особенностей временного ввоза гражданами автомобильных транспортных средств личного пользования на таможенную территорию Украины. *Leges și viața*. 2017. № 6. 111 с. С. 28–34.

8. Герман О.О. Пропускна спроможність пункту пропуску для автомобільного сполучення на державному кордоні України. *Актуальні проблеми світової і національної економіки: матеріали Міжнар. наук.-практ.*

конф. молодих учених (м. Дніпропетровськ, 26 бер. 2014 р.). 376 с. С. 275–277.

9. Герман О.О. Комерційний та некомерційний (особистий) автомобільний транспортний засіб в понятійному апараті Митного кодексу України. *Сучасні проблеми правової системи України*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 листоп. 2014 р.). Київський ун-т права НАН України / редкол. : Шемшученко Ю.С., Бошицький Ю.Л., Чернецька О.В. [та ін.]. Київ : Ліра-К, 2014. 292 с. С. 87–88.

10. Герман О.О. Свідectво про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами: правова природа транспортного документу. *Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15–16 трав. 2015 р.) : у 2 т. / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юрид. л-ра, 2015. 764 с. Т. 1. С. 495–497.

11. Герман О.О. Нормативно-правові особливості та проблемні аспекти фотофіксації автомобільних транспортних засобів, що підлягають огляду при переміщенні через митний кордон України. *Теорія і практика сучасної юриспруденції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11–12 груд. 2015 р.). К. : Центр правових наукових досліджень, 2015. 184 с. С. 118–120.

12. Герман О.О. Корпоративний аналіз питань митного контролю та митного оформлення товарів за товарними позиціями 8701 – 8707, 8711, 8716 УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) : у 2 т. / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юрид. л-ра, 2016. 676 с. Т. 1. С. 449–451.

13. Герман О.О. Щодо питання переміщення громадянами-резидентами на митну територію України транспортних засобів, одержаних у вигляді нагород і призів на міжнародних змаганнях, конкурсах за межами митної території України. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність,*

майбутнє : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (до 20-річчя НУ ОЮА та 180-річчя Одеської школи права) (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) : у 2 т. / відп. ред. Г.О. Ульянова. Одеса: Видав. дім «Гельветика», 2017. 788 с. Т. 1. С. 494–496.

SUMMARY

Herman O.O. Customs clearance as to motor vehicles. – Qualifying scientific work on the rights of manuscripts.

Thesis for a Candidate Degree in Law Sciences (Doctor of Philosophy) in specialty 12.00.07 «Administrative Law and Process; Financial Law; Information Law». – National University «Odessa Law Academy», Ministry of Education and Science of Ukraine, Odessa City, 2018.

The dissertation is devoted to the scientific research of the procedure of customs clearance as to motor vehicles performed by the customs authorities of the State Fiscal Service of Ukraine. During the research it was determined that the problematic aspect of the procedure for customs clearance as to motor vehicles performed by the customs authorities of the State Fiscal Service of Ukraine is the lack of the advanced administrative and legal technology of the procedure for customs clearance as to motor vehicles transported across the customs border of Ukraine for commercial and non-commercial purposes.

The main problematic aspects of legal regulation of the procedure of transfer of the motor vehicles of the commercial and non-commercial use across the customs border of Ukraine are described in the paper on the basis of the complex analysis of theoretical foundations and practice of implementation of customs clearance as to motor vehicles which are transported across the customs border of Ukraine, performed by the customs authorities of the State Fiscal Service of Ukraine, the suggestions and recommendations on their solving are developed.

It was reasoned that the determination of the nature and content of «motor vehicle» concept are greatly complicated by the factor that in the legal science there are no scientifically based system views on its legal nature. This state of things results not only in the equation of concepts «transportation vehicle»,

«vehicle», «automobile transport» and «motor vehicle» in terms of legislation, but also in the wide variety of outstanding issues in the process of implementation of the customs formalities as to motor vehicles which are transported across the customs border of Ukraine, performed by the customs authorities of the State Fiscal Service of Ukraine that provides further confirmation that any steps to realize the focal areas and primary objectives of the state customs affairs should be based upon the achievements of the legal science.

The content and legal characteristics of the motor vehicles concept, formed on the synthesis of interpretations of norms of international legal acts and national legislation, with the purpose of regulating the movement across the customs border are defined. The legal classification of motor vehicles transported across the customs border of Ukraine was evaluated on the basis of the factors that influence the application of the customs legislation: the purpose of movement, the intended purpose (load carrier vehicles, dual-purpose vehicles, passenger vehicles, special motor vehicles and multipurpose means of transport), total number of wheels and winch wheels, number of axles, engine type, type of chassis, accessory [general (personal, state and commercial) and military], load-carrying capacity (especially small; small, medium, high and especially high load-carrying capacity).

The system of procedures for the transfer of motor vehicles for commercial purposes as a range of typical customs situations, which allow foreign economic entities to choose the most convenient procedure for customs clearance was analysed. The typical features of the commercial use of removing motor vehicles, which are premised on the use of the specific documentary support (TIR Carnet, book ATA Carnet or CMR Waybill) was described.

The concept of the administrative and legal technology for the implementation of customs formalities as a complex of methods, means and mechanisms, divided into a system of successive, interrelated steps, executed by the customs authorities of the State Fiscal Service of Ukraine with the purpose of realization of the complex of measures specified by the legislation of Ukraine on the implementation of the state customs affairs is proposed.

The systematization of customs procedures for motor vehicles of personal use is unified on the basis of such criteria as: the purpose of movement, the direction of movement, the availability of customs privileges.

The legal nature and features of the procedure of personal vehicles movement regulation by citizens through the administrative border of the Autonomous Republic of Crimea have been determined. The approaches to the optimization of legal regulation of the checkpoints activity through the state border, as the elements of the customs and border infrastructure, which ensure the functioning of international automobile transport, are improved.

The problematic aspects and prospects of modernization of the administrative-legal technology for the implementation of the customs formalities concerning motor vehicles at the present stage of state-building are described with the consideration of world trends in the development of international trade and the needs of national security provision.

On the basis of the analysis of the current legislation of Ukraine on the issues of the state customs affairs, specific proposals were submitted regarding the development of a unified balanced approach to the customs authorities of the State Fiscal Service of customs formalities concerning motor vehicles.

Key words: motor vehicle, administrative-legal technology, commercial use, customs clearance, non-commercial use.

REFERENCES:

1. Herman O.O. Some issues of work of the checkpoint for the motor service at the state border of Ukraine: regulatory analysis. *Customs affairs*. 2014. № 2 (92). Pages 59–65.
2. Herman O.O. Commercial and (personal) non-commercial movement of a motor vehicle across the customs border of Ukraine. *Customs affairs*. 2014. № 5 (95). Pages 43–52.
3. Herman O.O., Fedotov O.P. Some issues of collection of the unified fee at the checkpoints across the customs border of Ukraine. *Bulletin of Zaporizhzhia*

National University. Series «The jurid. sciences». № 1 (II). 2015. 232 p. Pages 122–129.

4. Herman O.O. Revisiting the inspection of the cargo transport vehicles transported across the customs border of Ukraine. *The State and the Law*. Series «The jurid. Sciences». The issue 70. 2015. № 70. 258 p. Pages 111–128.

5. Herman O.O. Customs clearing and processing of goods imported by citizens into the customs territory of Ukraine for the free circulation upon the goods items 8701 – 8707, 8711, 8716 in accordance with Ukrainian Classification of Goods of International Economic Activity. *The problems of the legitimacy*. 2016. The issue 133. 282 p. Pages 111–125.

6. Herman O.O. Legal features of the administrative and legal technology of the movement of motor vehicles across the customs border of Ukraine under the terms of the Customs Convention on the International Transport of Goods under Cover of TIR Carnets. *The recent problems of the politics*. 2017. The issue 59. 278 p. Pages 247–264.

7. Herman O.O. Transparent monitoring of the special aspects of the temporary importation by citizens of the motor vehicles of personal use into the customs territory of Ukraine. *Legea și viața*. 2017. № 6. 111 p. Pages 28–34.

8. Herman O.O. Through-flow rate of the checkpoint for motor-service at the state border of Ukraine. *The current problems of the world and national economy : the proceedings of the International research/practice conference of the young scientists* (The city of Dnipropetrovsk, March 26, 2014). 376 p. Pages 275–277.

9. Herman O.O. Commercial and non-commercial (personal) motor vehicle in the conceptual framework of Customs Code of Ukraine. *The current issues of the legal system of Ukraine : the proceedings of VI International research/practice conference* (The city of Kyiv, November 27, 2014). Kyiv University of Law of the National Academy of Sciences of Ukraine / Editorial board : Shemshuchenko Yu.S., Boshytskyi Yu.L., Chernetska O.V. [and colleagues]. Kyiv : Lira-K, 2014. 292 p. Pages 87–88.

10. Herman O.O. Certificate of approval of a road vehicle for the carriage of goods under the customs seals and stamps: the legal nature of the transport document. *Legal and institutional mechanics of the sustainable development of Ukraine* : the proceedings of the International research/practice conference (The city of Odessa, May 15–16, 2015). : in 2 vol. / executive editor M.V. Afanasieva . Odessa : Legal literature, 2015. 764 p. Vol. 1. Pages 495–497.

11. Herman O.O. Regulatory special features and problematic aspects of the photographic evidence of the motor vehicles which are subject to inspection during the transportation across the customs border of Ukraine. *Theory and practice of the modern jurisprudence* : the proceedings of the International research/practice conference (The city of Kyiv, December 11–12, 2015) K. : Center of the legal scientific achievement, 2015. 184 p. Pages 118–120.

12. Herman O.O. Corporate analysis of the issues of the customs clearing and processing of goods which are imported by citizens into the customs territory of Ukraine for free circulation upon goods items 8701–8707, 8711, 8716 in accordance with Ukrainian Classification of Goods of International Economic Activity. *Legal and institutional mechanics of the development of the state and law under the conditions of European integration* : the proceedings of the International research/practice conference (The city of Odessa, May 20, 2016) : in 2 vol. / executive editor M.V. Afanasieva . Odessa : Legal literature, 2016. 676 p. Vol. 1. Pages 449–451.

13. Herman O.O. On the issue of the transportation of motor vehicles received in the form of rewards and prizes at the international competitions and contests beyond the customs territory of Ukraine by citizens-residents into the customs territory of Ukraine : *Traditions and innovations of the legal science: the past, the present, the future* : the proceedings of the International research/practice conference (for the 20th anniversary of «Odessa Law Academy» National University and for the 180th anniversary of Odessa Law School) (Odessa city, May 19, 2017) : in 2 vol. / executive editor H.O. Ulianova. Odessa : Publishing House «Helvetyka». 2017. 788 p. Vol 1. Pages 494–496.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	14
ВСТУП	15
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ	
ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ ЩОДО	
АВТОМОБІЛЬНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ	26
1.1. Наукова концепція митних формальностей у сфері державної митної справи	26
1.2. Поняття та особливості автомобільних транспортних засобів, їх класифікаційна правова характеристика	39
1.3. Комерційне та некомерційне (особисте) переміщення автомобільних транспортних засобів через митний кордон України	49
1.4. Правові засади діяльності пунктів пропуску як елементів транспортно-прикордонної інфраструктури при перетині державних кордонів автомобільними транспортними засобами	57
Висновки до розділу 1	66
РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ТЕХНОЛОГІЯ	
ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ ЩОДО	
АВТОМОБІЛЬНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ КОМЕРЦІЙНОГО	
ВИКОРИСТАННЯ	69
2.1. Правові особливості здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних перевізників, які мають допуск до перевезень вантажів територією України на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП.	69
2.2. Правові особливості здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних перевізників, які мають допуск до перевезень вантажів територією України на умовах використання Конвенції про тимчасове ввезення із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А.	87
2.3. Міжнародна автомобільна накладна (CMR) як єдиний міжнародний перевізний документ	104

Висновки до розділу 2	110
РОЗДІЛ 3. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ТЕХНОЛОГІЯ	
ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ ЩОДО	
АВТОМОБІЛЬНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ОСОБИСТОГО	
КОРИСТУВАННЯ	114
3.1 Процедура митного контролю та митного оформлення	
автомобільних транспортних засобів, які ввозяться громадянами на митну	
територію України для вільного обігу	114
3.2. Пільгове митне оформлення автомобільних транспортних засобів,	
які ввозяться громадянами на митну територію України	133
3.3. Процедура митного контролю та митного оформлення	
автомобільних транспортних засобів, які тимчасово ввозяться громадянами	
на митну територію України/вивозяться за межі митної території	
України	145
3.4. Нормативно-правове регулювання переміщення громадянами	
автомобільних транспортних засобів особистого користування через	
адміністративний кордон АР Крим	163
3.5. Особливості вивезення громадянами автомобільних транспортних	
засобів за межі митної території України для вільного обігу	170
Висновки до розділу 3	174
ВИСНОВКИ	177
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	185
ДОДАТКИ	210

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДФС України – Державна фіскальна служба України

ЗЕД – зовнішньоекономічна діяльність

УКТ ЗЕД – Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності

Митні органи – система фіскальних органів, що здійснюють державну митну справу

МВС України – Міністерство внутрішніх справ України

МК України – Митний кодекс України

Органи митного спрямування – система фіскальних органів, що здійснюють державну митну справу

ВСТУП

Актуальність теми. Автомобільні транспортні засоби в законодавстві України з питань державної митної справи фігурують у декількох правових площинах. По-перше, автомобільні транспортні засоби може бути задекларовано до переміщення через митний кордон України як засіб транспортування пасажирів та/або товарів при здійсненні комерційних перевезень. Щодо таких автомобільних транспортних засобів посадовими особами митниць Державної фіскальної служби (далі – ДФС) України здійснюються митні формальності уніфікованого характеру. По-друге, автомобільні транспортні засоби при їх переміщенні через митний кордон України можуть бути товарами. У зв'язку з тим, що такі товари є товарами з високим ступенем ризику у питаннях оподаткування, товарами підакцизної групи, бюджетоформуючими та високоліквідними, на підставі аналізу та відпрацювання ризиків, згенерованих Автоматизованою системою аналізу та управління ризиками, з боку апарату ДФС України значна увага приділяється контролю достовірності їх декларування при оформленні митних декларацій та результатам виконання посадовими особами митниць ДФС України повноти та якості митних формальностей. Водночас, у разі переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів особистого користування, посадовими особами митниць ДФС України контролюється лише дотримання громадянами встановленого порядку переміщення таких автомобільних транспортних засобів через митний кордон України.

Зважаючи на надзвичайно об'ємний та громіздкий масив нормативно-правових актів, які регламентують порядок здійснення посадовими особами митниць ДФС України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, питання удосконалення адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей щодо таких автомобільних транспортних засобів до теперішнього часу залишаються актуальними, важливими та витребуваними.

Адже наявність нормативно-правових актів, які регламентують порядок здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, що конфліктують у правових форматах, а також неврегульованість на правовому рівні окремих питань, які стосуються порядку здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів комерційного та некомерційного використання, жодним організаційно-розпорядчим актом, досить негативно відображується на процесі побудови ефективної системи реалізації митної політики Української держави, сприяє значним порушенням законності, а також призводить до підвищення ступеня ризиків у державній митній справі. Тим часом, підвищені ризики недостовірного декларування автомобільних транспортних засобів, що переміщують через митний кордон України товари або переміщуються через митний кордон України як товар, а також неналежне або неякісне виконання посадовими особами митниць ДФС України митних формальностей щодо таких автомобільних транспортних засобів, є підґрунтям суттєвих втрат доходної частини Державного бюджету України.

Крім того, попри всі позитивні зрушення, вагомі кроки щодо спрощення та прискорення митних формальностей у світлі інтеграції України до європейського політичного, економічного та правового простору, на жаль, не дозволили повністю вирішити питання формування єдиних поглядів та підходів при визначенні сутності та правової природи окремих основоположних категорій митної галузі, у тому числі й понять «автомобільні транспортні засоби», які переміщуються через митний кордон України, «комерційне переміщення» та «некомерційне (особисте) переміщення».

Таким чином, теоретична та практична значущість обраної теми, її недостатня теоретична розробленість та актуальність зумовили необхідність та важливість теоретичного обґрунтування і внесення науково аргументованих пропозицій та рекомендацій щодо подальшого удосконалення законодавства України з питань державної митної справи, що

стосується митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, для комерційних та некомерційних цілей.

Серед наукових досліджень, які стали науково-методологічним підґрунтям дослідження митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, слід відзначити, насамперед, дисертацію С.В. Ківалова «Організаційно-правові основи митної справи в Україні», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук (1996), в якій комплексно досліджено базові питання правового регулювання організації і діяльності органів виконавчої влади, на яких покладено безпосереднє здійснення державної митної справи. Інший аспект досліджуваної проблематики, а саме: адміністративно-правові проблеми законодавчого регулювання державної митної справи, досліджено у дисертації В.Я. Настюка «Адміністративно-правові проблеми законодавчого регулювання митної справи в Україні», поданій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук (2005). Комплексно досліджено проблеми організації та здійснення митного контролю в Україні у дисертації Ю.М. Дьоміна «Правові засади організації та здійснення митного контролю в Україні: теоретичні та практичні проблеми», поданій на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук (2006).

Безперечно, теоретичні доробки цих науковців є неоціненним внеском у розвиток як теорії адміністративного права, так і сфери державної митної справи. Водночас попри всю значущість указаних та інших наукових праць, у контексті адміністративної, економічної, митної реформ, вирішення на науковому рівні потребує низка дискусійних питань, а комплексні дослідження технології здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів комерційного та некомерційного використання набувають неабиякої актуальності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану наукових досліджень кафедри морського та митного права Національного університету

«Одеська юридична академія» «Морське, митне та інформаційне право: сучасний вимір та тенденції розвитку» (на 2011–2015 рр.) та «Митне, морське та інформаційне право: євроінтеграційний вимір» (на 2016–2020 рр.), що є складовими частинами роботи університету в рамках загальної тематики «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» (державний реєстраційний номер 0110U000671), «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер 0116U001842).

Мета та задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у тому, щоб на основі комплексного аналізу теоретичних напрацювань та норм чинного законодавства України з питань державної митної справи визначити специфіку здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, розробити на цій основі науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації, спрямовані на удосконалення законодавства України з питань державної митної справи щодо порядку здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.

Для досягнення поставленої мети основну увагу було приділено вирішенню таких задач:

визначити стан наукових розробок стосовно порядку здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України для комерційних та некомерційних цілей;

охарактеризувати поняття та особливості автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України;

надати класифікаційну правову характеристику автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України;

встановити особливості комерційного та некомерційного (особистого) переміщення автомобільних транспортних засобів через митний кордон України;

охарактеризувати правові засади діяльності пунктів пропуску як елементів транспортно-прикордонної інфраструктури при перетині державних кордонів автомобільними транспортними засобами;

встановити особливості адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів комерційного використання;

встановити особливості адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів особистого користування;

надати правову оцінку чинним нормативно-правовим актам, що регламентують порядок здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України;

надати конкретні пропозиції та практичні рекомендації з удосконалення законодавства щодо порядку здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України.

Об'єктом дослідження є правовий процес здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів.

Предметом дослідження є митні формальності щодо автомобільних транспортних засобів.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження стала сукупність як загальнонаукових, так і спеціально-наукових методів та прийомів наукового пізнання. В основу методологічної конструкції дисертаційної роботи покладено системний аналіз, який визначив напрямки та стратегію дослідження митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів.

Діалектичний метод пізнання дозволив дослідити проблеми, пов'язані з визначенням змісту поняття «митні формальності» [п. 1.1], а також проблеми, пов'язані з визначенням поняття та особливостей автомобільних

транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України [п.п. 1.2, 1.3]. З метою виявлення тенденцій регулювання питань здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, застосовано такі емпіричні методи, як спостереження, опис, порівняння, індуктивне узагальнення [п.п. 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5]. Для формулювання та поглибленого дослідження понятійного апарату, застосовуваного в дисертаційній роботі, знадобився логіко-семантичний метод [п.п. 1.1, 1.2, 1.3]. Формально-логічний метод використано для аналізу та з'ясування особливостей функціонування пунктів пропуску як елементів транспортно-прикордонної інфраструктури при перетині державних кордонів автомобільними транспортними засобами [п. 1.4]. Структурно-функціональний метод застосовано для аналізу сутності та особливостей адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів комерційного використання [р. 2] та адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів некомерційного використання [р. 3]. Застосування методів моделювання, аналізу, синтезу, узагальнення та аналогії дозволило сформулювати пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України з питань державної митної справи.

Науково-теоретичним підґрунтям цього дослідження, насамперед, стали наукові доробки таких вітчизняних та зарубіжних вчених у галузі теорії держави та права, теорії державного управління, адміністративного права і процесу, митного права, а також практиків сфери державної митної справи, як: С.П. Баркова, Л.Р. Баязитов, В.С. Віниченко, А.В. Гребенников, О.О. Дмитренко, Є.В. Додін, Ю.М. Дьомін, А.Б. Єгоров, М.М. Каленський, С.В. Ківалов, Б.А. Кормич, Л.М. Костюченко, Н.Т. Кунда, А.В. Мазур, В.Я. Настюк, П.В. Пашко, О.И. Платонов, В.Г. Ротань, О.П. Федотов, А.П. Шейко та ін.

Нормативно-правовою базою дисертації є Конституція України, закони України з питань державної митної справи, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативні акти Міністерства доходів і зборів України, Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства інфраструктури України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Державної митної служби України, ДФС України та інших центральних органів виконавчої влади.

Емпіричну базу дослідження становлять узагальнення практики діяльності у сфері державної митної справи, а також публікації у періодичних виданнях та довідкова література.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є першим у вітчизняній адміністративно-правовій та митно-правовій науці монографічним дослідженням специфіки митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів комерційного та некомерційного використання, що переміщуються через митний кордон України. У результаті здійсненого дослідження сформульовано ряд нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто автором, серед яких:

уперше:

визначено зміст та юридичні властивості поняття автомобільних транспортних засобів, сформованого на синтезі тлумачень норм міжнародно-правових актів та національного законодавства, з метою регулювання переміщення через митний кордон;

здійснено правову класифікацію автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України за ознаками, що впливають на застосування митного законодавства: мета переміщення, призначення (вантажні, вантажопасажирські, пасажирські, спеціальні автомобільні транспортні засоби та «багатоцільові автомобільні транспортні засоби»), загальна кількість коліс та тягових коліс, кількість осей, тип двигуна, тип шасі, приналежність [загальні (особисті, державні та комерційні) та

військові], вантажопідйомність (особливо малої; малої; середньої; великої та особливо великої вантажопідйомності);

запропоновано поняття адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей як сукупності методів, засобів і механізмів, диференційованих на систему послідовних, взаємопов'язаних етапів, які виконуються органами митного спрямування ДФС України з метою реалізації комплексу визначених законодавством України заходів зі здійснення державної митної справи;

визначено правову природу та особливості процедури регулювання переміщення громадянами автомобільних транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим;

набули подальшого розвитку:

наукові погляди на систему процедур переміщення автомобільних транспортних засобів комерційного використання як на набір типових митних ситуацій, які дозволяють суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності обрати найбільш зручний для них порядок здійснення митних формальностей;

класифікація та особливості типових процедур переміщення автомобільних транспортних засобів комерційного використання, які обумовлюються застосуванням специфічного документального забезпечення [книжка МДП, книжка (карнет) А.Т.А. або накладна CMR];

систематизація митних процедур щодо автомобільних транспортних засобів особистого користування на підставі таких критеріїв, як: мета переміщення, напрям переміщення, наявність митних пільг;

підходи до оптимізації правового регулювання діяльності пунктів пропуску через державний кордон як елементів митно-прикордонної інфраструктури, що забезпечує функціонування міжнародного автомобільного транспорту;

запропоновано внести зміни до Митного кодексу України.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що сформульовані в дисертаційному дослідженні положення, зроблені узагальнення, висновки та пропозиції мають загальнотеоретичне та прикладне значення для науки адміністративного права і процесу, митного права, правотворчої діяльності та практики діяльності у сфері державної митної справи.

Результати дослідження можуть бути використаними у:

науково-дослідницькій сфері – для подальшого розгляду проблем правового регулювання порядку здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів комерційного та некомерційного використання, що переміщуються через митний кордон України;

правотворчій діяльності – при підготовці змін та доповнень до Митного кодексу України, інших нормативно-правових актів із питань державної митної справи;

правозастосовній діяльності – для поліпшення та удосконалення практичної діяльності у сфері державної митної справи, підвищення ефективності діяльності органів виконавчої влади [акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність Одеської місцевої прокуратури № 2 від 17.10.2017 р. № (16-89) 338-17вн; акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в діяльність Одеської митниці ДФС від 17.10.2017 р. № 4028/10/15-70-00-05];

навчальному процесі – при підготовці підручників та навчальних посібників із курсів: «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Митне право», «Адміністративні процедури», «Міжнародне митне право», а також при розробці спецкурсів у процесі навчання фахівців державної митної справи, при підготовці дисертаційних робіт та монографічних досліджень із питань державної митної справи.

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що містяться в дисертації. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем самостійно, усі сформульовані у ньому положення і висновки обґрунтовано

на основі особистих досліджень автора. Особистий внесок у наукових статтях, опублікованих у співавторстві: у науковій статті «Деякі питання справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон України» (О.П. Федотов, О.О. Герман. *Вісник Запорізького національного університету*. Сер. «Юридичні науки». № 1 (II). 2015. С. 122–129) – самостійно охарактеризовано види автомобільних транспортних засобів, на які поширюється справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон України. У дисертації ідеї та розробки, які належать співавторам, не використано.

Апробація результатів дослідження. Дисертацію обговорено на засіданні кафедри морського та митного права Національного університету «Одеська юридична академія». Основні положення та висновки дисертаційного дослідження було представлено та обговорено на: міжнародній науково-практичній конференції молодих учених «Актуальні проблеми світової і національної економіки: міжнародний бізнес, економічна безпека і митна справа» (м. Дніпропетровськ, 26 березня 2014 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми правової системи України» (м. Київ, 27 листопада 2014 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України» (м. Одеса, 15–16 травня 2015 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Теорія і практика сучасної юриспруденції» (м. Київ, 11–12 грудня 2015 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції» (м. Одеса, 20 травня 2016 р.), міжнародній науково-практичній конференції «Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє» (м. Одеса, 19 травня 2017 р.).

Публікації. Основні положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертаційному дослідженні, викладено у 13 публікаціях, у тому числі у 6 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, що входять до

затвердженого переліку, 1 – у зарубіжному науковому виданні, а також у 6 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура дисертації обумовлена метою дослідження і складається із вступу, списку умовних скорочень, 3 розділів, що містять 12 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 211 сторінок, із них основного тексту – 171 сторінка. Список використаних джерел налічує 211 найменувань та міститься на 25 сторінках. Додатки – на 2 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ ЩОДО АВТОМОБІЛЬНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

1.1. Наукова концепція митних формальностей у сфері державної митної справи

У процесі сучасного державотворення постала об'єктивна необхідність розвитку понятійно-категоріального апарату галузі митного права, його гармонізації із загальноприйнятими у міжнародній практиці нормами та стандартами, а також практичного удосконалення нормативно-правових основ сфери державної митної справи. Однак реалізація окреслених задач характеризується неабияким рівнем складності, адже тільки формування єдиного цілісного підходу до розуміння змісту та правової природи базових митно-правових понять на теоретичному рівні дозволить сформувати системну модель державної справи, уникнувши вад термінологічного характеру (як із погляду формальної логіки, так і з погляду юридичної техніки [83]) на організаційно-діяльнісному та законодавчому рівнях.

Здійснення поглибленого дослідження матеріалів наукових публікацій та літературних джерел, присвячених питанням розкриття сутності та змісту поняття «митні формальності» як одного з фундаментальних митно-правових понять, виявлених протягом пошукового процесу, дає змогу констатувати факт наявності різних поглядів та підходів у їх трактуванні. Основною причиною проблем теоретичного характеру щодо визначення змісту та обсягу поняття «митні формальності» є його малодослідженість. Крім того, непослідовність та суперечність процесу апробації нових ідей та нових (інноваційних) підходів у сфері державної митної справи обумовили наявність й інших проблемних аспектів застосування поняття «митні формальності» у вітчизняній правовій науці, серед яких:

вживання у дещо відмінних значеннях, вживання інших, таких більш усталених термінів, як: «митні правила», «митні процедури», «процедури митного контролю», «процедури митного оформлення» та спірність питання щодо співвідношення зазначених правових категорій;

неповна відповідність національного змісту терміна «митні формальності» міжнародним конвенціям та угодам у зв'язку з його трансформацією в законодавстві України з питань державної митної справи.

Отже, незважаючи на те, що у вітчизняній юридичній літературі у цілому уже існує досвід щодо проведення правових досліджень поняття «митні формальності», наявність досить тривалої та безперервної історії застосування зазначеної правової категорії у міжнародному праві та практиці обумовлює особливу актуальність дослідження закономірностей формування і розвитку наукової концепції митних формальностей у сфері державної митної справи.

Передусім, слід розглянути основні, найбільш поширені в літературі трактування, інтерпретації та тлумачення поняття «митні формальності». Адже комплексно пізнати об'єкт дослідження, з'ясувати галузеві особливості та встановити можливості юридизації та зворотного теоретичного збагачення дозволяє саме порівняння існуючих дефініцій, їх оцінка з позицій правознавства [90, с. 3].

Так, термін «формальність» не має достовірної етимології. Автори Етимологічного словника української мови зазначають, що слово «формальність» є похідним від реєстрового слова «форма», під яким розуміють «обриси, контури, зовнішні межі предмета; устрій, структуру чого-небудь, систему організації; пристрій, шаблон» [47, с. 119–120]. Деякі дослідники пов'язують етимологічне походження терміна «формальність» із прикметником «формальний» (від лат. «formālis» – складений за формою), який, у свою чергу, походить від латинського «forma» – форма, вид, образ [14; 67, с. 13].

У словниковій літературі поняття «формальність» має декілька тлумачень – як синонім слова «формалізм»; дія або умова, необхідна для виконання якоїсь справи відповідно до прийнятого порядку, законності; властивість за значенням «формальний» [195, с. 621]; офіційні вимоги, умови, які обов’язково виконуються при оформленні чого-небудь [12].

В юридичній літературі обґрунтовано панують погляди щодо поняття «формальність» як неодмінного транзакційного засобу взаємодії у публічно-адміністративній діяльності із певним функційним призначенням: 1) умова реалізації права, обов’язку та інтересу; 2) фактова передумова для дій іншої сторони взаємодії; 3) надання іншій стороні взаємодії; 4) фіксація обставини, події, факту для перетворення на юридичний факт; 5) установлення форми взаємодії та кінцевого результату; 6) спрямування – зміна правової дійсності [69, с. 156].

Необхідно зазначити, що наведені визначення поняття «формальність» є досить абстрактними, не дозволяють чітко визначити його місце в теорії та системі міждисциплінарного знання. Однак неоднозначність розуміння досліджуваного поняття, багатоаспектність цієї наукової категорії, а також її багатогранний характер правомірно дозволяють розглядати поняття «формальність» у різних аспектах, застосовуючи конкретизацію об’єкта.

Досить цікавою є позиція Є.Л. Писаревського, який, аналізуючи поняття «формальність», яких наведено у нормативно-правових актах, сформулював висновок про те, що «формальності» – це комплексна категорія, що включає в себе такі явища правової дійсності, яких спрямовано на забезпечення безпеки, а також охорону інших публічних інтересів: 1) різновиди юридичних фактів, що представляють собою правомірні дії, так само як і правомірна бездіяльність громадян і юридичних осіб, спрямовані на виконання приписів правових норм переважно публічно-правового характеру; 2) елементи публічно-правової (контрольно-наглядової) діяльності органів державної влади або відповідної іноземної держави;

3) документи, знаки, символи, наявність яких у громадянина засвідчує законність реалізації його прав та обов'язків [97].

Аналіз сучасної правової літератури свідчить, що у переважній більшості випадків поняття «митні формальності» використовується для позначення сукупності дій посадових осіб митних служб та інших учасників митних правовідносин, вчинення яких спрямовано на здійснення митних процедур [21, с. 220; 105, с. 194]. Слід зазначити, що запропоноване поняття дозволяє чітко визначити дві сутнісні риси митних формальностей: 1) сукупність дій; 2) спрямованість на здійснення певних процедур.

Важко погодитися з позицією тих авторів (І.Г. Бережнюк, С.І. Денисенко), які стверджують, що за своїм змістом терміни «митне очищення» та «митні формальності» мають однакове значення і можуть розглядатися як синоніми митних процедур [39, с. 16; 75, с. 57].

Деякі вчені дотримуються думки, що під митними формальностями необхідно розуміти систематизовану сукупність фактових передумов у кооперованих нормах діяльності для національних та іноземних сторін відносин, задіяних у сфері фізичного переміщення товарів через митні кордони [67, с. 18].

І.І. Дюмулен зазначає, що митні формальності є комплексом дій (митних операцій), що повинні здійснити особи, які проходять митницю, і митні органи щодо товарів і транспортних засобів, що переміщуються через кордон, з метою застосування до зазначених товарів і транспортних засобів заходів митного регулювання ввезення та вивезення та інших заходів державного регулювання, передбачених національним законодавством, а також нарахування та стягнення митних платежів [46, с. 162].

У словнику-довіднику з питань митної справи за редакцією Ю.П. Соловкова поняття «митні формальності» трактується як сукупність передбачених митним законодавством держави вимог, виконання яких є обов'язковим для переміщення через митний кордон транспортних засобів, товарів та інших предметів [79, с. 160].

Необхідно також акцентувати увагу на визначенні поняття «митні формальності», наданому Всесвітньою митною організацією. Так, згідно зі Словником міжнародних митних термінів, «митні формальності» – це всі операції, які повинні виконувати зацікавлені особи та митниця з метою дотримання митного законодавства. При цьому, такі формальності можуть містити в собі ті, які належать до фітосанітарних, ветеринарних, імміграційних, валютних та ліцензійних правил [2, с. 10].

Слід наголосити на тому, що в деяких європейських країнах процедури санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю окремих товарів та контролю за переміщенням культурних цінностей здійснюються у формі попереднього документального контролю. Зокрема, і в Україні на теперішній час здійснення у пунктах пропуску через державний кордон зазначених процедур щодо товарів, які переміщуються через митний кордон України, покладено на органи митного спрямування ДФС України [80, п. 42 ч. 1 ст. 4; 100, абз. 1 п. 1].

Досліджуючи історіографію нормативного закріплення правової категорії «митні формальності», не можна не відзначити вклад у дослідження поняття митних формальностей, який зробили Ю.Д. Кунєв та Л.Р. Баязітов, які зазначають, що термін «митні формальності» уже має власну, досить тривалу й, на відміну від території пострадянського простору, безперервну історію застосування у міжнародному праві та практиці. Крім того, автори досить детально розкривають механізм дії окремих митних формальностей, передбачених Міжнародною конвенцією щодо спрощення та гармонізації митних процедур [67, с. 12, с. 17].

Одним із найбільш ранніх міжнародних нормативних документів, який оперував терміном «митні формальності», стала Міжнародна конвенція про спрощення митних формальностей (1924). Аналіз змісту Конвенції дозволяє зробити висновок щодо того, що хоча в її положеннях відсутнє тлумачення терміна «митні формальності», митні формальності на той час були одним із

найвпливовіших елементів організації належної взаємодії сторін на міжнародному рівні [1; 4].

Серед основних, універсальних джерел міжнародно-правового регулювання митних формальностей, в якому надано визначення поняття «митні формальності», слід назвати Міжнародну конвенцію щодо спрощення та гармонізації митних процедур (Киотська конвенція), укладену в рамках Всесвітньої митної організації. Саме ця Конвенція є орієнтиром для уніфікації митного законодавства та базою у побудові митного регулювання багатьох держав. Так, відповідно до оригінального тексту п. E9F16 р. 2 «Визначення понять» Загального додатку до Міжнародної конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур, митні формальності – усі операції, які повинні виконуватися зацікавленими особами та митницею з метою дотримання митного законодавства [3].

Слід зазначити, що у процесі імплементації положень Міжнародної конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур до вітчизняного законодавства України з питань державної митної справи, на нашу думку, негативну та деструктивну роль відіграла юридична техніка. Адже у процесі перекладу тексту Конвенції українською мовою відповідно поняття «митні формальності» було визначено як сукупність дій, які підлягають виконанню відповідними особами і митною службою з метою дотримання вимог митного законодавства (п. E9F16 р. 2 «Визначення понять» Загального додатку до Міжнародної конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур [81; 180]). І в цьому аспекті на особливу увагу заслуговує той факт, що відповідно до українського тексту перекладу п. E5F9 р. 2 «Визначення понять» Загального додатку до Міжнародної конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур, митне оформлення трактується як здійснення митних формальностей, необхідних для випуску товарів у вільний обіг, з метою внутрішнього споживання, експорту чи переведення під інші митні режими.

Необхідно також зазначити, що оригінальний текст Міжнародної конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур на теперішній час взагалі не оперує поняттям «митне оформлення». Натомість, у п. E5F9 р. 2 «Визначення понять» Загального додатку до Міжнародної конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур застосовано поняття «Clearance (оформлення)» – виконання митних формальностей, необхідних для того, щоб товари могли бути випущеними у вільний обіг, експортовуватися або розміщуватися під іншою митною процедурою [3].

Тим часом, на національному рівні загальний контекст р. 3 «Митне оформлення та інші митні формальності» Загального додатку до Міжнародної конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур викликає запитання щодо співвідношення понять «митне оформлення» та «митні формальності» [81; 180]. І тут необхідно погодитися із Ю.Д. Кунєвим, який зазначає, що саме особливості перекладу терміна «митні формальності» спотворюють реальне значення англійського терміна «Customs formalities» [67, с. 9]. Видається, цей факт є однією з вагомих причин того, що правова наука й досі веде дискусію щодо змістового наповнення смислової категорії «митні формальності».

Універсальною за просторовою сферою дії є Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП 1975 року) [77]. Приєднання України до Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП відбулося на підставі Закону України від 15.07.1994 р. № 117/94-ВР «Про участь України у Митній конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП 1975 року)» у 1994 р. [192].

Аналізуючи положення Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП, можна зазначити, що окремі її статті оперують поняттям «формальності» (напр., ч. 2 ст. 15, ст. 46 [77]). При цьому, як зазначають Д.В. Приймаченко та В.В. Прокопенко, з огляду на предмет правового регулювання цієї митної конвенції, вочевидь, мова йде

про митні формальності [105, с. 190]. Однак, на жаль, активно оперуючи зазначеною правовою категорією, тлумачення терміна «митні формальності» Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП не наводить. Проте поглиблене дослідження змісту її норм дозволяє виокремити досить широкий спектр формальностей (дій), покладених на учасників митних правовідносин, які виникають при міжнародному перевезенні вантажів із застосуванням книжки МДП. При цьому, у контексті Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП митні формальності – це сукупність дій посадових осіб митних служб та інших учасників митних правовідносин, вчинення яких спрямоване на отримання певного юридично значущого результату [77].

Розроблена під егідою Ради митного співробітництва Конвенція про тимчасове ввезення від 26.06.1990 р. (Стамбульська конвенція), до якої Україна приєдналася 24.03.2004 р. [179], також оперує поняттям «митні формальності». І хоча тлумачення зазначеного терміна у її положеннях також є відсутнім, ст. 15 Стамбульської конвенції передбачено один з основоположних принципів спрощення митних формальностей – принцип їх мінімізації [61].

У Рамкових стандартах безпеки та спрощення міжнародної торгівлі застосовується категорія «експортні та імпорتنі формальності». При цьому, максимальний набір даних для здійснення таких формальностей визначається «моделлю митних даних» СОТ [193, пп. 1.3.7 п. 1.3 Стандарту 1 «Комплексне управління ланцюгом поставок товарів»].

Аналізуючи практику правової регламентації поняття «митні формальності» на міжнародному правовому полі, увагу необхідно акцентувати і на положеннях п. 8 ст. 5 Митного кодексу ЄС, в якій поняття «митні формальності» розглядається як усі операції, що повинні здійснювати особи та митні органи з метою дотримання митного законодавства.

Тим часом, увагу слід звернути і на змістовне наповнення поняття «митна процедура», яке у контексті п. 16 ст. 5 Митного кодексу ЄС означає будь-яку із наступних процедур, згідно з якими товари можуть бути розміщені до вільного обігу, спеціальних процедур («special procedure») чи експорту. При цьому, ст. 210 Митного кодексу ЄС серед спеціальних митних режимів («special procedure») виокремлено чотири: транзит (зовнішній та внутрішній); зберігання (митне складування та вільні зони); конкретне використання (тимчасове ввезення і кінцеве використання); обробка (внутрішня та зовнішня) [5]. Отже, у положеннях Митного кодексу ЄС фактично ототожнено поняття «митні процедури» та «митні режими».

Як зазначає Б.А. Кормич, фактичне ототожнення таких категорій як «митний режим» та «митна процедура» у міжнародно-правових актах власне пов'язано з етимологічним походженням поняття «режим» [64, с. 88]. Так, від французького «régime» (лат. *regimen* – управління, правління) – це встановлений порядок чого-небудь [15]. Автор зазначає, що подібне ототожнення міститься й у Словнику митних термінів Всесвітньої митної організації, який як синонім англійського терміна «Customs procedures» подає французький «Régime douanier», під якими розуміється «режим, що застосовується митницею до товарів, які є об'єктом митного контролю» [2, с. 12; 64, с. 88].

Слід зазначити, що ототожнення європейськими законодавцями зазначених правових категорій не є нововведенням. Так, наприклад, проаналізувавши зміст п. E1/F2 («clearance for home use» – вільний обіг) Спеціального додатку В, п. E1/F1 («Customs warehousing procedure» – процедура митного складування) Спеціального додатку D, п. E5/F1 («Temporary admission» – тимчасове ввезення) Спеціального додатку G та інших положень Міжнародної конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур [3], можна дійти висновку, що поняття «митна процедура» використовується як синонім поняттю «митний режим». Крім того, зважаючи на той факт, що офіційними мовами, якими складено текст Міжнародної

конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур, є англійська та французька – в оригінальних назвах англійського та французького варіантів Міжнародної конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур застосовано терміни «procedures» та «régime» відповідно, що дає змогу стверджувати про застосування зазначених термінів як синонімів. Необхідно зазначити, що схожу точку зору висловлюють також О.В. Неліпович та С.І. Денисенко [39, с. 153; 88].

Повертаючись до розгляду концепції митних формальностей, увагу необхідно акцентувати на тому, що у національному правовому полі офіційне визначення поняття «митні формальності» з'явилося порівняно нещодавно та закріплено у положеннях Митного кодексу України (далі – МК України). При цьому, появу в законодавстві України з питань державної митної справи поняття «митні формальності» зумовлено адаптацією та гармонізацією законодавства України до загальноєвропейських норм та стандартів.

Так, інтерпретація положень п. 29 ч. 1 ст. 4 МК України дозволяє стверджувати, що митні формальності – це сукупність дій, які підлягають виконанню громадянами та підприємствами, з одного боку, та органами митного спрямування ДФС України – з іншого, з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи. У свою чергу, визначальним фактором окреслення обсягу митних формальностей є мета переміщення через митний кордон України. Тим часом, відповідно до положень п. 21 ч. 1 ст. 4 МК України, сукупність митних формальностей та порядок їх виконання являють собою митні процедури [80].

У цьому аспекті необхідно відзначити, що в інтерпретації положень законодавства України з питань державної митної справи поняття «митні процедури» є ширшим за своїм змістом, ніж поняття «митні формальності», адже містить у собі не тільки визначення необхідної сукупності дій, а й офіційно встановлений порядок їх здійснення. І, на думку окремих науковців, таку позицію можна вважати цілком правильною та спрямованою на

узгодження понятійного апарату сфери державної митної справи [11, с. 248; 105, с. 194].

Слід зазначити, що крім самого визначення поняття «митні формальності», МК України приділяє увагу питанню здійснення митних формальностей, якому присвячено Розділ VI МК України «Переміщення і пропуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України. Митні формальності при переміщенні товарів через митний кордон України різними видами транспорту» [80]. При цьому, в залежності від того, яким видом транспорту переміщуються товари через митний кордон України, правове регулювання митних формальностей має свої особливості. Так, наприклад, правове регулювання митних формальностей на автомобільному транспорті за МК України передбачає встановлення порядку декларування автомобільних транспортних засобів комерційного призначення, які перевозять товари через митний кордон України, а також встановлення порядку декларування порожніх автомобільних транспортних засобів комерційного призначення та автомобільних транспортних засобів комерційного призначення, які перевозять пасажирів через митний кордон України [80, ст.ст. 221–222].

На виконання розглянутих положень МК України було прийнято ряд підзаконних нормативно-правових актів: Порядок виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа [145]; Про митні формальності на трубопровідному транспорті та лініях електропередачі [169]; Порядок виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень [144]; Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму [111]. Однак закріплюючи особливості виконання тих чи інших митних формальностей, самого трактування поняття «митні формальності» зазначені нормативно-правові акти не містять.

При цьому, на теперішній час у сфері державної митної справи діє Класифікатор митних формальностей, що можуть бути визначені за результатами застосування системи управління ризиками, який сформовано у вигляді таблиці та містить у собі коди митних формальностей за кожним її видом. Серед них: перевірка документів та відомостей, митний огляд, направлення запитів до інших державних органів, установ та організацій, уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності поданих документів, проведення документальних перевірок дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів та інші митні формальності, передбачені МК України [123; 132].

Отже, аналіз положень законодавства України з питань державної митної справи дозволяє дійти висновку, що фактично, митні формальності визначаються процесуальними нормами законодавства України з питань державної митної справи, метою їх здійснення є практична реалізація норм матеріального права, а їх зміст у кожному конкретному випадку залежить від: 1) мети переміщення товарів (митного режиму); 2) засобу переміщення товару (виду транспорту); 3) способу переміщення товарів (виду перевізника та виду договору на перевезення). Складаються ж митні формальності з окремих дій щодо: 1) декларування товарів; 2) митного оформлення; 3) митного контролю [64, с. 89].

Виходячи з наведеного, можна виокремити такі сутнісні характеристики митних формальностей, передбачені законодавством України з питань державної митної справи: митні формальності є юридичними обов'язками; суб'єктами митних формальностей виступають дві протилежні сторони митних правовідносин (громадяни та підприємства, з одного боку, та органи митного спрямування ДФС України – з іншого); способом реалізації митних формальностей є виконання дій, а метою їх здійснення – забезпечення дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

У зв'язку із цим, доцільною видається позиція З.Ю. Кунєвої, яка пропонує внести відповідні зміни до МК України, передбачивши, що «митні формальності – усі обставини, події і факти, що підлягають учиненню митною службою й особами, яких це стосується, для процедурної реалізації їх формалізованих зобов'язань та з метою дотримання митного законодавства України» [67, с. 63].

Отже, предметом міжнародного співробітництва та міжнародно-правового регулювання митні формальності стали у зв'язку зі своєю значимістю у сфері правового регулювання. Так, без проходження митних формальностей є неможливим легальне переміщення товарів, транспортних засобів через митні кордони держав та митних союзів. Крім того, митні формальності є визначальною ланкою сплати митних платежів (адже в залежності від застосовуваних митних формальностей сплачуються ті чи інші митні платежі), набуття товарами та транспортними засобами різних правових статусів для митних цілей, а також інструментом досягнення основних цілей митної справи – забезпечення застосування заходів митно-тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоторговельної діяльності.

На жаль, поглиблене дослідження існуючого стану національного нормативного закріплення поняття «митні формальності» дозволяє зробити висновок про те, що воно майже повністю дублюється з тим поняттям, яке наведено в українському перекладі положень Міжнародної конвенції щодо спрощення та гармонізації митних процедур, однак не повністю відповідає змісту, який було закладено у нього Всесвітньою митною організацією. Крім того, складність внутрішньої будови митних формальностей полягає у досить частому тісному переплітанні їх стадій та етапів, що ускладнює можливість їх розмежування.

У зв'язку із цим вбачається за доцільне акцентувати увагу на тому, що тільки урахування основних науково-практичних аспектів здійснення митних формальностей допоможе усунути вади їх правового регулювання та вирішити проблеми правозастосовної практики.

1.2. Поняття та особливості автомобільних транспортних засобів, їх класифікаційна правова характеристика

Особливу роль у міжнародному розподілі праці відіграє транспорт, від якості роботи якого залежать не тільки розвиток та ефективність зовнішньоекономічних зв'язків як потужного фактору економічного зростання, але й величина та ступінь задоволення потреб населення, а також вимог суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. При цьому, менша залежність від зовнішніх факторів та більша мобільність автомобільних транспортних засобів вивели галузь автомобільного транспорту на новий рівень та надали їй змогу посісти особливе місце серед інших галузей транспорту.

Насамперед, слід зазначити, що необхідно чітко розмежовувати поняття «транспортний засіб», «автомобільний транспорт» та «автомобільний транспортний засіб». Адже, на жаль, у вітчизняній правовій науці окремі дослідження, присвячені співвідношенню зазначених правових категорій, здійснювалися вкрай рідко, а тому єдиного підходу щодо цього питання дотепер не сформовано.

Говорячи про сутність та зміст поняття «транспортний засіб», увагу необхідно акцентувати на тому, що деякі дослідники пропонують трактувати поняття «транспортний засіб» у широкому та вузькому розумінні. Так, у широкому розумінні «транспортний засіб» – будь-які засоби транспорту загального користування, промислового залізничного транспорту або відомчого транспорту, що призначені задовольняти потреби населення та суспільного виробництва у перевезеннях. Однак, не можна заперечувати і практичну значущість трактування зазначеного поняття у так званому «вузькому» значенні, коли термін «транспортний засіб» пов'язується з його нормативно-правовим закріпленням [10, с. 15].

Дійсно, зазначений термін є законодавчо закріпленим терміном, однак його використанням не забезпечується точність його семантики. Адже,

наприклад, відповідно до ч. 2 ст. 2 Угоди про міжнародний автомобільний транспорт між Урядом України та Урядом Ісламської Республіки Іран, в аспекті перевезення вантажів термін «транспортний засіб» означає будь-який вантажний автомобіль, вантажний автомобіль із причіпом, тягач із причіпом або тягач з напівпричіпом, а також напівпричіп, а щодо перевезень пасажирів – засіб для перевезень більше, ніж 8 людей, враховуючи водія [199]. Згідно з п. а ст. 1 Європейської угоди щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення (ЄУТР), транспортний засіб – це будь-який автомобіль або причіп. Крім того, положеннями цієї ж статті встановлено, що термін «транспортний засіб» може охоплювати будь-яку комбінацію транспортних засобів [48].

Окремими підзаконними нормативно-правовими актами поняття «транспортний засіб» визначається як кабіни, крісла або транспортери, механізми для прикріплення кабіни або крісла на канаті (пристрої для підвішування) [159, п. 3], чи як будь-який дорожньо-транспортний засіб або залізничний транспортний засіб, яким здійснюється перевезення небезпечних вантажів. При цьому, під дорожнім транспортним засобом передбачається будь-який автомобіль, причіп (який розглядається як окремий транспортний засіб), напівпричіп (у тому числі і зчеплені транспортні засоби, тобто тягач із напівпричіпом), який бере участь у дорожньому русі й використовується для переміщення вантажів [115, п. 1.10]. Окремі нормативно-правові акти трактують поняття «транспортний засіб» як пристрій, призначений для перевезення людей і (або) вантажу, а також такий, на якому встановлено спеціальне обладнання або механізм [126, п. 1.3; 171, п. 1.10].

Отже, законодавче тлумачення поняття «транспортний засіб» для кожного виду транспорту єдиної транспортної системи України має свої варіації. Однак різноманітність таких варіацій значною мірою ускладнює можливість встановлення сутності та змісту поняття «транспортний засіб», а через змістовну неоднозначність створює значні перешкоди не тільки щодо вживання у правозастосовному обігу, але й призводить до ототожнення на

законодавчому рівні понять «транспортний засіб» та «автотransпортний засіб». Яскравим прикладом цього є положення ст. 977 Цивільного кодексу України, в якій практично повністю ототожнено зазначені поняття [202]. Однак, підсумовуючи стійкі наукові розробки та підходи, які склалися на практиці, можна стверджувати, що ці поняття тотожними не є.

Аналіз положень національного законодавства дозволяє стверджувати, що поняття «автотransпортний засіб» використовується доволі рідко. Так, на теперішній час лише ст. 1 Угоди про співробітництво держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у боротьбі з крадіжками автотransпортних засобів і забезпеченні їхнього повернення встановлено, що автотransпортний засіб є механічним пристроєм, якого призначено для перевезення людей, вантажів або встановленого на ньому устаткування й механізмів, у тому числі причіпи, напівпричіпи та мотоцикли [200]. Однак зазначене поняття використовується і в положеннях Закону України «Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України» [121].

Більш характерним для чинного законодавства України є термін «автомобільний транспортний засіб». Однак і в цьому аспекті виникає чимало правових колізій та прогалин, які стосуються співвідношення понять «автомобільний транспорт» та «автомобільний транспортний засіб». Так, з огляду на законодавчі дефініції, встановлені положеннями Закону України «Про автомобільний транспорт», автомобільний транспорт слід розглядати як галузь транспорту, спрямовану на забезпечення задоволення потреб населення, а також суспільного виробництва щодо перевезень вантажів та пасажирів за допомогою автомобільних транспортних засобів [106, абз. 2 ч. 1 ст. 1]. При цьому, невід'ємними структурними складовими автомобільного транспорту є його підприємства, діяльність яких спрямовано на перевезення вантажів та пасажирів, підприємства, діяльність яких спрямовано на здійснення авторемонтних та шиноремонтних робіт, рухомий склад автомобільного транспорту, підприємства, діяльність яких спрямовано на

здійснення транспортного експедирування, автовокзали та автостанції, навчальні заклади, а також інші підприємства, установи та організації, діяльність яких за функціональною спрямованістю полягає у забезпеченні роботи автомобільного транспорту [190, ст. 30].

Крім того, у користуванні такої галузі транспорту, як автомобільний транспорт, знаходяться окремі земельні ділянки: під спорудами та устаткуванням енергетичного, гаражного та паливно-роздавального господарства, землі, на яких розташовано автовокзали та автостанції, лінійні виробничі споруди, будівлі службово-технічного призначення, автозаправні станції та станції технічного обслуговування, автотранспортні, транспортно-експедиційні підприємства, а також інші об'єкти, за функціональним призначенням покликані забезпечувати роботу автомобільного транспорту [190, ч. 2 ст. 31].

Належний рівень функціонування автомобільного транспорту залежить від якості роботи персоналу автомобільного транспорту, до складу якого віднесено працівників, діяльність яких спрямовано на безпосереднє надання послуг із перевезення вантажів або пасажирів, виконання робіт з ремонту та технічного обслуговування транспортних засобів, а також надання допоміжних послуг, прямо пов'язаних із перевезеннями [106, ч. 1 ст. 16].

Говорячи про смислову наповненість такого поняття, як «автомобільні транспортні засоби», насамперед необхідно звернути увагу на те, що відповідний профільний Закон України розмежовує також поняття «автомобіль» та «автомобільний транспортний засіб». Так, відповідно до положень п. 4 ст. 1 Закону України «Про автомобільний транспорт», автомобільні транспортні засоби є колісними транспортними засобами, за функціональним спрямуванням розрахованими на перевезення пасажирів, вантажів або виконання спеціальних робочих функцій. При цьому, до автомобільних транспортних засобів належать не тільки вантажні та легкові автомобілі, але й автобуси, причіпи та напівпричіпи.

Що стосується поняття «автомобіль», необхідно зазначити, що автомобіль є колісним транспортним засобом, який приводиться у рух за допомогою джерела енергії, його має бути обладнано не менш, як чотирма колесами, за функціональним спрямуванням розрахований на рух безрейковими дорогами для перевезення людей та (чи) вантажів, буксирування транспортних засобів, виконання спеціальних робіт [106, п. 3 ст. 1].

Комплексний аналіз теоретичних напрацювань та норм чинного законодавства України з питань державної митної справи дозволяє стверджувати, що у положеннях МК України як основного джерела митного права відсутнє тлумачення поняття «автомобільний транспортний засіб». Проте, МК України активно оперує дещо іншими понятійними визначеннями: автомобільний транспорт (напр., п. 1 ч. 1 ст. 95, ч. 1 ст. 186, ч. 1 ст. 188, ч. 1 ст. 199 МК України), моторний транспортний засіб (напр., п. 19 ч. 1 ст. 4, ч. 5 ст. 96, п. 2 ч. 1 ст. 191, ч. 2 ст. 382 МК України), транспортний засіб комерційного призначення (напр., ч. 1 ст. 3, п. 59 ч. 1 ст. 4, ч. 2 ст. 11, ч. 1 ст. 102 МК України і т.д.), транспортний засіб особистого користування (напр., п. 60 ч. 1 ст. 4, п. 1 ч. 2 ст. 265, п. 4 ч. 4 ст. 311, ч. 1 ст. 366 МК України) [80].

Однак, відповідно до положень п. 58 ч. 1 ст. 4 МК України, поняття «транспортні засоби» зводиться до переліку його складових: транспортні засоби комерційного призначення, транспортні засоби особистого користування, трубопроводи та лінії електропередачі [80]. Досить обмеженим у понятійному розумінні є і поняття «моторні транспортні засоби», наведене у МК України – транспортні засоби, що рухаються за допомогою встановленого на них двигуна [80, п. 19 ст. 4].

Слід наголосити на тому, що така позиція законодавця є цілком зрозумілою, адже МК України регламентовано виключно порядок здійснення митних процедур щодо тих чи інших видів транспорту (у тому числі, і щодо стаціонарного) та застосування у процесі їх здійснення каталогу митних

інструментів зі збору митних платежів. І в цьому аспекті смислова наповненість таких понятійних визначень як «транспортні засоби», «моторні транспортні засоби», «автомобільний транспорт», «транспортний засіб комерційного призначення», а також «транспортний засіб особистого користування», використовуваних у положеннях законодавства України з питань державної митної справи, не викликає особливого подиву.

Визначаючи специфіку правового регулювання порядку здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України для комерційних та некомерційних цілей, можна відзначити цікавий парадокс, який полягає у тому, що в той час, як автомобільні транспортні засоби комерційного використання визначено положеннями МК України засобом транспортування, окремі автомобільні транспортні засоби віднесено до категорії «товари» [80, п. 57 ч. 1 ст. 4, п. 7 ч. 10 ст. 374].

Серед інших нормативно-правових актів у сфері державної митної справи, які можуть бути корисними при вивченні сутності поняття «автомобільний транспортний засіб», необхідно назвати наказ ДФС України від 09.06.2015 р. № 401 «Про затвердження Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності» [157]. І хоча аналіз положень Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (далі – УКТ ЗЕД) на предмет наявності законодавчого закріплення поняття «автомобільний транспортний засіб» дає змогу стверджувати, що законодавчого визначення цього терміна у положеннях Пояснень до УКТ ЗЕД не наведено. Однак слід зазначити, що у коментарях до УКТ ЗЕД використовуються поняття «транспортний засіб», «моторний транспортний засіб», а також «дорожній транспортний засіб». При цьому, термін «дорожній транспортний засіб» є всеохоплюючим категорійним поняттям, оскільки використовується як в автомобільній транспортній галузі, так і в дорожньому господарстві [29, с. 114].

Отже, враховуючи основні тенденції розвитку державної митної справи у контексті спрощення митних формальностей і максимально допустимого рівня забезпечення безпеки національної економіки, тільки вирішення наукової та законодавчої дилеми щодо вироблення єдиного підходу у розумінні понять «транспортний засіб», «автомобільний транспорт» та «автомобільний транспортний засіб» може бути базисом ефективності здійснення органами митного спрямування ДФС України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів комерційного та некомерційного використання, які переміщуються через митний кордон України.

Говорячи про класифікаційну правову характеристику автомобільних транспортних засобів, слід зазначити, що їх класифікацію можна здійснювати за різними підставами. Істотними видаються, насамперед, такі критерії класифікації:

призначення автомобільного транспортного засобу. Цей критерій дозволяє розрізняти вантажні, вантажопасажирські, пасажирські та спеціальні автомобільні транспортні засоби. При цьому, слід пам'ятати, що «багатоцільові транспортні засоби» (типу «пікап» або типу «фургон»), за врахуванням певних ознак, може бути віднесено як до автомобілів, які за своєю конструкцією та обладнанням призначені для перевезення вантажів, так і до автомобілів, які за своєю конструкцією та обладнанням призначені для перевезення пасажирів [157];

загальна кількість коліс та тягових коліс, а також кількість осей;

тип двигуна та тип шасі;

приналежність: загальні та військові. При цьому, до загальних автомобільних транспортних засобів відносять особисті, державні та комерційні.

Ще одним критерієм для класифікації автомобільних транспортних засобів може бути їх вантажопідйомність. Цей критерій передбачає виокремлення деяких класів автомобілів: особливо малої; малої; середньої;

великої та особливо великої вантажопідйомності. Слід зазначити, що технічні характеристики автомобільних транспортних засобів щодо їх вантажопідйомності відіграють провідну роль при визначенні дозволеної до перевезення маси вантажу, а також при визначенні дозволеного розподілу навантаження на осі [176, п. 22.1 ст. 22]. Адже виявлення факту перевищення хоча б одного вагового та/або габаритного нормативного параметра більш як на 2% є підставою для заборони подальшого руху такого автомобільного транспортного засобу (до внесення плати за його проїзд автомобільними дорогами загального користування [164, п. 21]).

Щодо вагово-габаритного контролю автомобільних транспортних засобів на автомобільних дорогах загального користування, то його здійснює Державна служба України з безпеки на транспорті Міністерства інфраструктури України через її територіальні органи та відповідні підрозділи Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України), на яких покладено обов'язок щодо забезпечення безпеки дорожнього руху. При цьому, підставою для стягнення плати за проїзд автомобільними дорогами загального користування є перевищення фактичних параметрів автомобільних транспортних засобів над параметрами, які враховувалися під час встановлення розміру єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон, де відсутні вагові комплекси, та з автомобільних транспортних засобів, які виїжджають за межі України і на які в установленому порядку не отримано дозволу на рух або не внесено плату за проїзд [164, п. 27].

Говорячи про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України з автомобільних транспортних засобів вітчизняних та іноземних власників, що переміщуються через митний кордон України та перевищують встановлені розміри загальної маси, осьових навантажень та (або) габаритних параметрів, необхідно зазначити, що такий збір справляється єдиноразово та залежить від режиму переміщення (ввезення, транзит) автомобільних транспортних засобів. Крім того, ставка

такого єдиного збору залежить від виду, місткості або загальної маси автомобільного транспортного засобу [35, с. 124–125; 121, ст. 1–2]. Слід зазначити, що ставка єдиного збору як додаткової плати за кожен кілометр проїзду автомобільних транспортних засобів із перевищенням установлених розмірів, загальної маси, осьових навантажень та (або) габаритних параметрів встановлюється у розмірах відповідно до передбачених розрахунків [121, ст. 5]. Однак у разі перетинання державного кордону легковими автомобілями, єдиний збір не справляється [155, абз. 1 п. 4], а щодо перевізників-нерезидентів, які здійснюють свою діяльність на підставі міжнародних договорів України – порядок справляння такого збору встановлюється на підставі таких договорів [121, ст. 7].

Обов'язок проведення габаритно-вагового контролю автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, покладено на відповідні територіальні органи митного спрямування ДФС України [151, п. 4]. При цьому, істотною складовою процесу здійснення територіальними органами митного спрямування ДФС України державної митної справи при проведенні габаритно-вагового контролю автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, є співробітництво в інформаційній сфері, зокрема: інформування за запитами відповідних органів виконавчої влади стосовно перевищення встановлених законодавством розмірів, загальної маси, осьових навантажень та (або) габаритних параметрів автомобільних транспортних засобів у розрізі автомобільних перевізників, транспортних засобів та виду вантажу [151, п. 5]. Така інформація є підґрунтям здійснення посадовими особами Державної служби України з безпеки на транспорті державного контролю на автомобільному транспорті [151, п. 6].

Отже, за здійснення автомобільними транспортними засобами перевезень вантажів з перевищенням дозволених нормативів чинним законодавством України встановлено плату у вигляді єдиного збору, який справляється посадовими особами відповідних територіальних органів

митного спрямування ДФС України у пунктах пропуску через державний кордон України. Проте, на жаль, навіть за наявності правових норм, якими безпосередньо встановлено відповідальність за перевищення вагових та/або габаритних нормативних параметрів автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, збитки, завдані дорожньому господарству автомобільними транспортними засобами великої та особливо великої вантажопідйомності, зростають із року в рік, що не є сприятливим фактором для подальшої інтенсифікації розвитку галузі автомобільного транспорту, а також укріплення позицій України як транспортного коридору трансконтинентального значення у рамках загальноєвропейської мережі.

Здійснений аналіз дозволяє зробити висновок про наявність низки дискусійних питань, які у контексті адміністративної реформи набувають неабиякої актуальності та потребують вирішення, перш за все, на науковому рівні. Адже, на жаль, в Українській державі й досі спостерігається відсутність чіткої правової регламентації основоположних категорій митної галузі, у тому числі, понять «транспортний засіб», «автотранспортний засіб», «автомобільний транспорт» та «автомобільний транспортний засіб», а також наявність різних поглядів та підходів при визначенні їх сутності та правової природи. Ситуація, яка склалася, може призвести до виникнення цілого ряду проблемних питань у процесі здійснення органами митного спрямування ДФС України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України для комерційних та некомерційних цілей. Такий стан речей є черговим підтвердженням того, що будь-які кроки щодо реалізації основних напрямів та пріоритетних цілей державної митної справи повинні ґрунтуватися на досягненнях правової науки.

1.3. Комерційне та некомерційне (особисте) переміщення автомобільних транспортних засобів через митний кордон України

Світова автомобілебудівна галузь спрямовує свій потужний інтелектуальний, технічний, технологічний та сировинний потенціал на вирішення різносторонніх потреб суспільства за допомогою розробки та створення різноманітних автомобільних транспортних засобів. При цьому, легкові автомобілі, моторні транспортні засоби для перевезення вантажів (різною вантажопідйомністю), моторні транспортні засоби спеціального призначення, вантажопасажирські автомобілі-фургони, автомобілі, які обладнані для проживання, транспортні засоби для перевезення людей, які спеціально обладнані під житло, неукomплектовані або незавершені транспортні засоби (якщо вони мають властивості останніх) та багато інших самохідних або несамохідних транспортних засобів (товарні позиції 8701 – 8716 згідно з УКТ ЗЕД [157]) повсякчас на постійній або тимчасовій (довготривалій чи строковій) основі перетинають митний кордон України.

Слід зазначити, що технічні можливості автомобільних транспортних засобів використовуються суспільством як для комерційних, так і для некомерційних (особистих) цілей. Особливого значення розмежування цілей використання автомобільних транспортних засобів на комерційні та некомерційні (особисті) набуває при переміщенні таких транспортних засобів через митні кордони країн дальнього та ближнього зарубіжжя. Адже саме цілі використання автомобільних транспортних засобів є одним із базових чинників оподаткування їх митними платежами.

Так, аналізуючи положення МК України, які стосуються таких правових категорій, як «комерційне» та «некомерційне» (особисте) використання автомобільного транспортного засобу, переміщуваного через митний кордон України [80, пп. 59–60 ч. 1 ст. 4], можна дійти висновку, що законодавчою платформою такого розмежування були положення ратифікованих Україною Міжнародних конвенцій, серед яких: Міжнародна конвенція про спрощення і

гармонізацію митних процедур [81, р. 3 п. ЕЗ./F.3; р. 1 п. Е2./F.4 Спеціального дод. «J»; 180], а також Конвенція про тимчасове ввезення [61, пп. а-с, е ст. 1 гл. I дод. «С»; 179].

При цьому слід зазначити, що у правовій науці є відсутніми чіткі підходи до визначення та розмежування понять «особисте використання автомобільного транспортного засобу» та «некомерційне використання автомобільного транспортного засобу», а також «використання» та «призначення» автомобільного транспортного засобу, що на сучасному етапі обумовлює особливу актуальність дослідження основоположних аспектів комерційного та некомерційного (особистого) переміщення автомобільних транспортних засобів через митний кордон України. Адже, видається, термін «особисте використання автомобільного транспортного засобу» значно поступається у понятійному наповненні терміну «некомерційне використання автомобільного транспортного засобу», який містить у собі певний спектр смислових детермінант, що тісно переплетені з національним цивільним та господарським законодавством. Однак, на жаль, вітчизняні законодавчі норми не враховують цього аспекту.

Не вдаючись до поглибленого вивчення співвідношення категорій «використання» та «призначення», слід зазначити, що, як уявляється, більш доречним щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, буде застосування такого визначення як «використання». Так, використання автомобільного транспортного засобу – це технологічні та/або технічні процеси експлуатації автомобільних транспортних засобів з їх енергетичними ресурсами (бензином, дизельним паливом, мастильними матеріалами тощо), потужностями, пристроями, обладнанням, устаткуванням та комплектуючими до них. Процес використання автомобільного транспортного засобу з його обладнанням, устаткуванням та комплектуючими регламентовано технічними інструкціями, паспортами до такого автомобільного транспортного засобу [напр., щодо автобурових (тобто вантажних автомобілів, обладнаних вишкою

у комплекті з краном, лебідками та іншими пристроями для буріння тощо); автомобілів вантажних аварійних (автомобільних шасі з підлогою або без неї та обладнаних підймальними пристроями, такими як неповоротні крани, блоки або лебідки, і призначених для підймання і буксирування транспортних засобів в аварійному стані тощо) (товарна позиція 8705 згідно з УКТ ЗЕД) [157]. При цьому, «призначення» автомобільного транспортного засобу – відповідні конкретні цілі та/або роботи (операційні дії), для виконання яких застосовується/використовується такий автомобільний транспортний засіб.

Що стосується цілей використання тих чи інших транспортних засобів, то, наприклад, трактори використовуються у сільськогосподарських, садівничих (у виноградниках і в садових розплідниках) та лісівницьких цілях (транспортні засоби такого типу характеризуються обмеженою максимальною швидкістю, зазвичай не більше 25 км/год на автомагістралі) (товарна позиція 8701 згідно з УКТ ЗЕД [157]).

Види автомобільних транспортних засобів, які застосовуються для тих чи інших робіт (операційних дій), говорять самі за себе: лімузини; таксі; спортивні та гоночні автомобілі; туристські автофургони; багатоцільові транспортні засоби (типу «фургон» або типу «пікап»), вантажні автомобілі та автофургони; автомобілі для доставляння товарів та автофургони усіх видів; автофургони для перевезення домашніх речей; вантажні автомобілі з автоматичними розвантажувальними пристроями; автомобілі-цистерни тощо (товарні позиції 8702 – 8710 згідно з УКТ ЗЕД [157]).

Отже, некомерційне (особисте) використання – це перевезення автомобільних транспортних засобів, яке здійснюється на безоплатній, безкоштовній основі виключно для особистих, приватних потреб, за винятком будь-якого комерційного використання.

Слід зазначити, що некомерційне (особисте) використання автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, пов'язано з певними недоліками та прогалинами

законодавства України. Так, згідно з положеннями Цивільного кодексу України, правом власності є право особи на річ (майно), яке вона здійснює відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб [202, ч. 1 ст. 316]. Отже, право власності є одним із речових прав, яке визнається в усьому світі. Власникові належать право володіння, користування та розпорядження своїм майном [202, ч. 1 ст. 317]. При цьому, володіння означає мати фізичний доступ до майна; користування – можливість використовувати властивості майна для своїх потреб або потреб інших осіб, присвоювати плоди та доходи, що їх приносить майно; розпорядження – можливість укладання щодо майна будь-яких правочинів у межах, визначених законодавством України [87, с. 423].

Однак якщо сконцентруватися на майні, яким є автомобільний транспортний засіб, наприклад, некомерційного (особистого) використання, можна констатувати той факт, що такий автомобільний транспортний засіб може бути у володінні особи, яка не є його власником (тобто особи, яка не має права власності на такий автомобільний транспортний засіб). У такому разі у цієї особи будуть спостерігатися не всі, так би мовити, три складові права власності, а тільки одна – наприклад, користування. У сфері державної митної справи такий стан речей спричиняє значні незручності щодо питань застосування до відповідних осіб більш суворих видів санкцій за порушення ними митних правил, передбачених положеннями законодавства України з питань державної митної справи.

Іще одним досить цікавим питанням, яке потребує додаткового обґрунтування, є питання некомерційного (особистого) використання автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України за договорами найму (оренди) автомобільного транспортного засобу. Так, відповідно до ч. 2 ст. 799 Цивільного кодексу України, договір найму (оренди) транспортного засобу за участю фізичної особи має бути нотаріально посвідченим [202]. На жаль, на практиці суб'єкти договірних правовідносин щодо автомобільних транспортних засобів не дотримуються

норм, визначених положеннями Цивільного кодексу України. Зазвичай сторони договору найму (оренди) автомобільного транспортного засобу проставляють виключно свої підписи під таким договором. Якщо ж орендарем є юридична особа – сторони такого договору використовують, як правило, печатку юридичної особи (для «засвідчення» договору), що сторонами угоди вважається достатнім при погодженні договору найму (оренди) автомобільного транспортного засобу. Однак, якщо у подальшому такий автомобільний транспортний засіб перетинає митний кордон України через пункти пропуску, розташовані на державному кордоні України, виникають окремі непорозуміння. Адже посадові особи органу митного спрямування ДФС України мають певні (обґрунтовані) сумніви стосовно можливої нікчемності такої угоди: чи за власним бажанням або чи без стороннього тиску було передано власником (фізичною особою) свій автомобільний транспортний засіб у користування? Оскільки договір найму (оренди) автомобільного транспортного засобу за такою «спрощеною» формою надає змогу вивезти з митної території України будь-який автомобільний транспортний засіб.

Подібна ситуація склалася і щодо автомобільних транспортних засобів, які ввозяться на митну територію України за схожими (іноземними) договорами найму (оренди) таких транспортних засобів за участю фізичної особи. Адже законодавчі норми іноземних країн можуть суттєво відрізнятися від положень законодавства України щодо підходу у питаннях нотаріального засвідчення договору найму (оренди) автомобільного транспортного засобу, однією із сторін якого є фізична особа. І в цьому аспекті виникає питання щодо можливості застосування до таких договорів аналогії права (зокрема, застосування норм законодавства України до автомобільних транспортних засобів, які ввозяться на митну територію України та зареєстровані в уповноважених органах іноземних держав). Адже відсутність єдиного підходу щодо вирішення зазначеного питання зумовлює непоодинокі випадки ввезення автомобільних транспортних засобів за вищенаведеними

договорами на митну територію України з метою їх розкомплектування для подальшої реалізації без сплати митних платежів, передбачених законодавством України з питань державної митної справи.

З огляду на здійснений аналіз нормативної складової комерційного переміщення автомобільних транспортних засобів можна стверджувати, що «комерційне» використання – це платне перевезення осіб або промислове чи комерційне безоплатне перевезення вантажів [27, с. 88]. При цьому, аналізуючи практичні дослідження з митної та транспортної логістики, а також експедиторського обслуговування, можна визначити окремі переваги та недоліки використання автомобільних транспортних засобів для комерційних цілей. Так, перевагами при використанні автомобільного транспортного засобу для комерційних цілей з перевезення вантажних відправлень є: висока маневреність, гнучкість, динамічність, висока швидкість доставки, висока схоронність вантажу, ритмічність у перевезенні вантажів без необхідності їх накопичення на територіях складської інфраструктури, широка можливість вибору найбільш підходящого автотранспортного перевізника, розгалужена інфраструктурна складова автомобільного господарства [автошляхи, сервісні зони (станції технічного обслуговування) тощо], що надає можливість використовувати різноманітні маршрути та схеми доставки вантажів та надає змогу доставити вантаж від відправника вантажу до його отримувача без перевантажень. При цьому, автомобільні транспортні засоби є більш дешевшим аналогом у питаннях їх технічної експлуатації серед інших видів транспортних засобів, що суттєво впливає на попит їх використання при доставці вантажу подрібненими або малими партіями «від дверей до дверей» [у тому числі, значна економічність при перевезенні товарно-штучних вантажів на невеликі відстані (до 200 км.)].

Однак, незважаючи на досить вагомий перелік переваг, використання автомобільного транспортного засобу для комерційних цілей з перевезення вантажних відправлень має й окремі недоліки: низька ефективність та обмеженість у використанні на великих відстанях при переміщенні значних

партій вантажів; залежність від погодних та дорожніх умов; висока собівартість перевезень на великі відстані; неможливість довгострокового очікування розвантаження; залежність від дорожніх мереж сполучення; можливість викрадення вантажу та угону автомобільного транспортного засобу [196, с. 26; 210, с. 232].

Слід мати на увазі, що розмежування цілей використання автомобільних транспортних засобів на комерційні та некомерційні (особисті) має суттєве значення і для окреслення умов та обсягу митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Так, наприклад, згідно з ч. 1 ст. 105 МК України, у митний режим тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами поміщуються виключно товари, транспортні засоби комерційного використання, зазначені у ст. 189 МК України та в додатках В.1–В.9, С, D до Стамбульської конвенції 1990 року, на умовах, визначених цими додатками, а також повітряні судна, які ввозяться на митну територію України українськими авіакомпаніями за договорами оперативного лізингу [80].

Що стосується переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів некомерційного (особистого) використання, то, наприклад, щодо режиму тимчасового ввезення положеннями МК України передбачено різні умови поміщення таких автомобільних транспортних засобів у зазначений митний режим. При цьому, відповідно до ст. 2 Конвенції про тимчасове ввезення від 26.06.1990 р. (Стамбульська конвенція), кожна із Договірних Сторін зобов'язується надавати згоду на тимчасове ввезення транспортних засобів, зазначених у додатках до цієї Конвенції [61, ч. 1 ст. 2, гл. II]. Крім того, не впливаючи на положення дод. «Е», режим тимчасового ввезення надається із загальним умовним звільненням від ввізного мита і податків та без застосування ввізних обмежень чи заборон економічного характеру [61, ч. 2 ст. 2, гл. II].

Слід зазначити, що, згідно з положеннями ст. 2 дод. «С» до Конвенції про тимчасове ввезення від 26.06.1990 року, правом на тимчасове ввезення відповідно до ст. 2 Конвенції користуються транспортні засоби комерційного або приватного використання [61, п. 2 ст. 2 гл. II дод. «С»].

Під терміном «приватне використання» розуміється перевезення особою виключно для особистих потреб, за винятком будь-якого комерційного використання (платного перевезення осіб або промислового чи комерційного платного або безоплатного перевезення вантажів) [61, п.п. b–c ст. 1 гл. I дод. «С»]. При цьому, відповідно до положень п. i ст. 2 Конвенції про тимчасове ввезення від 26.06.1990 року, термін «особа» означає як фізичну, так і юридичну особу, якщо інше не передбачено контекстом [61].

Однак аналіз положень дод. «Е» та дод. «С» Конвенції про тимчасове ввезення від 26.06.1990 р. дає змогу зробити висновок щодо того, що пільги, які надаються дод. «С», зокрема, режим тимчасового ввезення із загальним умовним звільненням від сплати ввізного мита та податків і без застосування ввізних обмежень чи заборон економічного характеру застосовується лише у таких випадках:

автомобільні транспортні засоби комерційного використання мають бути зареєстрованими на території, яка не є територією тимчасового ввезення, на ім'я особи, яка зареєстрована або постійно проживає за межами території тимчасового ввезення, і ввозитися та використовуватись особами, які здійснюють свою діяльність з такої території;

автомобільні транспортні засоби приватного використання мають бути зареєстрованими на території, яка не є територією тимчасового ввезення, на ім'я особи, яка зареєстрована або постійно проживає за межами території тимчасового ввезення, і ввозитися та використовуватись особами, які постійно проживають на такій території [61, ст. 5, гл. III дод. «С»].

Беззаперечно, транспорт, у тому числі й автомобільний – це кровноносна система будь-якої економіки світу. Спираючись на законодавство України з питань державної митної справи, можна відзначити гнучкий алгоритм

переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів комерційного та некомерційного (особистого) використання [26, с. 43–52]. Однак вкрай важливим питанням є питання розмежування на законодавчому рівні таких змістовних понятійних складових, як «комерційне» та «некомерційне (особисте)» використання автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України. Адже ефективність реформування системи законодавства України з питань державної митної справи, яке протягом останнього часу набуло широкого розмаху, цілком залежить від досягнень законодавця щодо чіткого та однозначного формулювання базових категорій сфери державної митної справи.

1.4. Правові засади діяльності пунктів пропуску як елементів транспортно-прикордонної інфраструктури при перетині державних кордонів автомобільними транспортними засобами

Важливим елементом як транспортної, так і митної логістики при перетині державних кордонів автомобільними транспортними засобами є пункти пропуску для автомобільного сполучення, що функціонують на лініях таких кордонів. Так, у межах державного кордону України функціонують міжнародні, міждержавні, місцеві пункти пропуску для автомобільного сполучення, яких відкрито відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів України щодо визначення таких пунктів для автомобільного сполучення на підставі угод між Україною та урядами суміжних з Україною держав, тобто пункти пропуску через державний кордон України відкриваються за рішенням та в порядку, встановленому Українським Урядом [140].

Відповідно до наказу Адміністрації державної прикордонної служби України від 12.01.2004 р. № 31, за категорією усі пункти пропуску для автомобільного сполучення поділяються на міжнародні (або міждержавні)

або місцеві, а за характером перевезень – вантажні та пасажирські [137]. Пункти пропуску для автомобільного сполучення на державному кордоні України також включено до низки переліків пунктів пропуску через державний кордон України, затверджених українським Урядом, через які ввозяться з метою імпорту, експорту, транзиту: товари підакцизної групи, високоліквідні товари, бюджетоутворюючі товари, товари з високим ступенем ризику у питаннях оподаткування тощо [110; 135; 136; 138].

Загальні вимоги щодо інженерно-конструкторського, будівничого та технічного облаштування пунктів пропуску через державний кордон України для автомобільного сполучення затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. № 1142 [124].

Обов'язковою умовою функціонування пунктів пропуску для автомобільного сполучення на державному кордоні України є наявність окремих смуг, призначених для переміщення та руху безпосередньо автомобільних транспортних засобів («зелений коридор» або смуги спрощеного контролю) та смуг, призначених для руху автомобільних транспортних засобів, що переміщують товари та транспортні засоби, обов'язковою умовою переміщення яких є письмове декларування та оподаткування. Такі пункти пропуску облаштовуються камерами віддаленого відеоспостереження (для проведення on-line трансляції в зонах митного контролю пункту пропуску для автомобільного сполучення), у їх межах повинні функціонувати вагові комплекси, засоби рентген-сканування, службові та сервісні приміщення, режимні території (місця митного оформлення, стоянки (для службових автомобільних транспортних засобів), майданчики (для розміщення затриманих автомобільних транспортних засобів), бокси поглибленого огляду автомобільних транспортних засобів, складські об'єкти), а також розміщується ряд інформаційних матеріалів, серед яких:

єдині інформаційні стенди органів митного спрямування ДФС України та прикордонної служби (їх має бути оформлено декількома мовами,

наприклад: українською та польською; українською та угорською; українською, молдавською та російською тощо);

дорожня розмітка як вказівник напрямку руху;

інформаційні знаки у в'їзній та виїзній частинах пунктів пропуску для автомобільного сполучення, які є вказівником напрямку руху для автомобільних транспортних засобів. На таких знаках має бути виділено смуги для загального порядку контролю, смуги для мікроавтобусів та вантажних автомобілів. Крім того, зеленим кольором має бути виділено смуги спрощеного контролю для автобусів та легкових автомобілів, а значками «СЭ» – смуги для дипломатичних представників;

інформаційні стенди, на яких розміщується інформація щодо порядків переміщення громадянами товарів (у тому числі товарів продуктової групи), предметів та транспортних засобів комерційного використання, а також стосовно порядку декларування та митного оформлення таких товарів та транспортних засобів тощо.

Необхідно зазначити, що контроль усіх суміжних державних (територіальних підрозділів) органів виконавчої влади, яких задіяно в реалізації окремих контрольно-наглядових функцій на державному кордоні України (у межах пунктів пропуску для автомобільного сполучення), який не потребує здійснення поглибленого догляду, відбору зразків та спеціальних досліджень, у переважній більшості, проводиться поряд із процедурами митного та прикордонного контролю у межах спеціально обладнаних приміщень («єдиних офісів»).

У разі загострення окремих ситуативних моментів, у межах в'їзної та виїзної частин пунктів пропуску для автомобільного сполучення на державному кордоні України застосовуються шлагбауми або ворота. Такі шлагбауми або ворота можуть застосовуватися частково – наприклад, при виникненні черг автомобільних транспортних засобів. Отже, в інший час зазначені «пасивні» засоби захисту в'їзної та виїзної частин пунктів пропуску для автомобільного сполучення повинні бути відкритими. У той же час

дорожні шляхи, які прямують на межі пунктів пропуску та державного кордону України, не обмежено ні шлагбаумами, ні воротами.

Однією з найважливіших специфічних рис функціонування пунктів пропуску для автомобільного сполучення є його пропускна спроможність (за добу, тиждень, місяць, рік). Зазначена складова має ключове значення для пасажиропотоку та товаропотоку між Україною та суміжними країнами і може зменшуватися в результаті впливу різноманітних чинників дестабілізації законодавчо встановлених процесів на державному кордоні [32, с. 275–277]. При цьому, зменшення пропускної спроможності пункту пропуску – комплекс зовнішніх та внутрішніх обставин, які виникають раптово та нарастають у неконтрольований спосіб, спричиняючи порушення в організації прикордонного руху або громадського порядку на території пункту пропуску, а також таких обставин, що мають вплив на пропускну спроможність пункту пропуску [148, п. 1]. Наведене визначення було закріплено у положеннях наказу колишньої центральної державної митної адміністрації України, який, до речі, було скасовано. Отже, на теперішній час органи митного спрямування ДФС України не мають у своєму розпорядженні нормативно-правового акта, яким було би регламентовано порядок здійснення комплексних заходів щодо попередження, виправлення та стабілізації пропускної спроможності пунктів пропуску, у разі, якщо кількість оформлених автомобільних транспортних засобів є нижчою за оптимальну кількість оформлених автотранспортних засобів, визначених для окремого пункту пропуску, а час очікування автомобільних транспортних засобів у черзі становить: у пасажирському русі – більш ніж 2 години; у вантажному русі – більш ніж 6 годин [148, п. 2].

Акцентуючи увагу на окремих митницях ДФС (Львівській, Закарпатській, Волинській, Хмельницькій, Чернівецькій, Вінницькій та деякою мірою Одеській), у зоні діяльності яких розташовано значну кількість пунктів пропуску для автомобільного сполучення, можна зазначити, що середня пропускна спроможність пунктів пропуску кожної з указаних

митниць ДФС є вкрай високою та відповідає таким показникам: вантажні автомобільні транспортні засоби – від 100 до 500 од.; легкові автомобільні транспортні засоби – від 2000 до 4400 од.; автобуси – від 70 до 100 од.

Слід мати на увазі, що вагомим аспектом, який впливає на завантаженість пунктів пропуску для автомобільного сполучення, є відстань між розташованими безпосередньо на лінії кордону вітчизняними пунктами пропуску для автомобільного сполучення та пунктами пропуску суміжних держав (віддаленість у середньому становить від 5 до 70 км) [24, с. 60].

Одним із визначальних показників пропускнуої спроможності пунктів пропуску як елементів транспортно-прикордонної інфраструктури при перетині державних кордонів автомобільними транспортними засобами є часові нормативи проведення контролю посадовими особами контролюючих органів (посадовими особами митниць ДФС, військовими прикордонними нарядами, посадовими особами підрозділів інших контролюючих органів, які здійснюють визначенні законодавством види державного контролю у пунктах пропуску на державному кордоні України, а також, у деяких випадках, представниками Місії ЄС в Україні). Необхідно зазначити, що щодо пунктів пропуску на державному кордоні України часові нормативи здійснення митного контролю встановлено досить чітко (Див. Додаток 1). Однак їх може бути перевищено у випадках існування достатніх підстав вважати, що особи, товари чи транспортні засоби переміщуються через державний кордон України з порушенням норм законодавства України про державний кордон України, митних правил чи інших норм законодавства України [162, п. 7].

Не можна не сказати, що ще наприкінці 2013 р., враховуючи скорочення часових нормативів огляду зовнішньоекономічних вантажів, Міністерством доходів і зборів України було підготовлено та оприлюднено з метою громадського обговорення низку проектів регуляторних актів, серед яких: проект наказу «Про визнання таким, що втратив чинність, спільний наказ від 28 листопада 2005 року № 1167/886/824/643/ 655/424/858/900» та проект

наказу «Про затвердження Граничних часових нормативів проведення контролю посадовими особами контролюючих органів, які здійснюють свої функції у пунктах пропуску через державний кордон України» [98]. Однак, хоча зазначені проекти регуляторних актів і проходили свого часу жваве громадське обговорення, їх не було затверджено та запроваджено у практику державної митної справи.

Одним із визначальних аспектів забезпечення високого рівня пропускнуої спроможності пунктів пропуску як елементів транспортно-прикордонної інфраструктури при перетині державних кордонів автомобільними транспортними засобами є належним чином організований технологічний процес здійснення прикордонного та митного контролю. Такий процес у пунктах пропуску для автомобільного сполучення повинен відповідати положенням Митного кодексу України [80] та Закону України «Про прикордонний контроль» [181].

Слід зазначити, що порядок здійснення прикордонного та митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон України для автомобільного сполучення в значній площині донедавна регламентувався положеннями Технології прикордонного та митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення, яку було розроблено та запроваджено у службову діяльність державного прикордонного та митного відомств України ще у 2008 р. [160]. Проаналізувавши зміст указанного нормативно-правового акта та практику застосування його положень, можна стверджувати, що закріплені у його положеннях базові аспекти мали ряд суттєвих недоліків:

по-перше, у результаті дублювання функцій щодо здійснення контрольних операцій та процедур спільного огляду посадовими особами митниць, військових прикордонних нарядів та підрозділами інших контролюючих органів, на яких покладено здійснення визначених положеннями законодавства видів державного контролю у пунктах пропуску на державному кордоні України, виникали чималі автомобільні черги;

по-друге, внаслідок недосконалості технічного процесу перевірки проходження прикордонного та митного контролю автомобільних транспортних засобів, використання двох відмінних Контрольних талонів: для проходження «зеленим коридором» автомобільного транспортного засобу без причіпа та без товарів, що підлягають обов'язковому письмову декларуванню та (або) оподаткуванню, а також для проходження «червоним коридором» автомобільного транспортного засобу із причіпом та з товарами, що підлягають обов'язковому письмову декларуванню та (або) оподаткуванню, – викликали значні нарікання з боку громадян щодо порядку здійснення технічного процесу перевірки проходження прикордонного та митного контролю автомобільних транспортних засобів;

по-третє, відповідно до положень указанного нормативно-правового акта, у тому разі, якщо створенню таких обов'язкових елементів облаштування пункту пропуску для автомобільного сполучення, як «червоний коридор», «зелений коридор» або окрема смуга руху не сприяли окремі умови (особливості рельєфу місцевості, обмеженість території на місцевості за технічними схемами у межах пункту пропуску, брак належного бюджетного фінансування чи міжнародної технічної допомоги тощо), такі елементи облаштування пункту пропуску для автомобільного сполучення можна було не розмежовувати. При цьому, такі несприятливі умови були підставою створення у пунктах пропуску для автомобільного сполучення тільки «зеленого коридору» та окремої смуги руху, у межах яких і проводилися митні процедури щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщувалися через митний кордон України. Ситуація, яка склалася щодо створення «червоного коридору», «зеленого коридору» або окремих смуг руху як обов'язкових елементів облаштування пункту пропуску для автомобільного сполучення, суттєво звужувала права та свободи громадян, задекларовані положеннями Конституції України щодо права вибору та безперешкодного пересування [63]. Адже за таких умов у пункті пропуску для автомобільного сполучення громадян було обмежено у праві вибору

свого безперешкодного пересування «червоним» або «зеленим» коридорами, їх було змушено задовольнятися, наприклад, тільки смугою спрощеного контролю (якщо пункт пропуску оснащено тільки зеленим коридором), коли громадяни переміщували товари, що потребують обов'язкового декларування.

На жаль, навіть на теперішній час ситуація стосовно невідповідного облаштування прикордонної інфраструктури «червоними» коридорами є досить очевидною у таких пунктах пропуску на ділянці (з українського боку) державного кордону України з придністровським сегментом Молдавської республіки, як «Тимкове», «Йосипівка», «Великоплоське», «Слов'яносербка» митних постів «Подільск», «Роздільна» Одеської митниці ДФС, підтвердженням чого є плани-схеми означених пунктів пропуску на державному кордоні України.

Процеси активного реформування та переформатування сфери державної митної справи, а також активної законотворчої діяльності Українського Уряду у період 2012–2013 рр., сприяли тому, що Технологія прикордонного та митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення [160], яка діяла досить довгий час, втратила свою юридичну силу [109]. У той же час, жодного новітнього проекту щодо порядку здійснення прикордонного та митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення досі не прийнято, не говорячи уже про врахування європейських норм та стандартів. Крім того, посадові особи митних постів та військових прикордонних загонів досі активно використовують норми Технології прикордонного та митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення у частині, що не суперечить діючому законодавству! [70; 160].

Слід наголосити на тому, що чимало проблемних питань щодо належного функціонування пунктів пропуску на державному кордоні України напрочуд гостро постали перед Українською державою досить

давно. Однак, видається, чимало проблемних аспектів, пов'язаних із процесом пропуску автомобільних транспортних засобів через державний кордон України та забезпеченням належної реалізації можливостей пунктів пропуску для міжнародного чи міждержавного або місцевого автосполучення, органи митного спрямування ДФС України вирішити не в змозі. Видається, для визначення шляхів подолання окреслених квестій ДФС України терміново необхідно вирішити питання щодо граничних часових нормативів проведення контролю посадовими особами контролюючих органів, які здійснюють свої функції у пунктах пропуску через державний кордон України» (як свого часу було зроблено Міністерством доходів і зборів України), а також щодо методологічної основи здійснення заходів стосовно вирішення проблемних аспектів, пов'язаних зі зменшенням пропускної спроможності пунктів пропуску через державний кордон України як елементів транспортно-прикордонної інфраструктури.

Висновки до розділу 1

1. Законодавче тлумачення поняття «транспортний засіб» для кожного виду транспорту єдиної транспортної системи України має свої варіації, що значно ускладнює можливість встановлення його сутності та змісту, створює значні перешкоди щодо вживання поняття «транспортний засіб» у правозастосовному обігові та призводить до ототожнення на законодавчому рівні понять «транспортний засіб», «автотранспортний засіб», «автомобільний транспорт» та «автомобільний транспортний засіб». Крім того, ситуація, яка склалася, може призвести до виникнення цілого ряду проблемних питань у процесі здійснення органами митного спрямування ДФС України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України для комерційних та некомерційних цілей, що є черговим підтвердженням того, що будь-які кроки щодо реалізації основних напрямів та пріоритетних цілей державної митної справи мають ґрунтуватися на досягненнях правової науки.

2. Здійснено поділ цілей використання автомобільних транспортних засобів на комерційні та некомерційні (особисті), що має особливе значення при переміщенні таких транспортних засобів через митні кордони країн дальнього та ближнього зарубіжжя. Адже саме цілі використання автомобільних транспортних засобів є одним із базових чинників оподаткування їх митними платежами.

3. Призначення автомобільного транспортного засобу – відповідні конкретні цілі та/або роботи (операційні дії), для виконання яких застосовується/використовується такий автомобільний транспортний засіб.

Встановлено, що термін «особисте використання автомобільного транспортного засобу» значно уступає у понятійному наповненні терміну «некомерційне використання автомобільного транспортного засобу», який містить у собі певний спектр смислових детермінант, що тісно переплетені з національним цивільним та господарським законодавством. Однак, на жаль, вітчизняні законодавчі норми не враховують цього аспекту.

4. Використання автомобільного транспортного засобу – це технологічні та/або технічні процеси експлуатації автомобільних транспортних засобів із їх енергетичними ресурсами (бензином, дизельним паливом, мастильними матеріалами тощо), потужностями, пристроями, обладнанням, устаткуванням та комплектуючими до них.

Некомерційне (особисте) використання – це перевезення автомобільних транспортних засобів, яке здійснюється на безоплатній, безкоштовній основі виключно для особистих, приватних потреб, за винятком будь-якого комерційного використання.

Доведено, що у сфері державної митної справи факт використання автомобільного транспортного засобу особою, яка не є його власником (не має права власності на такий автомобільний транспортний засіб), спричиняє значні незручності щодо питань застосування до відповідних осіб більш суворих видів санкцій за порушення ними митних правил, передбачених положеннями законодавства України з питань державної митної справи, а також зумовлює непоодинокі випадки ввезення автомобільних транспортних засобів на митну територію України з метою їх розкомплектування для подальшої реалізації без сплати митних платежів, передбачених законодавством України з питань державної митної справи.

Комерційне використання – це платне перевезення осіб або промислове чи комерційне безоплатне перевезення вантажів. Перевагами при використанні автомобільного транспортного засобу для комерційних цілей з перевезення вантажних відправлень є: висока маневреність, гнучкість, динамічність, висока швидкість доставки, висока схоронність вантажу, ритмічність у перевезенні вантажів без необхідності їх накопичення на територіях складської інфраструктури, широка можливість вибору найбільш підходящого автотранспортного перевізника, розгалужена інфраструктурна складова автомобільного господарства [автошляхи, сервісні зони (станції технічного обслуговування) тощо], що надає можливість використовувати

різноманітні маршрути та схеми доставки вантажів та надає змоги доставити вантаж від відправника вантажу до його отримувача без перевантажень.

Використання автомобільного транспортного засобу для комерційних цілей з перевезення вантажних відправлень має й окремі недоліки: низька ефективність та обмеженість у використанні на великих відстанях при переміщенні значних партій вантажів; залежність від погодних та дорожніх умов; висока собівартість перевезень на великі відстані; неможливість довгострокового очікування розвантаження; залежність від дорожніх сітей сполучення; можливість викрадення вантажу та угону автомобільного транспортного засобу.

5. Встановлено, що на теперішній час органи митного спрямування ДФС України не мають у своєму розпорядженні нормативно-правового акта, яким було би регламентовано порядок здійснення комплексних заходів щодо попередження, виправлення та стабілізації пропускної спроможності пунктів пропуску, у разі, якщо кількість оформлених автомобільних транспортних засобів є нижчою за оптимальну кількість оформлених автотранспортних засобів, визначених для окремого пункту пропуску, а час очікування автомобільних транспортних засобів у черзі становить: у пасажирському русі – більш ніж 2 години; у вантажному русі – більш ніж 6 годин. Адже зменшення пропускної спроможності пункту пропуску – комплекс зовнішніх та внутрішніх обставин, які виникають раптово та нарастають у неконтрольований спосіб, спричиняючи порушення в організації прикордонного руху або громадського порядку на території пункту пропуску, а також таких обставин, що мають вплив на пропускну спроможність пункту пропуску.

РОЗДІЛ 2

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ТЕХНОЛОГІЯ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ ЩОДО АВТОМОБІЛЬНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ КОМЕРЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ

2.1. Правові особливості здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних перевізників, які мають допуск до перевезень вантажів територією України на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП

Унікальною системою спрощення міжнародних перевезень і торгівлі, а також глобальною системою митного транзиту є система транспортування вантажів на підставі Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП. Слід зазначити, що ця Конвенція, прийнята під егідою Європейської економічної комісії ООН у 1975 р., є однією з найбільш дієвих міжнародних транспортних конвенцій на сьогоднішній день [42, с. 75; 211, с. 11].

Говорячи про історіографію розробки Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП, необхідно зазначити, що робота над її створенням розпочалася ще у 1949 р. під керівництвом вищезгаданої Європейської економічної комісії ООН. Як результат – підписання першої Угоди МДП, яка мала регіональний характер.

Дещо пізніше, у 1959 р., Комітетом із внутрішнього транспорту Європейської економічної комісії ООН було прийнято першу редакцію Угоди МДП, яка вступила в дію в 1960 р. Саме її доопрацьовано та затверджено Європейською економічною комісією ООН в 1975 р.

Подальша модифікація Угоди МДП була обумовлена появою на початку 60-х років минулого століття нових видів транспортного обладнання, призначеного для підвищення ефективності перевезень, а також розвитком змішаних та мультимодальних перевезень. Із визнанням контейнерів

транспортною одиницею, яка за певних умов може забезпечити митну безпеку, створено передумови для розвитку системи транспортування вантажів у рамках процедури МДП не тільки автомобільним транспортом. Таке транспортування, за умови здійснення частини перевезення дорожніми транспортними засобами, почало здійснюватися залізничним, річковим, а також морським видами транспорту [18].

На теперішній час система транспортування вантажів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП є найбільш поширеною, універсальною та наднаціональною процедурою, яка створює значні послаблення для процедур митного оформлення вантажів при перетині ними кордонів [44, с. 22; 66, с. 98]. Така популярність пояснюється особливостями режиму МДП, який пропонує транспортним операторам і митним органам просту, гнучку, економічно вигідну та надійну систему міжнародних перевезень вантажів через кордони. Однак на теперішній час досить активно розвиваються й інші міжнародні системи переміщення товарів через митні кордони (наприклад, транзитна система Т тощо) [93, с. 4–5; 211, с. 11].

Слід зазначити, що у сучасних літературних джерелах існують різні точки зору щодо трактування поняття «система МДП» та окреслення основних принципів функціонування системи МДП. Так, наприклад, Н.Т. Кунда надає таке визначення поняття «система МДП» – це сукупність інститутів міжнародної фінансової гарантії, умов допущення дорожніх транспортних засобів і контейнерів до перевезення товарів та інших предметів, взаємного визнання митного забезпечення країнами-учасницями Конвенції МДП [66, с. 99]. При цьому, автором виокремлено такі основні елементи системи МДП: надійність (з погляду митниць) транспортних засобів та контейнерів; забезпеченість міжнародною системою гарантій; супроводження вантажів визнаним усіма державами-учасницями Конвенції митним документом – книжкою МДП (Carnet TIR), яка є основним адміністративним елементом системи МДП та документом контролю у

державих відправлення, транзиту і призначення; визнання заходів митного контролю, що здійснюються в державі відправлення, усіма країнами транзиту та призначення; контрольований доступ до процедури МДП [66, с. 101–102].

Дещо інший перелік основоположних принципів функціонування системи МДП запропоновано авторами навчального посібника «Митний контроль та митне оформлення» за ред. М.М. Каленського та П.В. Пашка. Так, за їх твердженням, систему МДП засновано на чотирьох основних постулатах: безпечність транспортних засобів та контейнерів; забезпеченість сплати мита та податків міжнародною гарантією; використання книжки МДП (TIR – trans international road) як єдиного контрольного документа; взаємовизнання методів митного контролю. При цьому, у країнах транзиту та призначення достатніми мають бути визнаними міри митного забезпечення країни відправлення [54, с. 16].

Отже, незважаючи на той факт, що основоположні ідеї та засади (принципи), на яких будується система МДП, є основою ефективного та успішного її функціонування, на жаль, із приводу основних принципів побудови системи МДП серед науковців не вироблено єдиного підходу [42, с. 75–78]. Однак, на нашу думку, більш точним та детальним є перелік основних елементів режиму МДП, запропонований Н.Т. Кундою, адже він повністю відповідає вимогам Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП.

Більш детально, на нашу думку, слід зупинитися на дослідженні принципів функціонування системи МДП. Так, надійність транспортних засобів та контейнерів означає, що має бути забезпечено унеможливлення будь-якого доступу до контейнера, спрямованого на вилучення чи завантаження товарів без пошкодження митних печаток та пломб, а також залишення при цьому помітних слідів. Важливим моментом є той факт, що у таких транспортних засобах чи контейнерах не має бути будь-яких потаємних місць, які можна використати з метою приховування товарів. Крім

того, легкодоступними для огляду працівниками органів митного спрямування мають бути усі місця, в які можуть поміщатися товари.

Забезпеченість міжнародною системою гарантій як один із основних принципів побудови системи МДП передбачає функціонування гарантійних об'єднань, на які покладено обов'язок сплати митних зборів та податків, а також будь-яких відсотків за прострочення, які можуть належати відповідно до митних законів і правил країни, в якій виявлено порушення у зв'язку з операцією МДП [77].

Слід зазначити, що національним гарантійним об'єднанням в Україні, уповноваженим бути гарантом перед Міжнародним союзом автомобільного транспорту з приводу відповідальності українських та іноземних автоперевізників, пов'язаної із застосуванням такими автоперевізниками на території України книжок МДП, є Асоціація міжнародних автомобільних перевізників України [163].

На міжнародному рівні функцію контролю та забезпечення управління міжнародних гарантійних об'єднань здійснює неурядова організація – Міжнародний союз автомобільного транспорту. Крім того, ця організація від імені всіх своїх членів – уповноважених національних асоціацій автоперевізників представляє інтереси усієї автомобільної галузі на міжнародному рівні, підтримує тісні зв'язки з компетентними національними, міждержавними та недержавними організаціями різних країн, шляхом рекомендацій впливає на розробку законопроектів у галузі автомобільного транспорту в Європі. Усю її діяльність спрямовано на постійне підвищення ефективності виконання міжнародних перевезень вантажів автомобільним транспортом, формування сучасної інфраструктури міжнародних доріг, спрощення митних процедур перетину кордонів, забезпечення рівних можливостей розвитку для перевізників різних країн тощо.

Супроводження вантажів визнаним усіма державами-учасницями Конвенції митним документом передбачає застосування книжки МДП

(Carnet TIR) як провідного адміністративного елементу системи МДП та документа контролю у країнах відправлення, транзиту і призначення. Правом виготовлення, а також поширення серед національних об'єднань книжок МДП наділено Міжнародний союз автомобільного транспорту. У той же час, видачу книжок МДП перевізникам своєї держави здійснюють національні гарантійні об'єднання.

На теперішній час відповідальність перед ДФС України за кожну видану Міжнародним союзом автомобільного транспорту книжку МДП, яка використовується на митній території України, покладено на Асоціацію міжнародних автомобільних перевізників України. При цьому, сума гарантії за кожною книжкою МДП в Україні становить 100 тис. євро. Рішення про збільшення зазначеної суми було проголошено на сесії Адміністративного Комітету Конвенції МДП, яка відбулася 08.10.2015 р [96; 197].

У цьому аспекті також доцільно акцентувати увагу на тому факті, що Секретаріат Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України наділено повноваженнями щодо зміни вартості послуг із видачі книжок МДП на підставі коливання курсу швейцарського франка щодо гривні. Так, вартість послуг з видачі книжок МДП залежить від виду такої книжки (14, 6, 4 листові та 6 листові спеціальні, яка застосовується з 01.10.2013 р., за умови, що країною відправлення або країною призначення або країною транзиту є країна ЄС). Відповідно до даних, розміщених на офіційному сайті Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України, з 01.04.2016 р. визначено таку вартість послуг з видачі книжок МДП (з урахуванням податку на додану вартість): 14-листові книжки МДП – 1955,82 грн, 6-листові – 1924,08 грн, 4-листові – 842,58 грн, 6-листові (спеціальні) – 1319,70 грн [104]. При цьому, при отриманні книжки МДП перевізникові необхідно враховувати кількість митних кордонів, які заплановано перетнути, а також кількість завантаження та розвантаження. Це надасть змогу обрати книжку МДП з такою кількістю аркушів, яка дозволить повністю внести необхідні дані.

Варто зазначити, що книжку МДП (Carnet TIR) можна використовувати не тільки як спосіб забезпечення сплати митних платежів, але і для декларування товарів, що не є підакцизними – замість митної декларації [80, п. 3 ст. 94]. Перелік підакцизних товарів визначено положеннями ст. 215 Податкового кодексу України: алкогольні напої та тютюнові вироби, пальне, автомобілі легкові, кузови до них, причіпи та напівпричіпи, мотоцикли, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, транспортні засоби для перевезення вантажів [99].

Не можна не відзначити і той факт, що автомобільний транспортний засіб комерційного використання, який здійснює транспортування вантажів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП, не потребує окремої митної декларації, а відомості про нього може бути внесено до книжки МДП [71, с. 23; 80, ст. 221].

Аналіз положень чинного законодавства дозволяє стверджувати, що процедуру перевезення із застосуванням книжки МДП може бути припинено, а подальше переміщення вантажу митною територією України є можливим лише у разі застосування інших заходів гарантування доставки товарів. Такі випадки виникають у тому разі, якщо нарахована сума податків та зборів (обов'язкових платежів), яка підлягає сплаті за товар, переміщуваний через митну територію України із застосуванням книжки МДП транзитом, перевищує суму гарантійного забезпечення.

Крім того, в окремих випадках застосування книжки МДП як способу забезпечення сплати митних платежів може бути тимчасово обмеженим. Так, наприклад, невідповідність Асоціації міжнародних автомобільних перевізників Російської Федерації як гарантійного об'єднання обов'язковим мінімальним умовам та вимогам Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 року, а також одностороннє обмеження щодо використання на території Російської Федерації книжок МДП транспортними операторами України – держателями

книжок МДП, мало наслідком спочатку тимчасове обмеження [208], а надалі й припинення прийняття митницями ДФС України поданих до митного оформлення книжок МДП, яких було видано Асоціацією міжнародних автомобільних перевізників Російської Федерації [19; 50].

Не можна не зазначити, що протягом тривалого часу співпраця у напрямку сприяння безперебійному функціонуванню системи МДП органів митного спрямування та Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України була досить плідною. При цьому, окремі дослідники пропонували уповноважити Асоціацію міжнародних автомобільних перевізників України як саморегулюючу структуру-організацію, яка об'єднує велику кількість підприємств, задіяних у тій чи іншій господарюючій галузі, надавати своїм асоційованим членам ліцензії чи відповідні дозволи на провадження галузевих видів господарської діяльності. При цьому контрольні (наглядові) функції за провадженням діяльності підприємств-міжнародних автоперевізників, відповідно до законодавства України, пропонувалося залишити за профільними державними інституціями [201].

Проте, на теперішній час у цьому аспекті виникає чимало суперечностей та проблемних питань, пов'язаних, передусім, з невиконанням Асоціацією міжнародних автомобільних перевізників України окремих гарантійних зобов'язань перед митницями ДФС України.

Визнання заходів митного контролю, що здійснюються в державі відправлення, усіма країнами транзиту та призначення передбачає, як правило, звільнення від митного огляду вантажів, переміщуваних у рамках процедури МДП, на шляху їх проходження. При цьому, головним аспектом такого визнання є дотримання перевізниками усіх вимог щодо опломбування контейнерів та забезпечення безпеки, а також схоронності їх вмісту.

Цей принцип побудовано на довірі митних органів держави транзиту та держави призначення щодо якості митного контролю держави відправлення, який передбачає виконання усіх митних формальностей у відповідності до Конвенції МДП. При цьому, усі митні формальності, які стосуються

вивезення вантажів, переміщуваних у рамках процедури МДП, здійснюються митницями місця відправлення. На митниці пункту виїзду з країни покладено обов'язок перевірки цілісності митних пломб та внесення даних до відповідного корінця книжки МДП. Саме наявність завірених корінців із внесеними даними про такий транспортний засіб є підтвердженням того, що операція МДП виконана належним чином і що такий транспортний засіб може виїхати з країни [66, с. 112].

Прикордонна митниця та митниця оформлення вантажу плідно співпрацюють для досягнення та дотримання вимог законності у проведенні процедури МДП. Зокрема, прикордонна митниця відсилає свій відривний аркуш книжки МДП до митниці, що оформляла відправлення вантажу для перевірки даних. Обов'язком кожної наступної держави транзиту є перевірка цілісності митних пломб. У разі, якщо відомості у першому та другому відривному аркуші відрізняються, перевізника може бути притягнуто до відповідальності.

Контрольований доступ до процедури МДП передбачає здійснення митними органами контролю доступу усіх перевізників до системи МДП. При цьому, такий контроль полягає у встановленні факту виконання мінімальних умов та вимог, яким повинні відповідати перевізники для отримання доступу до системи МДП у вигляді дозволу на здійснення перевезень з використанням книжок МДП.

Слід сказати, що у правовій літературі виокремлено умови та вимоги, яких перевізникам необхідно дотримуватися та виконувати для допуску до системи МДП. Так, серед обов'язкових умов допуску перевізників до системи МДП: наявність досвіду або у крайньому разі можливості займатися регулярними міжнародними перевезеннями; стабільність фінансового становища; наявність знань у застосуванні Конвенції МДП; відсутність серйозних або неодноразових порушень митного чи податкового законодавства; подання перевізником до національного об'єднання, яке видає

книжки МДП, письмової декларації із зобов'язаннями, які перевізник бере на себе у зв'язку із допуском до системи МДП [31, с. 255].

Що стосується вимог, які перевізникам необхідно виконати для допуску до системи МДП, то це: дотримання митних формальностей відповідно до Конвенції у митницях відправлення, проміжних митницях і митницях місця призначення; сплата належних сум, визначених Конвенцією МДП; дозвіл гарантійним об'єднанням у межах, передбачених чинним законодавством, перевіряти інформацію про вищезгадані умови та вимоги [65, с. 12].

Що стосується правил допущення українських перевізників до міжнародних перевезень вантажів за процедурою МДП, необхідно зазначити, що необхідною умовою виконання операції МДП є наявність Свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення вантажів під митними печатками та пломбами, виданого органами митного спрямування ДФС України [143; 153, п. 3.2, п. 5.3 Порядку реалізації положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП].

Такий транспортний (перевізний) документ підтверджує допущення (в індивідуальному порядку або за типом конструкції) механічного дорожнього транспортного засобу, причіпа, напівпричіпа, призначеного для його буксирування тим транспортним засобом, власник якого здійснює автомобільні перевезення на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 р., до перевезення вантажів під митними печатками та пломбами. Відповідно до ст. 2 дод. 3 до Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 р., цей документ засвідчує відповідність вантажного відділення автомобільного транспортного засобу міжнародним технічним вимогам, визначеним у додатку 2 до Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 р. [192]. Зразок Свідоцтва про допущення автомобільного транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами наведено у

додатку 4 Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 р.

Отже, для отримання Свідоцтва про допущення автомобільного транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами власник транспортного засобу подає до митниці ДФС України, що буде його видавати, такі документи: заяву довільної форми на ім'я начальника митниці видачі; заповнене Свідоцтво про допущення автомобільного транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами та його копію, завірену печаткою підприємства, за наявності; копію свідоцтва про реєстрацію транспортного засобу в сервісному центрі МВС України або тимчасового реєстраційного талона; комплект фотографій транспортного засобу (вид спереду, ззаду, з кожного боку, збільшеним планом кожне місце накладення митних печаток та пломб), який завіряється підписом та печаткою власника транспортного засобу за наявності [143, п. 3.1. розділу III Порядку видачі свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами].

Видача такого Свідоцтва здійснюється безоплатно, протягом одного робочого дня (але не пізніше трьох робочих днів) після надання усіх вищенаведених документів та подання транспортного засобу до огляду. Строк дії Свідоцтва про допущення автомобільного транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами – два роки з дня його оформлення [143, п. 1.4, 1.14 розділу I Порядку видачі свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами].

Підставами для відмови у наданні Свідоцтва про допущення автомобільного транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами є невідповідність транспортного засобу технічним вимогам, не ідентичність зовнішнього вигляду пред'явленого транспортного засобу наданим фотографіям, неповний пакет документів, що подається для

отримання Свідоцтва про допущення автомобільного транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами.

Отже, чинне законодавство України передбачає видачу Свідоцтва про допущення автомобільного транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами тільки у тому разі, якщо перевезення здійснюватимуться на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 р. [143, п. 1.9 розділу I Порядку видачі свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами]. Таким чином, власник транспортного засобу повинен використовувати тільки транспортні засоби, які відповідають вимогам дод. 2 до Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП 1975 р. та мати допуск до процедури МДП. В інших випадках, як-от: під час здійснення перевезень на умовах Конвенції про договір міжнародного дорожнього перевезення вантажів 1956 р. (CMR), за умови надання власником транспортного засобу митницям ДФС України забезпечення сплати митних платежів, визначених розділом X МК України, за відсутності допуску до процедури МДП тощо – видачу Свідоцтв про допущення автомобільного транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами законодавством України не передбачено [33, с. 497].

У разі, якщо процедура МДП проводиться дорожнім транспортним засобом або составом транспортних засобів, у відповідності до вимог Конвенції МДП, на них обов'язково мають бути прикріплено таблички з написом «TIR». Цією Конвенцією передбачено, що має бути дві таблички, а саме: одна розміщується попереду, інша позаду на такому дорожньому транспортному засобі чи составі транспортних засобів [77].

Процедуру виконання органами митного спрямування ДФС України митних формальностей щодо транзитних переміщень, у тому числі у разі перевезення товарів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП, врегульовано положеннями

Порядку виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень [144].

Слід сказати, що визнаючи транзитні переміщення за процедурою МДП сучасним, ефективним та надійним із точки зору безпеки перевезень методом транзиту, ДФС України, Асоціацією міжнародних автомобільних перевізників України та Міжнародним союзом автомобільного транспорту було організовано взаємодію зазначених суб'єктів щодо запровадження ваучера TIR+ для перевезення товарів під митним контролем за процедурою МДП. При цьому, ваучер TIR+ є комп'ютеризованою підвищеною фінансовою гарантією сплати митних платежів під час транзитних перевезень територією України товарів, які перебувають під митним контролем, у розмірі 100 тис. євро по кожному ваучеру, який використовується разом із книжкою МДП. Отже, шляхом застосування ваучера TIR+ суму гарантії за книжкою МДП можна збільшити до 200 тис. євро (100 тис. євро за книжкою МДП + 100 тис. євро за одним ваучером TIR+) [177].

Порядок здійснення транспортних операцій із застосуванням ваучера TIR+ базується на дотриманні загальних правил та процедур, окреслених положеннями Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП та національного законодавства України, яким врегульовано порядок проведення операції МДП – від прийняття та обробки книжок МДП до завершення такої операції.

Розглядаючи процедуру застосування ваучера TIR+ в Україні, можна виокремити такі етапи порядку його оформлення:

1. Закріплення ваучера TIR+ у базі Міжнародного союзу автомобільного транспорту за відповідною книжкою МДП шляхом реєстрації такого ваучера одночасно із дійсним номером книжки МДП на сайті www.tirplus.net.

2. Подання книжки МДП, відповідно до якої здійснюється операція МДП, та ваучера TIR+ до органу митного спрямування ДФС України.

3. Перевірка посадовою особою органу митного спрямування ДФС України статусу книжки МДП та наявності інформації про закріплення ваучера TIR+ за такою книжкою МДП. Слід зазначити, що така перевірка здійснюється в автоматичному режимові АСМО програмно-інформаційного комплексу «Інспектор-2006» ЄАІС ДФС України та полягає у перевірці дійсності книжки МДП та ваучера TIR+, достеменності закріплення ваучера TIR+ за відповідною книжкою МДП, співвідношення суми митних платежів та загальної суми гарантії, наданої за книжкою МДП і ваучером TIR+, факту внесення до графі 44 митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа коду 2959 для ваучера TIR+, факту відсутності застосованої згідно з положеннями ч. 4 ст. 6 або ч. 1 ст. 38 Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП санкції щодо перевізника [77; 150; 177].

4. Підтвердження дійсності гарантії для книжки МДП як підстави для проведення операції МДП. За результатами проведення перевірки статусу книжки МДП, посадова особа органу митного спрямування ДФС України приймає рішення про подальше оформлення ваучера TIR+ або може відмовити перевізникові в оформленні ваучера TIR+.

При цьому, підставами для відмови в оформленні ваучера TIR+ є: невиконання або порушення вимог законодавства України з питань державної митної справи; встановлення факту, що сума митних платежів, які підлягають сплаті, перевищує суму гарантій за ваучером TIR+ та книжкою МДП; відмова у прийнятті до оформлення книжки МДП; наявність факту застосованої згідно з положеннями ч. 4 ст. 6 або ч. 1 ст. 38 Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП санкції стосовно перевізника; відсутність у графі 44 митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа коду 2959 для ваучера TIR+ [177].

У разі, якщо за результатами перевірки підтверджено статус книжки МДП та встановлено факт виконання необхідних вимог, посадова особа органу митного спрямування ДФС України проставляє на титульній сторінці

ліворуч від його порядкового номера ваучера TIR+ відбиток штампа «Під митним контролем». Після цього посадова особа органу митного спрямування ДФС України лишає копію ваучера TIR+ у справах органу митного спрямування ДФС України, а оригінал ваучера TIR+ разом із книжкою МДП передає перевізникові для надання органів митного спрямування-призначення.

5. На етапі завершення операції МДП посадова особою органу митного спрямування-призначення проставляє на титульній сторінці ваучера TIR+ відбиток особистої номерної печатки (під відбитком штампа «під митним контролем», проставленим органом митного спрямування ДФС України при відправленні). У справах органу митного спрямування залишається відповідний аркуш книжки МДП та копія ваучера TIR+, а оригінал ваучера TIR+ разом із книжкою МДП перевізником надається до гарантійного об'єднання.

У той же час, з метою наближення України до міжнародних стандартів та подальшого впровадження такої новітньої парадигми застосування таких гарантій сплати митних платежів під час транзитних перевезень територією України, як ваучер TIR+, на теперішній час ДФС України ведеться опрацювання проекту угоди ДФС України, Міжнародного союзу автомобільного транспорту та Асоціації міжнародних автомобільних перевізників України щодо визнання технічних параметрів ваучера TIR+.

Враховуючи викладене, можна стверджувати, що система МДП на теперішній час є досить дієвою, оскільки відповідає вимогам сьогодення та досить чітко регулює процедури транспортування вантажів на підставі Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП. При цьому, практична відсутність положень, які допускають різні тлумачення, значне скорочення кількості вимог до перевезення вантажів, спрощення процедури митного оформлення вантажів та транспортних засобів у державах транзиту, а також зниження ризику подання уповноваженим органам недостовірної інформації (адже міжнародні операції

здійснюються за одним транзитним документом), роблять систему МДП пріоритетною для суб'єктів, які перевозять вантажі під митними печатками та пломбами у рамках міжнародних торговельних операцій. Крім того, до змісту Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП введено пояснювальні записки, які обмежують свавільну інтерпретацію офіційного тексту цієї Конвенції. Ще одним позитивним аспектом є те, що митний контроль вантажів, які переміщуються через митний кордон України за процедурою МДП, здійснюється першочергово [80, ч. 1 ст. 360].

Разом із тим, нині досить гостро постало питання дотримання балансу між митною безпекою та спрощенням перевезень, адже значне збільшення обсягу торгівлі та кількості перевізників, які здійснюють перевезення з використанням книжок МДП, спричинили надмірне зростання числа зловживань і порушень митних правил.

До запровадження системи контролю і передачі інформації по закритих книжках МДП в SAFE TIR основні проблемні питання при перевезеннях товарів автомобільним транспортом за процедурою МДП були пов'язані із тим фактом, що період часу, який був необхідний для того, щоб інформація, яка міститься у книжці МДП, надійшла до національної Асоціації, а потім – до центру контролю Міжнародного союзу автомобільного транспорту, – досить тривалий і повністю залежав від наявності самої книжки. Проте, навіть якщо книжка МДП своєчасно поверталася й оперативно контролювалася національною Асоціацією, якою її було видано, а інформація, яка містилася у книжці МДП, не збігалася із дійсністю – цей факт уперше ставав відомим тільки тоді, коли митниця повідомляла гарантійному об'єднанню про порушення митних правил. А з моменту порушення митних правил до моменту повідомлення про це гарантійному об'єднанню проходило чимало часу.

Виникнення подібних проблем і стало поштовхом для ґрунтовного перегляду режиму МДП, а саме – пошуку інструменту контролю над

роботою системи МДП і розробки концептуальних основ контролю над завершенням перевезень МДП. У зв'язку із цим Адміністративним Комітетом Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП було розроблено Рекомендацію про необхідність співпраці компетентних органів митного спрямування з Міжнародним союзом автомобільного транспорту, на підставі якої прийнято рішення про передачу через національні гарантійні об'єднання органами митного спрямування електронних підтверджень оформлення книжок МДП в реальному часі до центральної комп'ютеризованої системи контролю Міжнародного союзу автомобільного транспорту.

Розроблена система контролю і передачі інформації по закритих книжках МДП в SAFE TIR заснована на наборі базових даних, які мають надаватися митницями місць призначення: номер книжки МДП; дата і номер запису в реєстраційних документах митниці призначення (Журнал реєстрації книжок МДП); назва та код митниці місця призначення; дата і номер, зазначені у свідоцтві про завершення операції МДП у митниці призначення (якщо він відрізняється від дати та номера запису в реєстраційних документах); часткове або повне і кінцеве розвантаження; оформлення завершення операції МДП із застереженням або без, без порушення ст. 8 і ст. 11 Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП; порядковий номер аркуша книжки МДП, на якому було зроблено відмітку про митне оформлення.

На практиці система SAFE TIR є електронною базою даних, яка містить інформацію про видачу книжки МДП і про завершення процедури МДП у митниці місця призначення, надану органами митного спрямування країни на підставі своєї власної облікової інформації. Передача даних до системи має здійснюватися за допомогою програм зв'язку «CUTE» або «Black Box» [91, с. 82].

Необхідно зазначити, що введення в дію системи SAFE TIR стало для національних Асоціацій і транспортних операторів гарантією того, що

транспортну операцію з використанням книжки МДП виконано із дотриманням правил. Якщо це не так, то вона дозволяє у найкоротший термін розпочати процедуру розслідування з метою збору необхідної інформації і документації, яка дозволить запобігти пред'явлення можливих претензій і виявити безпосереднього порушника митних правил. Оскільки після повернення книжки МДП користувачем (перевізником) до національної Асоціації, якою її було видано, інформація на останньому корінці відривного аркуша книжки МДП порівнюється співробітниками такої Асоціації з електронними даними системи SAFE TIR, яких було внесено митницею призначення. У разі ідентичності інформації в SAFE TIR та у корінці книжка МДП приймається національною Асоціацією і повертається до Міжнародного союзу автомобільного транспорту. Якщо книжка МДП оформлена із застереженнями, то при її поверненні до національної Асоціації перевізник повинен надати додаткові документи, які підтверджують доставку товару: пояснювальну записку водія, довідку з компетентних органів, CMR тощо. При відсутності підтвердження про завершення процедури МДП в системі SAFE TIR на момент здачі книжки МДП в національну Асоціацію ця книжка МДП вноситься до списку очікування і через деякий час така Асоціація висилає до Міжнародного союзу автомобільного транспорту запит на звірку даних по цій книжці, якщо орган митного спрямування, який її оформив, знаходиться в іншій країні, або в національні органи митного спрямування, якщо книжку МДП було оформлено ними.

При підтвердженні митницею призначення оформлення нею завершення процедури МДП, книжка МДП вилучається зі списку очікування та повертається до Міжнародного союзу автомобільного транспорту. Якщо митниця призначення не підтверджує достовірності факту належного завершення процедури МДП, то користувачеві книжки МДП блокується видача інших книжок МДП до з'ясування причин відсутності підтвердження в системі SAFE TIR та їх усунення [92, с. 83].

Необхідно зазначити, що система SAFE TIR не відслідковує рух книжки МДП з моменту її видачі Міжнародним союзом автомобільного транспорту і до моменту її повернення до Міжнародного союзу автомобільного транспорту. Вона дозволяє отримати дані про найважливіший аспект – завершення перевезення МДП (закриття книжки), що є ключовим фактором перевірки дотримання перевізниками митних формальностей.

Таким чином, система SAFE TIR є корисною не тільки для національних гарантійних об'єднань та страхових компаній, але й для органів митного спрямування, які також є зацікавленими у запобіганні випадків зловживання митними правилами і збільшенні бюджетних надходжень у вигляді митних зборів і платежів, і у зв'язку із цим вимагають надійної гарантійної системи, на яку може покладатися система МДП у їхніх країнах.

В Україні система SAFE TIR почала функціонувати ще в 1997 р. На жаль, систему SAFE TIR було впроваджено в Україні не адаптованою до національної інформаційної митної системи, яку на той час уже було сформовано. Саме з неадаптованістю системи SAFE TIR з Єдиною автоматизованою інформаційною системою ДФС України і пов'язана головна причина неефективності функціонування цієї системи в Україні.

Іншою істотною проблемою функціонування SAFE TIR в Україні є кількість помилок і неточностей, що містяться у даних по завершенні процедури МДП, які передаються органами митного спрямування ДФС України до Міжнародного союзу автомобільного транспорту. На жаль, на теперішній час в органах митного спрямування ДФС України є відсутньою необхідна кількість фахівців у даній сфері. А уваги навчанню та підвищенню кваліфікації уже працюючих із цією системою працівників органів митного спрямування ДФС України приділяється недостатньо [93, с. 4–5].

Крім вищеназваних проблем функціонування цієї системи на митній території України додатково можна визначити такі:

1. Невнесення підрозділами органів митного спрямування ДФС України інформації по всіх оформлених ними книжках МДП.

2. Подвійна передача даних до системи SAFE TIR, яких уже було раніше вислано.

3. Помилки у внесенні даних до системи, а саме: замість повного розвантаження (Final) указується часткове (Partial), некоректно вказується номер книжки або дата її оформлення, не вказано значення однієї або декількох граф запиту.

Отже, узагальнюючи викладене, можна зробити висновок, що система SAFE TIR є дієвим інструментом у боротьбі із шахрайством і контрабандою, яка покликана допомагати органам митного спрямування та уповноваженим Асоціаціям стежити за відповідністю перевізників мінімальним вимогам і умовам допуску до міжнародних перевезень по системі МДП, а також запобігати повторюваності порушень митних правил, але на теперішній час в Україні з її функціонуванням існують певні труднощі як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру.

Ефективною система SAFE TIR може бути тільки за умови активної співпраці з боку ДФС України щодо подальшого впровадження системи SAFE TIR у роботу органів митного спрямування ДФС України на постійній основі.

2.2. Правові особливості здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних перевізників, які мають допуск до перевезень вантажів територією України на умовах використання Конвенції про тимчасове ввезення із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А.

На початку другої половини XX ст. досить гостро постало питання уніфікації правил тимчасового ввезення окремих категорій товарів, породжене активізацією розвитку міжнародної торгівлі. У зв'язку із тим, з метою полегшення та спрощення митних процедур під егідою ООН було

розроблено та прийнято цілу низку міжнародних митних конвенцій, спрямованих на запровадження єдиних правил тимчасового ввезення товарів.

Так, у витоків регулювання операцій тимчасового ввезення стоїть Митна конвенція про тимчасовий ввіз приватних дорожніх перевізних засобів від 04.06.1954 р., спрямована на полегшення розвитку міжнародного туризму [78].

Дещо згодом, 08.06.1961 р., у Брюсселі державами-учасницями Генеральної угоди з тарифів та торгівлі було підписано Митну конвенцію про тимчасове ввезення обладнання, необхідного для виконання професійних функцій та Митну конвенцію про спрощення умов ввезення товарів для демонстрації або використання на виставках, ярмарках, зустрічах або подібних заходах [38, с. 23–24; 56].

З метою подальшого розвитку положень указаних конвенцій та запровадження єдиного уніфікованого митного документа для тимчасового ввезення професійного обладнання та товарів для демонстрації на виставках, ярмарках, конференціях і подібних заходах у Брюсселі 06.12.1961 р. підписано Митну конвенцію про карнет А.Т.А. для тимчасового ввезення товарів [76]. При цьому, книжка (карнет) А.Т.А. використовувалася замість національних митних документів та як гарантія забезпечення сплати митних платежів при безмитному ввезенні або транспортуванні товарів транзитом у зв'язку з тимчасовим ввезенням. Слід зазначити, що запровадження такого уніфікованого митного документа, як книжка (карнет) А.Т.А. («А.Т.А.» – є комбінацією аббревіатур французьких слів «admission temporaire» та англійських слів «temporary admission», що означає «тимчасове ввезення»), дало змогу значною мірою спростити митні формальності при тимчасовому ввезенні товарів. При цьому, запровадження схеми «карнет» зумовило необхідність створення міжнародної мережі асоціацій, діяльність яких було спрямовано на видачу книжок (карнетів) А.Т.А. та забезпечення сплати митних платежів. При цьому, такі асоціації повинні були отримувати дозвіл митних органів держави, на території якої створювалися такі асоціації, на

видачу книжок (карнетів) А.Т.А. та на взяття зобов'язань із виплати митних платежів.

Наступними за хронологією міжнародно-правовими актами з питань тимчасового ввезення товарів стали Митна конвенція про обладнання для поліпшення дозвілля моряків (м. Брюссель, 1964 р.); Митна конвенція про тимчасове ввезення наукового устаткування (м. Брюссель, 1968 р.); Митна конвенція про тимчасове ввезення педагогічного матеріалу (м. Брюссель, 1970 р.) [38, с. 24].

Однак наявність чималої кількості митних конвенцій, спрямованих на врегулювання питань тимчасового ввезення, створювала значні незручності, у зв'язку з чим виникла необхідність уніфікації та удосконалення міжнародного правового регулювання питань тимчасового ввезення товарів. Як наслідок, положення більш, ніж п'ятнадцяти інших міжнародно-правових актів, спрямованих на врегулювання питань тимчасового ввезення, було синтезовано в один міжнародно-правовий акт. Ним стала розроблена під егідою Ради митного співробітництва Конвенція про тимчасове ввезення від 26.06.1990 р. (Стамбульська конвенція), до якої на теперішній час приєдналося більш ніж 70 країн світу. При цьому, Україна стала 65-ю державою у світі, яка запровадила використання книжок (карнетів) А.Т.А. відповідно до Конвенції про тимчасове ввезення [49, с. 3].

На теперішній час усі країни-учасниці Конвенції про тимчасове ввезення є членами міжнародної гарантійної мережі системи карнетів А.Т.А. та мають право здійснювати оформлення товарів з використанням книжок (карнетів) А.Т.А.

Отже, країни-учасниці Конвенції про тимчасове ввезення взяли зобов'язання надавати згоду на тимчасове ввезення товарів (враховуючи транспортні засоби), передбачених Додатками до Конвенції. При цьому, режим тимчасового ввезення передбачає загальне умовне звільнення від ввізного мита та податків та не застосування ввізних обмежень чи заборон економічного характеру [61, ст. 2 Гл. II].

Відповідно до положень Конвенції, тимчасове ввезення товарів (а також транспортних засобів) обумовлюється наданням гарантії та митного документа. Слід зазначити, що сума гарантії не повинна перевищувати загальну суму митних платежів та податків, від сплати яких умовно звільняються товари (у тому числі транспортні засоби). Крім того, якщо при тимчасовому ввезенні товарів (транспортних засобів) вимагається гарантія, для осіб, які регулярно користуються процедурою тимчасового ввезення, передбачено можливість надання загальної гарантії. Поряд із цим, якщо згідно із положеннями національного законодавства під час ввезення товарів встановлено заборони чи обмеження, може вимагатися додаткова гарантія.

Забезпечення належного функціонування системи застосування карнетів А.Т.А. здійснюється за допомогою міжнародної системи гарантій, до якої належать національні гарантуючі асоціації та асоціації, діяльність яких спрямовано на видачу книжок (карнетів) А.Т.А. Кожна з таких асоціацій має бути визнаною органами митного спрямування своєї країни.

На міжнародному рівні функцію міжнародної організації в системі А.Т.А. здійснює Міжнародна торгова палата (ICC – International Chamber of Commerce) через Міжнародне бюро торгових палат. На національному рівні функції гарантуючих асоціацій здійснюються торгово-промисловими палатами держав-учасниць Конвенції. Крім того, торгово-промислові палати держав-учасниць Конвенції через свої підрозділи здійснюють також функції видачі карнетів А.Т.А.

Організацією в Україні, якої наділено повноваженнями бути гарантом перед митними органами країн-учасниць Стамбульської конвенції та здійснювати функції з видачі книжок (карнетів) А.Т.А., є Торгово-промислова палата України [171]. Процедуру видачі книжок (карнетів) А.Т.А., що використовуються відповідно до Конвенції про тимчасове ввезення, врегульовано положеннями Порядку видачі книжок (карнетів) А.Т.А. [142]. При цьому, повноваження щодо видачі книжок (карнетів) А.Т.А. на території України Торгово-промислова палата України має право

делегувати регіональним торгово-промисловим палатам, залишаючись єдиною гарантуючою організацією в Україні [142, п. 2 Порядку видачі книжок (карнетів) А.Т.А.].

Слід зазначити, що строк дії книжки (карнета) А.Т.А. не повинен перевищувати одного року з дати її видачі асоціацією, що видає документи [61, п. 1 ст. 5 Додатка А до Конвенції про тимчасове ввезення]. При цьому, строк тимчасового ввезення товарів за книжкою (карнетом) А.Т.А. встановлюється посадовою особою органу митного спрямування ДФС України у межах строку дії книжки (карнета) А.Т.А. У разі, якщо виникає необхідність продовження строку тимчасового ввезення товарів, особа, відповідальна за дотримання митного режиму, повинна надати до митниці-оформлення заяву за встановленою формою, а також нову книжку (карнет) А.Т.А. та документи-підтвердження обставин, якими обумовлено необхідність такого продовження. Досить цікавим моментом є те, що строк тимчасового ввезення транспортних засобів комерційного використання встановлюється не у відповідності до строку дії книжки (карнета) А.Т.А., а у відповідності до строку закінчення транспортних операцій, для яких такі транспортні засоби ввозяться [84, с. 16].

Розглядаючи правові особливості здійснення митних формальностей стосовно автомобільних транспортних перевізників, що мають допуск до перевезень вантажів територією України на умовах використання Конвенції про тимчасове ввезення із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А., слід сказати, що на національному рівні застосування книжки (карнета) А.Т.А. передбачено щодо митних режимів тимчасового ввезення, тимчасового вивезення, реекспорту, реімпорту та транзиту, а також під час перебування товарів у відповідному митному режимі, що дозволяє створити сприятливі умови для митного оформлення товарів при розміщенні їх у відповідний митний режим [101].

При цьому, згідно з положеннями ст. 105 МК України, транспортні засоби комерційного використання може бути розміщено у митний режим

тимчасового ввезення виключно за умови використання таких транспортних засобів для переміщення товарів та/або пасажирів через митний кордон України (з урахуванням положень та умов Додатку С до Конвенції про тимчасове ввезення) [61; 80]. Ввезення на митну територію України транспортних засобів комерційного використання може здійснюватися без справляння митних платежів та застосування заходів нетарифного регулювання [80, ч. 1 ст. 189]. Однак умовне повне звільнення від оподаткування застосовується до транспортних засобів комерційного використання, переміщуваних через митний кордон України у режимі тимчасового ввезення, виключно при їх реєстрації за межами митної території України на ім'я особи, зареєстрованої або яка постійно проживає поза митною територією України та за умови ввезення та використання таких транспортних засобів комерційного використання особами, які здійснюються діяльність з такої території [84, с. 15].

Крім того, транспортні засоби комерційного використання, переміщувані через митний кордон України у режимові тимчасового ввезення, не мають використовуватися для внутрішніх перевезень на митній території України [80, ч. 3 ст. 189], а до їх конструкції не може бути внесено ніяких змін [80, ст. 107, ч. 2 ст. 189]. Однак стосовно їх може бути здійснено операції технічного обслуговування та ремонту, якщо така необхідність виникає протягом строку перебування у митному режимові тимчасового ввезення [80, ст. 107]. У зв'язку із цим пропуск через митний кордон України запасних частин та обладнання для ремонту, а також технічного обслуговування таких транспортних засобів здійснюється органами митного спрямування ДФС України під зобов'язання про їх зворотне вивезення зі звільненням від сплати митних платежів та без застосування до заходів нетарифного регулювання. Однак, орган митного спрямування ДФС України, який здійснює пропуск таких запасних частин та обладнання, може вимагати застосування заходів гарантування, передбачених положеннями МК України [80, ч. 5 ст. 189].

Отже, належним чином оформлена та видана книжка (карнет) А.Т.А. є уніфікованим міжнародним митним документом, який застосовується одночасно і для декларування товарів, транспортних засобів комерційного використання у митний режим тимчасового ввезення замість митної декларації та дає можливість ідентифікувати товари та транспортні засоби комерційного використання, і як гарантія доставки товарів до митниці призначення [9, с. 16; 80, ст. 317; 84, с. 12]. Однак щодо транспортних засобів комерційного використання гарантія дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення не вимагається [80, п. 8 ч. 3 ст. 110], у зв'язку з чим книжка (карнет) А.Т.А. застосовується виключно як митна декларація.

Що стосується форми книжки (карнета) А.Т.А., то згідно з положеннями Порядку митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України з використанням книжок (карнетів) А.Т.А., вона є книжкою формату А 4, зброшурованою з певної кількості аркушів різного призначення та кольору. При цьому, верхня та нижня обкладинки книжки (карнета) А.Т.А., а також додаткові аркуші до загального списку мають зелений колір; комплекти документів, використовуваних для тимчасового вивезення та реімпорту товарів – жовтий колір; комплекти документів, використовуваних для тимчасового ввезення та реекспорту товарів – білий колір; комплекти документів, використовуваних для транзиту товарів – блакитний колір.

Номер книжки (карнета) А.Т.А., ім'я власника та його адреса, мета тимчасового ввезення товарів, найменування асоціації, якою було видано книжку (карнет) А.Т.А., загальний список товарів та інструкція з користування книжкою (карнетом) А.Т.А. зазначаються на обкладинці книжки (карнета) А.Т.А. У разі використання додаткових аркушів до загального списку, такі аркуші відповідного кольору має бути приєднано до кожного відривного документа книжки (карнета) А.Т.А. та її обкладинки.

Слід акцентувати увагу на тому, що комплектація книжки (карнета) А.Т.А. має бути забезпеченою власником книжки та асоціацією, яка її видає,

та залежить від кількості країн тимчасового ввезення, а також кількості країн транзиту, через митну територію яких прямує вантаж.

Після видачі книжки (карнета) А.Т.А. Торгово-промисловою палатою чи регіональною торгово-промисловою палатою її електронний примірник за допомогою засобів інформаційних технологій у складі електронного повідомлення, посвідченого електронним цифровим підписом відповідальної особи Торгово-промислової палати України, передається до Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДФС України. Після цього внесення змін до такої книжки (карнета) А.Т.А. є можливим лише шляхом відкликання попереднього електронного примірника книжки (карнета) А.Т.А. та подання нового, відкоригованого електронного примірника книжки (карнета) А.Т.А.

Залежно від резидентського статусу особи (крім громадян), місцем митного оформлення на підставі книжки (карнета) А.Т.А. товарів та транспортних засобів комерційного використання, переміщуваних через митний кордон України, може бути орган митного спрямування ДФС України, який функціонує у пункті пропуску через державний кордон, або будь-який орган митного спрямування ДФС України. При цьому, митне оформлення товарів та транспортних засобів комерційного використання, переміщуваних через митний кордон України із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А. резидентами (крім громадян), може бути здійснено будь-яким органом митного спрямування ДФС України, а митне оформлення товарів та транспортних засобів комерційного використання, переміщуваних через митний кордон України із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А. нерезидентами (крім громадян) – органом митного спрямування ДФС України, розташованим у пункті пропуску через державний кордон. Однак, згідно з положеннями ч. 2 п. 9 Порядку митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України з використанням книжок (карнетів) А.Т.А., митне оформлення товарів, які ввозяться на митну територію України у режимі тимчасового ввезення за книжкою (карнетом) А.Т.А., за умови наявності у книжці (карнеті) А.Т.А. блакитних документів

на транзит, може бути здійснено будь-яким органом митного спрямування ДФС України [101].

Процедура митного оформлення товарів та транспортних засобів комерційного використання, що тимчасово ввозяться на митну територію України чи тимчасово вивозяться за межі митної території України на підставі книжки (карнета) А.Т.А., здійснюється посадовою особою органу митного спрямування ДФС України, яку уповноважено на виконання таких функцій, та розпочинається з моменту подання митниці як органу митного спрямування ДФС України декларантом або уповноваженою ним особою митної декларації, книжки (карнета) А.Т.А. чи іншого документа, передбаченого законодавством України з питань державної митної справи [111], а в разі електронного декларування – з моменту отримання митницею від декларанта або уповноваженої ним особи електронної митної декларації або електронного документа, який відповідно до законодавства замінює митну декларацію [80, ч. 1 ст. 248].

На цьому етапі посадовою особою органу митного спрямування ДФС України здійснюється перевірка відповідності відомостей, зазначених у книжці (карнеті) А.Т.А., умовам Конвенції про тимчасове ввезення та Додатків А, В. 1–В. 9 та D до Конвенції про тимчасове ввезення [101, п. 14].

Факт прийняття товарів та транспортних засобів комерційного використання, а також документів на них, до митного оформлення затверджується шляхом проставлення посадовою особою органу митного спрямування ДФС України, яку уповноважено на виконання процедур митного контролю та митного оформлення таких товарів та транспортних засобів комерційного використання, відбитків відповідних митних забезпечень, інших відміток на митній декларації або документі, який відповідно до законодавства її замінює, а також на товаросупровідних та товарно-транспортних документах у разі їх подання на паперовому носії [80, ч. 2 ст. 248]. Слід зазначити, що внесення будь-яких змін до книжки (карнета) А.Т.А. після прийняття її до митного оформлення є можливим лише у

порядку, передбаченому абз. 3 п. 5 Порядку митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України з використанням книжок (карнетів) А.Т.А. [101].

Наступним етапом митного оформлення книжок (карнетів) А.Т.А. є формування реєстраційного номера відривного документа книжки (карнета) А.Т.А. та створення з використанням електронних примірників книжок (карнетів) А.Т.А. в Єдиній автоматизованій інформаційній системі ДФС України облікової картки книжки (карнета) А.Т.А. Внесення інформації до облікової картки книжки (карнета) А.Т.А. здійснюється посадовою особою органу митного спрямування, яка здійснює перше митне оформлення товарів за цією книжкою, та передбачає зазначення загальної інформації про книжку (карнет) А.Т.А., інформації про товари, оформлені з використанням книжки (карнета) А.Т.А. у відповідний митний режим, а також відомостей про митні формальності, виконані щодо всіх або окремих товарів [101, п. 21].

У разі ж, якщо митне оформлення у відповідний митний режим або пропуск товарів через митний кордон України із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А. є неможливим (наприклад, унаслідок перевищення строку дії книжки (карнета) А.Т.А.), посадова особа органу митного спрямування ДФС України приймає рішення про відмову та заповнює картку відмови.

Протягом трьох робочих днів після здійснення митного оформлення товарів з використанням книжки (карнета) А.Т.А., посадова особа органу митного спрямування ДФС України повинна передати до підрозділу митниці, на який покладено функції з організації митного контролю, оригінали (а у встановлених законодавством України з питань державної митної справи випадках – копії) відривних документів та додаткових аркушів до них, яких було вилучено з книжки (карнета) А.Т.А., а також інші документи, на підставі яких було здійснено митне оформлення товарів із використанням книжки (карнета) А.Т.А.

Порядок здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних перевізників, що мають допуск до перевезень вантажів

територією України на умовах використання Конвенції про тимчасове ввезення із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А., та переміщують товари автомобільним транспортом на підставі книжки (карнета) А.Т.А. у режимі транзиту, має свої особливості. Так, у такому разі порядок митного оформлення передбачає урахування строків транзитних перевезень – 10 діб (у разі переміщення в зоні діяльності однієї митниці – 5 діб) [80, п. 1 ч. 1 ст. 95].

При надходженні товарів, які переміщуватимуться автомобільним транспортом транзитом з використанням книжки (карнета) А.Т.А., уповноважена особа органу митного спрямування ДФС України здійснює реєстрацію двох примірників блакитних відривних документів на транзит («transit») книжки (карнета) А.Т.А. за одним номером. При цьому, вносить реєстраційний номер до поля «с» графі Н обох примірників блакитних відривних документів на транзит («transit»), а також до графі 3 двох блакитних невідривних корінців документів на транзит.

На наступному етапі уповноважена особа органу митного спрямування ДФС України перевіряє книжку (карнет) А.Т.А., правильність заповнення граф А–Г двох примірників блакитних відривних документів на транзит («transit»). Крім того, проводить перевірку можливості використання у встановленому порядку існуючого митного забезпечення чи накладає митне забезпечення на автомобільний транспортний засіб. Відомості стосовно митного забезпечення, накладеного на автомобільний транспортний засіб, яким переміщуватимуться товари з використанням книжки (карнета) А.Т.А., вносяться уповноваженою особою органу митного спрямування ДФС України до поля «Разом або для перенесення на додатковий аркуш» колонки графі 7 загального списку двох примірників блакитних відривних документів на транзит («transit») книжки (карнета) А.Т.А тощо [101, пп. 3.1–3.4 п. 3 розділу VI].

У разі неможливості накладення на автомобільний транспортний засіб митного забезпечення, уповноважена особа органу митного спрямування

ДФС України здійснює перевірку відповідності товарів, переміщуваних транзитом, зазначеним про них у книжці (карнеті) А.Т.А. відомостям. При цьому, вносить відповідні відомості до полів «а», «b», «d», «e» графі Н обох блакитних відривних документів на транзит («transit») та граф 1, 2, 4–7 верхньої частини двох блакитних невідривних корінців документів на транзит книжки (карнета) А.Т.А. Після цього уповноваженою особою органу митного спрямування ДФС України перший блакитний відривний документ на транзит («transit»), а також відповідні додаткові аркуші до нього (за наявності) вилучаються, а оформлена органом митного спрямування ДФС України книжка (карнет) А.Т.А. повертається власникові або уповноваженій ним особі [101, пп. 3.5–3.8 п. 3 розділу VI].

Слід зазначити, що якщо митне оформлення товарів з використанням книжки (карнета) А.Т.А. здійснюється уперше, то уповноважена особа органу митного спрямування ДФС України протягом чотирьох годин після оформлення книжки (карнета) А.Т.А. повинна створити облікову картку книжки (карнета) А.Т.А. та занести до неї відомості стосовно виконаних митних формальностей [101, пп. 3.9 п. 3 розділу VI, п. 20 розділу I].

У разі надходження товарів, які переміщуються транзитом автомобільним транспортним засобом із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А., до органу митного спрямування ДФС України, в якому має бути завершено таке транзитне переміщення, уповноважена посадова особа відповідного органу митного спрямування ДФС України здійснює перевірку даних, занесених до граф А-G блакитного відривного документа на транзит («transit») книжки (карнета) А.Т.А. Після чого перевіряється дотримання власником такої книжки (карнета) А.Т.А. чи уповноваженою ним особою строків транзитного переміщення товарів, здійснюється звірка відомостей, наведених у книжці (карнеті) А.Т.А., та даних облікової картки відповідної книжки (карнета) А.Т.А., а також перевірка в обліковій картці книжки (карнета) А.Т.А. інформації про митні формальності, які було виконано щодо товарів, переміщуваних транзитом [101, пп. 4.1.– 4.4. п. 4 розділу VI].

Наступним етапом є перевірка уповноваженою особою органу митного спрямування ДФС України цілісності та відповідності митного забезпечення, якого було накладено на автомобільний транспортний засіб. У тому разі, якщо митне забезпечення на автомобільний транспортний засіб не накладалося чи його було пошкоджено або втрачено, а також за інших підстав для перевірки – уповноважена особа органу митного спрямування ДФС України перевіряє відповідність таких товарів відомостям, зазначеним у книжці (карнеті) А.Т.А.

У разі виявлення за результатами перевірки підстав, за яких може виникнути зобов'язання гарантуючої асоціації (Торгово-промислової палати України) стосовно сплати органам митного спрямування ДФС України митних платежів та будь-яких інших сум, оформлення книжки (карнета) А.Т.А. уповноваженою особою органу митного спрямування ДФС України здійснюється із застереженнями («Conditionally discharged»), які вносяться до графи 2 нижньої частини двох блакитних невідривних корінців документів на транзит («transit»).

Завершується оформлення книжки (карнета) А.Т.А. шляхом вилучення із книжки (карнета) А.Т.А. другого блакитного відривного документа на транзит («transit») та відповідних додаткових аркушів до нього (за наявності) та повернення оформленої книжки (карнета) власникові або уповноваженій ним особі [101, пп. 4.5. – 4.10. п. 4 розділу VI].

Протягом чотирьох годин після оформлення книжки (карнета) А.Т.А. уповноважена особа органу митного спрямування ДФС України заносить до облікової картки такої книжки (карнета) відомості стосовно здійснених митних формальностей [101, пп. 4.11 п. 4 розділу VI, п. 20 розділу I].

Заходи щодо організації, координації та безпосереднього здійснення контролю стосовно дотримання вимог митного режиму стосовно товарів, переміщуваних через митний кордон України на підставі книжки (карнета) А.Т.А., знаходяться у сфері відповідальності органу митного спрямування

ДФС України, посадовою особою якого було здійснено випуск таких товарів у відповідний митний режим [101, п. 1 розділу VIII].

Необхідно зазначити, що Торгово-промислова палата України як гарантуюча асоціація у разі не вивезення за межі митної території України товарів, яких було ввезено тимчасово із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А., порушення встановлених термінів реекспорту товарів, яких ввезено в Україну із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А., використання в інших цілях товарів, щодо яких застосовано пільгове оподаткування, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги, а також порушення строків транзитного переміщення товарів на підставі книжки (карнета) А.Т.А. несе обов'язок зі сплати митних та інших платежів до органу митного спрямування ДФС України [101, п. 3 розділу VIII].

Порядок та механізм стягнення органом митного спрямування ДФС України з Торгово-промислової палати України як гарантуючої асоціації в системі А.Т.А. митних та інших платежів передбачає оформлення на бланку митниці та направлення поштою з повідомленням про вручення поштового відправлення на адресу Торгово-промислової палати України вимоги щодо сплати податків за книжкою (карнетом) А.Т.А. Форму такої вимоги встановлено додатком до Угоди про співробітництво між Державною митною службою України та Торгово-промисловою палатою України від 22.02.2007 р. Строк направлення такої вимоги становить один місяць після розгляду органом митного спрямування ДФС України або судом справи про порушення митних правил. Крім того, цей строк не може перевищувати одного року з дати закінчення терміну дії книжки (карнета) А.Т.А. До вимоги щодо сплати податків за книжкою (карнетом) А.Т.А. додаються завірені органом митного спрямування ДФС України копії відривних документів книжки (карнета) А.Т.А., документів, які підтверджують виявлене порушення, а також розрахунок суми податків згідно з книжкою (карнетом) А.Т.А.

Подібний до надісланого до Торгово-промислової палати України пакет документів надсилається органом митного спрямування до ДФС України. При цьому, обов'язок контролю виконання Торгово-промисловою палатою України зобов'язань за вимогою до повного її виконання або до прийняття рішення про визнання доказів реекспорту чи доставки товарів у встановлені органом митного спрямування ДФС України строки покладено на митницю ДФС України, якою було надіслано таку вимогу.

Звільнення такої книжки (карнета) А.Т.А. від зобов'язань відбувається після внесення Торгово-промисловою палатою України на відповідний рахунок органу митного спрямування ДФС України та перерахування державного бюджету відповідних коштів, або ж у разі визнання органом митного спрямування ДФС України наданих Торгово-промисловою палатою України доказів реекспорту або доставки товарів у встановлені строки. У такому разі митниця ДФС України, яка надсилала відповідну вимогу, оформлює на бланку митниці офіційний лист, в якому зазначає інформацію про звільнення книжки (карнета) А.Т.А. від зобов'язань та надсилає такий лист поштою на адресу Торгово-промислової палати України з повідомленням про його вручення.

Підставами звільнення книжки (карнета) А.Т.А. від зобов'язань можуть бути також припинення митного режиму тимчасового ввезення чи транзиту внаслідок конфіскації товарів, повної втрати внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили. Однак такі факти мають бути належним чином підтвердженими. У такому разі якщо, митницею ДФС України було надіслано на адресу Торгово-промислової палати України вимогу щодо сплати податків за книжкою (карнетом) А.Т.А. – її має бути відкликано митницею ДФС України за допомогою оформленого на бланку митниці офіційного листа, в якому зазначається інформація про звільнення книжки (карнета) А.Т.А. від зобов'язань та відкликання попередньої вимоги, та надісланого поштою на адресу Торгово-промислової палати України з повідомленням про його вручення [101, п. 4–8 розділу VIII].

Таким чином, на основі аналізу основних умов використання Конвенції про тимчасове ввезення із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А. [61], можна зробити висновок щодо того, що інкорпорувавши положення Митної конвенції про карнет А.Т.А. для тимчасового ввезення товарів 1961 р. [76], Стамбульська Конвенція стала одним із найбільш значущих міжнародних документів, яким урегульовано порядок тимчасового ввезення товарів та транспортних засобів. Значною мірою розширивши перелік товарів, а також цілей тимчасового ввезення, Стамбульська конвенція включила до такого переліку і транспортні засоби, тимчасове ввезення яких здійснюється на підставі книжки CPD – документа на тимчасове ввезення транспортних засобів. Однак слід зазначити, що Україна, ратифікувавши положення Стамбульської конвенції та надавши Торгово-промисловій палаті України функцію гарантуючої асоціації по книжках (карнетах) А.Т.А., не уповноважила будь-яку організацію бути гарантом видачі книжок CPD. У зв'язку із цим положеннями МК України не передбачено механізму тимчасового ввезення транспортних засобів на підставі книжки CPD, а процес видачі книжок CPD не врегульовано нормами законодавства України з питань державної митної справи. І в цьому аспекті на особливу увагу заслуговує питання щодо можливості тимчасового ввезення транспортних засобів на підставі книжки CPD на митну територію України [80, ч. 4 ст. 94, п. 1 ч. 1 ст. 110]. Адже ратифікувавши Конвенцію про тимчасове ввезення [179], Україна приєдналася до Додатка А «Про документи на тимчасове ввезення [книжки (карнети) А.Т.А., книжки CPD]» [55]. Ставши ж повноправним членом міжнародної системи А.Т.А. та запровадивши на митній території України механізм тимчасового ввезення на підставі книжок (карнетів) А.Т.А., Україна, на жаль, не врахувала положення Стамбульської конвенції щодо тимчасового ввезення транспортних засобів на підставі книжки CPD [61].

Необхідно зазначити, що тимчасове ввезення товарів на підставі книжки (карнета) А.Т.А. є лише одним із варіантів тимчасового ввезення товарів на

митну територію України. Адже питання щодо того, чи проходити процедури митного оформлення товарів відповідно до національних правил країн призначення та транзитних країн, або ж використати книжку (карнет) А.Т.А., вирішується виключно декларантом. Однак, з огляду на аналіз правових особливостей здійснення митних формальностей стосовно автомобільних транспортних перевізників, що мають допуск до перевезень вантажів територією України на умовах використання Конвенції про тимчасове ввезення із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А., можна стверджувати, що переваги використання книжок (карнетів) А.Т.А. є досить суттєвими:

по-перше, товари, які переміщуються на умовах використання Конвенції про тимчасове ввезення із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А., підлягають умовному повному звільненню від ввізного мита, митних зборів та податків при їх тимчасовому ввезенні на термін, який не перевищує одного року. При цьому, держатель книжки (карнета) А.Т.А. сплачує виключно кошти за послуги з видачі такої книжки, та не повинен надавати за кордоном як гарантію забезпечення сплати митних платежів грошові застави, депозити або банківські гарантії, адже безпосередньо книжка (карнет) А.Т.А. є міжнародною гарантією;

по-друге, оскільки книжка (карнет) А.Т.А. заповнюється заздалегідь та складається з відривних аркушів для органів митного спрямування кожної з країн-учасниць, через митний кордон якої здійснюється переміщення на підставі книжки (карнета) А.Т.А., держатель такої книжки має можливість здійснювати переміщення товарів з використанням книжки (карнета) А.Т.А. з найменшими витратами часу, адже немає потреби заповнювати національні митні документи безпосередньо у кожному пункті пропуску через митний кордон;

по-третє, на підставі однієї книжки (карнета) А.Т.А. вантаж може бути оформлено у режим тимчасового ввезення (транзиту) у (через) декілька країн-учасниць системи А.Т.А.;

по-четверте, товари, переміщувані із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А., можуть вивозитися та повертатися як однією, так і декількома партіями.

Наведені переваги є суттєвим аргументом для інтенсивного застосування системи карнетів А.Т.А. багатьма країнами світу. У зв'язку із цим Всесвітня Митна Організація (WCO), Міжнародна торгова палата (ICC), Всесвітня Федерація палат (WCF) та національні торгово-промислові палати ведуть досить активну діяльність щодо поширення системи карнетів А.Т.А., а також запровадження обігу книжок (карнетів) А.Т.А. у звичайну практику міжнародних ділових відносин.

На території України забезпечення успішного функціонування міжнародної гарантійної мережі системи карнетів А.Т.А. є можливим завдяки інформаційному обмінові і взаємодопомозі, а також взаємодії органів митного спрямування ДФС України з Торгово-промисловою палатою України.

2.3. Міжнародна автомобільна накладна (CMR) як єдиний міжнародний перевізний документ

Міжнародні автомобільні транспортні перевізники вантажів щодня використовують бланки міжнародних товаротransпортних накладних, які у повсякденному житті йменуються товаротransпортними накладними або накладними CMR. Слід зазначити, що накладна CMR не є накладною у прямому сенсі. З огляду на положення ст. 4 Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів та ст. 4 Закону України «Про транспортно-експедиторську діяльність», міжнародна автомобільна накладна (CMR) виконує роль стандартного бланка для підтвердження факту укладення договору міжнародного автомобільного перевезення товарів [60; 191]. Крім того, міжнародна автомобільна накладна (CMR) виконує функції

єдиного товарно-транспортного документа при документуванні міжнародних перевезень [52, с. 20; 53, с. 13; 80, п. 12 ч. 1 ст. 4, п. 1 ч. 2 ст. 191, ч. 2 ст. 460].

Порядок та основні особливості заповнення і використання накладної CMR визначаються міжнародними нормами і правилами, яких викладено у Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів.

Так, зазначену Конвенцію було розроблено під егідою Європейської економічної комісії Організації Об'єднаних Націй в 1956 р. Серед країн, які приєдналися: Білорусь, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Латвія, Литва, Російська Федерація, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан, Естонія та ін. Приєднання України до Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів відбулося на підставі Закону України від 01.08.2006 р. № 57-V «Про приєднання України до Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів» у 2006 р. [178]. При цьому, панівний принцип виконання правових норм Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів полягає у тому, що якщо хоча б один із учасників процесу перевезення зовнішньоекономічних товарів є резидентом країни-учасниці, то в цьому випадку договірні відносини, права й обов'язки сторін договору перевезення регламентуються нормами Конвенції про договір міжнародного дорожнього перевезення вантажів [60, ст. 1].

Правові норми, встановлені цією міжнародною Конвенцією, спрямовано на визначення міжнародного правового інструменту взаємовідносин сторін договору перевезення, тим самим забезпечують виконання усіма учасниками процесу перевезення зовнішньоекономічних товарів, а саме – експортером (відправником товару), імпортером (одержувачем товару) і перевізником стандартних прав і обов'язків, чим досягається процедура уніфікації дорожніх перевезень товарів. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів, крім того, істотно спрощує взаємини сторін договірної процесу при виникненні необхідності виставлення фінансових претензій [72, с. 87].

Слід зазначити, що матеріальне оформлення договору міжнародного автомобільного перевезення товарів на стандартному бланку міжнародної товарно-транспортної накладної CMR є базисом уникнення значної сукупності ризиків під час здійснення міжнародних автомобільних перевезень товарів. Однак можливість укладення та виконання такого договору на умовах Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів передбачає виконання окремих норм, дотримання яких надає право застосування міжнародних норм та правил до угоди з перевезення товарів [82, с. 10–11].

Отже, положення Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів застосовуються щодо тих договорів міжнародного автомобільного перевезення вантажів, згідно з якими:

місця приймання до перевезення та доставки товарів розташовано на території двох різних країн, серед яких щонайменше одна є країною-учасницею даної міжнародної угоди;

таке перевезення виконується за винагороду;

міжнародне перевезення вантажів здійснюється автомобільним транспортним засобом (автомобіль, автопоїзд, причіп чи напівпричіп).

Положеннями Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів регламентовано норми укладення та виконання договору міжнародного автомобільного перевезення товарів, визначено коло осіб, за дії яких відповідає перевізник, а також відповідальність перевізника на всіх етапах виконання перевезення від моменту укладення договору і завантаження товарів до автомобільного транспортного засобу до моменту здачі товару вантажоодержувачу. Крім того, Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів визначає порядок і умови виставлення претензій за збитки, знищення або псування товару, що перевозиться на умовах цієї угоди, а також визначає можливість звільнення, за наявності певних умов, перевізника від фінансової відповідальності за збитки або недоставку товару одержувачеві (імпортеріві).

На особливу увагу заслуговують положення, порядки і правила Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів щодо перевезень товарів, виконуваних послідовно від місця прийому товару до перевезення до місця його здачі, декількома перевізниками.

Слід зазначити, що, незважаючи на невеликий обсяг тексту Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів, її норми досить важко сприймаються. Такий досить складний виклад змісту міжнародних правових норм пов'язаний із необхідністю врахування особливостей застосування норм національного законодавства усіх її країн-учасниць.

Говорячи про використання норм Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів, а також про реалізацію прав та обов'язків перевізників, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (експортерів та імпортерів) і митних брокерів, які впливають із її положень, хотілося б звернути увагу на необхідність підвищення рівня професійних знань усіма учасниками договору міжнародного автомобільного перевезення вантажів. У першу чергу, це стосується правил, що регламентують особливості укладення договору міжнародного автомобільного перевезення на бланку міжнародної товаротransпортної накладної (накладної CMR). Керівник організації-перевізника зобов'язаний певним чином делегувати своєму представникові (водієві автомобільного транспортного засобу) повноваження на укладення договору перевезення на бланку CMR. Ці повноваження можуть бути делеговані кожному водієві організації, яка виконує міжнародні автомобільні перевезення товарів, у момент його прийому на роботу шляхом внесення певних пунктів до первинного наказу про зарахування на посаду водія для виконання міжнародних автомобільних перевезень товарів. Крім того, делегування повноважень водієві на конкретне автомобільне перевезення товарів може бути зроблено шляхом підготовки і підписання відповідного наказу або видачі пакета документів, що

підтверджують право складання та підпису договору автомобільного перевезення.

Говорячи про організацію і виконання процедури міжнародного автомобільного перевезення товарів, чимало її учасників забувають одну особливість – усі перевезення товарів у зовнішній торгівлі виконуються під митним контролем. У такому разі суб'єктом контролю правильності виконання міжнародних автомобільних перевезень товарів на умовах цієї Конвенції є органи митного спрямування тієї країни, по території якої виконується перевезення, а об'єктами контролю є – товар, що перевозиться, автомобільний транспортний засіб, комплект товаросупровідних документів, у тому числі і накладна CMR, і перевізник. Ця особливість не знайшла свого відображення у статтях Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів, проте експортерам, імпортерам, митним брокерам та перевізникам товарів завжди необхідно керуватися цією нормою митного законодавства країн експорту (навантаження товару і відправлення), транзиту та імпорту (призначення і вивантаження товару) і забезпечувати неухильне виконання вимог органів митного спрямування. Особливу увагу повинен приділяти перевізник забезпеченню доставки товару в зазначені місця розташування митниць, збереження цілісності митного забезпечення (пломб) і пред'явлення співробітникам митниці товаросупровідних документів.

Говорячи про товаросупровідні документи, до яких належать і договір перевезення на бланку CMR, перевізник у частині, що стосується процедури перевезення, повинен вільно «читати» відомості документів і проводити їх оцінку для коригування своїх дій у тих чи інших випадках. Слід пам'ятати, що різночитання відомостей товаросупровідних документів (книжки МДП, накладної CMR, рахунків-фактур тощо) розглядається органами митного спрямування усіх країн як один із показників наявності можливих порушень митних правил при перевезенні окремої партії товару. Такі різночитання можуть призвести до втрати імпортером, митним брокером і перевізником

часу на виконання органами митного спрямування додаткових митних формальностей, які можуть полягати у перевірці достовірності товаросупровідних документів аж до запитів в іноземні органи митного спрямування, розвантаження товару, перерахунку його кількості і перевірці асортименту, проведенні лабораторних досліджень особливих властивостей товару, перевірці цінових показників товарів і проведенні ряду інших перевірок. Адже метою проведення органом митного спрямування таких формальностей є отримання додаткової інформації, яка дозволить усунути суперечливість відомостей товаросупровідних документів.

Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів має узгоджений перелік відомостей договору перевезення, які повинні бути внесені митним брокером до певних граф бланка міжнародної товаротранспортної накладної CMR. Ці відомості перевізник-водій повинен вміти легко читати. Крім того, зіставляти з відомостями, внесеними до інших товаросупровідних документів на перевезення партії товарів, що дозволяє уникнути помилок і попередити можливі конфліктні ситуації з органами митного спрямування.

Отже, Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів посідає одне з провідних місць серед джерел, якими врегульовано процедуру міжнародного автомобільного перевезення вантажів, адже дотримання її вимог дозволяє значно скоротити ризики для всіх учасників зовнішньоторговельних операцій. Крім того, її положення мають помітний вплив на джерела, якими урегульовано правові відносини у галузі міжнародного автомобільного транспорту.

Висновки до розділу 2

1. Найбільш поширеною, універсальною та наднаціональною процедурою, яка створює значні послаблення для процедур митного оформлення вантажів при перетині ними кордонів та пропонує транспортним операторам і митним органам просту, гнучку, економічно вигідну та надійну систему міжнародних перевезень вантажів через кордони, є система транспортування вантажів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП.

2. Обов'язковими умовами допуску перевізників до системи МДП є: наявність досвіду або у крайньому разі можливості займатися регулярними міжнародними перевезеннями; стабільність фінансового становища; наявність знань у застосуванні Конвенції МДП; відсутність серйозних або неодноразових порушень митного чи податкового законодавства; подання перевізником до національного об'єднання, яке видає книжки МДП, письмової декларації із зобов'язаннями, які перевізник бере на себе у зв'язку із допуском до системи МДП. Вимогами, яких перевізникам необхідно виконати для допуску до системи МДП, є: дотримання митних формальностей відповідно до Конвенції МДП у митницях відправлення, проміжних митницях і митницях місця призначення; сплата належних сум, визначених Конвенцією МДП; дозвіл гарантійним об'єднанням у межах, передбачених чинним законодавством, перевіряти інформацію про вищезгадані умови та вимоги.

3. Визнаючи транзитні переміщення за процедурою МДП сучасним, ефективним та надійним із точки зору безпеки перевезень методом транзиту, ДФС України, Асоціацією міжнародних автомобільних перевізників України та Міжнародним союзом автомобільного транспорту було організовано процес взаємодії зазначених суб'єктів щодо запровадження ваучера TIR+ для перевезення товарів під митним контролем за процедурою МДП. Розглядаючи процедуру застосування ваучера TIR+ в Україні, можна виокремити такі етапи порядку його оформлення: закріплення ваучера TIR+

у базі Міжнародного союзу автомобільного транспорту за відповідною книжкою МДП шляхом реєстрації такого ваучера одночасно із дійсним номером книжки МДП на сайті www.tirplus.net; подання книжки МДП, відповідно до якої здійснюється операція МДП, та ваучера TIR+ до органу митного спрямування ДФС України; перевірка посадовою особою органу митного спрямування ДФС України статусу книжки МДП та наявності інформації про закріплення ваучера TIR+ за такою книжкою МДП; підтвердження дійсності гарантії для книжки МДП як підстави для проведення операції МДП; прийняття посадовою особою органу митного спрямування ДФС України рішення про подальше оформлення ваучера TIR+ або відмова перевізникові в оформленні ваучера TIR+; завершення операції МДП.

4. Виокремлено такі проблеми функціонування системи контролю і передачі інформації по закритих книжках МДП в SAFE TIR:

значна кількість помилок і неточностей, що містяться в даних після завершення процедури МДП, які передаються органами митного спрямування ДФС України до Міжнародного союзу автомобільного транспорту;

проблеми адаптації до Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДФС України;

невнесення підрозділами органів митного спрямування ДФС України інформації по всіх оформлених ними книжках МДП;

подвійна передача даних до системи SAFE TIR, яких уже було раніше вислано;

помилки у внесенні даних до системи.

5. Належним чином оформлена та видана книжка (карнет) А.Т.А. є уніфікованим міжнародним митним документом, який застосовується для декларування товарів, транспортних засобів комерційного використання у митний режим тимчасового ввезення замість митної декларації і надає можливість ідентифікувати товари та транспортні засоби комерційного

використання, а також гарантією доставки товарів до митниці призначення. Однак щодо транспортних засобів комерційного використання гарантія дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення не вимагається, у зв'язку з чим книжка (карнет) А.Т.А. застосовується виключно як митна декларація.

6. На національному рівні застосування книжки (карнета) А.Т.А. передбачено щодо митних режимів тимчасового ввезення, тимчасового вивезення, реекспорту, реімпорту та транзиту, а також під час перебування товарів у відповідному митному режимі, що дозволяє створити сприятливі умови для митного оформлення товарів при розміщенні їх у відповідний митний режим. Однак строк тимчасового ввезення транспортних засобів комерційного використання встановлюється не у відповідності до строку дії книжки (карнета) А.Т.А., а у відповідності до строку закінчення транспортних операцій, для яких такі транспортні засоби ввозяться. Крім того, транспортні засоби комерційного використання може бути розміщено у митний режим тимчасового ввезення виключно за умови використання таких транспортних засобів для переміщення товарів та/або пасажирів через митний кордон України.

7. Умове повне звільнення від оподаткування застосовується до транспортних засобів комерційного використання, переміщуваних через митний кордон України у режимі тимчасового ввезення, виключно при їх реєстрації за межами митної території України на ім'я особи, зареєстрованої або яка постійно проживає поза митною територією України, та за умови ввезення і використання таких транспортних засобів комерційного використання особами, які здійснюють діяльність із цієї території.

8. Переваги використання книжок (карнетів) А.Т.А.:

товари, які переміщуються на умовах використання Конвенції про тимчасове ввезення із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А., підлягають умовному повному звільненню від ввізного мита, митних зборів та податків при їх тимчасовому ввезенні на термін, який не перевищує одного року.

Держатель книжки (карнета) А.Т.А. сплачує виключно кошти за послуги з видачі такої книжки і не повинен надавати за кордоном як гарантію забезпечення сплати митних платежів грошові застави, депозити чи банківські гарантії, адже безпосередньо книжка (карнет) А.Т.А. є міжнародною гарантією;

держатель книжки (карнета) А.Т.А. має можливість здійснювати переміщення товарів з використанням книжки (карнета) А.Т.А. з найменшими витратами часу;

на підставі однієї книжки (карнета) А.Т.А. вантаж може бути оформлено у режим тимчасового ввезення (транзиту) у (через) декілька країн-учасниць системи А.Т.А.;

товари, переміщувані із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А., можуть вивозитися та повертатися як однією, так і декількома партіями.

9. Говорячи про організацію і виконання процедури міжнародного автомобільного перевезення товарів, чимало її учасників забувають одну особливість – усі перевезення товарів у зовнішній торгівлі виконуються під митним контролем. У такому разі суб'єктом контролю правильності виконання міжнародних автомобільних перевезень товарів на умовах Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів є органи митного спрямування тієї країни, по території якої виконується перевезення, а об'єктами контролю є – товар, що перевозиться, автомобільний транспортний засіб, комплект товаросупровідних документів, у тому числі і накладна CMR, і перевізник.

РОЗДІЛ 3

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ТЕХНОЛОГІЯ ЗДІЙСНЕННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ ЩОДО АВТОМОБІЛЬНИХ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ОСОБИСТОГО КОРИСТУВАННЯ

3.1. Процедура митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу

Провідні автомобілебудівні корпорації з року в рік проводять інтенсивні розробки у різних напрямках модернізації та удосконалення своїх транспортних винаходів. Одним із найбільш ефективних шляхів вирішення цього питання є втілення прогресивних енергозберігаючих та екологічно чистих технологій у силових установках автомобілів. Тож нині усе більше зростає потреба не тільки в ефективних, надійних та деякою мірою безпечних, але й екологічно чистих автомобільних транспортних засобах. Це надає змогу українцям долучатися до новітніх розробок та технологій автомобільної галузі та покращувати якість використання таких транспортних засобів [26]. Однак при цьому виникає досить актуальне питання щодо митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу – вільного використання та розпорядження такими транспортними засобами.

Так, засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання, які ввозяться на митну територію України громадянами для вільного використання, згідно з УКТ ЗЕД мають коди товарних позицій, яких наведено у Додатку 2 [157].

Слід звернути увагу на те, що товари за товарними позиціями 8701–8705, 8711 згідно з УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, можуть бути як новими, так і такими, що були у

використанні. Так, новий моторний транспортний засіб – це моторний транспортний засіб, який ніколи не було зареєстровано, не має актів державної реєстрації уповноважених державних органів влади, у тому числі іноземних, які дають право на його використання (крім тих, на яких видано тимчасові реєстраційні документи уповноваженими державними органами влади, у тому числі іноземними на термін, необхідний для здійснення транспортування моторного транспортного засобу самоходом від країни-виробника до місця призначення в Україні фізичними або юридичними особами). Кузовами для моторних транспортних засобів, що використовуються, вважаються такі, які вже було встановлено на моторні транспортні засоби або з моменту виготовлення яких минуло більше одного року [173, пп. 1.4.8–1.4.9 п. 1.4. р. I].

Окрім цього, товари за кодами товарних позицій 8706–8707 згідно з УКТ ЗЕД є номерними вузлами [кузовами (включаючи кабіни) та шасі], яких призначено для моторних транспортних засобів за кодами 8701–8705, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД. Митне ж оформлення кузова та шасі за кодами 8706 та 8707 згідно з УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами для вільного обігу, здійснюється у порядку митного оформлення моторного транспортного засобу.

Кузови (включаючи кабіни) для моторних транспортних засобів товарних позицій 8701–8705, які класифікуються у товарній позиції 8707, шасі з установленими двигунами для товарів товарних позицій 8701–8705, що класифікуються у товарній позиції 8706 згідно з УКТ ЗЕД, підлягають митному оформленню як зібрані моторні транспортні засоби, з урахуванням максимального об'єму циліндрів двигунів, що серійно встановлювалися на марках таких моторних транспортних засобів відповідного року їх випуску. Таким чином, оподаткування таких товарів здійснюється за ставками податків, передбаченими для транспортних засобів.

Отже, як новий транспортний засіб, якого ніколи не було зареєстровано, так і транспортний засіб, знятий з реєстраційного обліку відповідної країни,

який ввозиться громадянами на митну територію України з метою вільного обігу, положеннями законодавства України з питань державної митної справи віднесено до категорії «товари».

Законодавством України з питань державної митної справи передбачено обов'язковість виконання низки митних формальностей, спрямованих на випуск товарів, які переміщуються через митний кордон України громадянами, у вільний обіг на митній території України. При цьому, норми права, які містяться у Розділі XII МК України, є спеціальними по відношенню до громадян, якими переміщуються через митний кордон України товари за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, порівняно з іншими вимогами МК України, які є в такому випадку загально регулятивними [209].

Так, зокрема, з урахуванням положень ст. 377 МК України, товари за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які підлягають державній реєстрації, при ввезенні громадянами на митну територію України або надходженні на митну територію України на адресу громадян у несупроводжуваному багажі або вантажних відправленнях для вільного обігу, незалежно від їх вартості, підлягають письмовому декларуванню та митному оформленню у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, з оподаткуванням ввізним митом (за ставкою 10 % від митної вартості товару, відповідно до Закону України «Про митний тариф України» [168]), акцизним податком (залежно від об'єму циліндрів двигуна та віку транспортного засобу за ставками, визначеними ст. 215 Податкового кодексу України) та податком на додану вартість (за ставкою 20 % відповідно до ст. 193 Податкового кодексу України [99]).

Отже, до безпосередньої вартості (як економічної категорії) автомобільного транспортного засобу, що ввозиться громадянином як товар для вільного обігу на митну територію України, долучається додаткове

обтяження податковим навантаження у відсотковому розрізі до вищезгаданих податків – митних платежів. У зв'язку із цим нарахування митних платежів, які підлягають сплаті при здійсненні митного оформлення відповідно до митного режиму імпорту (випуску у вільний обіг) товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, вирізняється значним дорожчанням означеного товару на внутрішньому національному ринкові України.

Нарахування сум митних платежів здійснюється у валюті України за ставками, які діють на день подання митної декларації на товари. У разі, якщо для цілей обчислення митних платежів, у тому числі визначення митної вартості товарів, необхідно зробити перерахування іноземної валюти, застосовуються офіційні курси валют України, визначені Національним банком України, які діють на 00.00 год. дня подання митної декларації [80, ст. 295].

Варто акцентувати увагу на тому, що останнім часом процеси, напряду або опосередковано пов'язані з митним контролем та митним оформленням товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, зрушили з місця у цілком позитивному напрямі. Так, з 01.01.2016 р. набрав чинності Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про митний тариф України» щодо ввізного мита на електромобілі [112]. У зв'язку із цим скасовано ввізне мито на транспортні засоби, оснащені електричними двигунами, та/або транспортні засоби, оснащені виключно електричними двигунами (одним чи декількома) за товарними категоріями та підкатегоріями 8703 90 10, 8703 90 10 10, 8703 90 10 90 згідно з УКТЗЕД.

Законом України «Про заходи щодо стимулювання зовнішньоекономічної діяльності» з 01.01.2016 р. скасовано додатковий імпортний збір [166], тимчасово запроваджений у 2015 р. щодо товарів, які імпортувалися на митну територію України суб'єктами господарювання, а також товарів, які ввозилися (пересилалися) на територію України фізичними особами (додатковий імпортний збір справлявся за ставкою 5 % з товарів, які

класифікувались у товарній групі 87 «Засоби наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого складу, їх частини та обладнання» згідно з УКТЗЕД) [165, ч. 1 ст. 4].

Крім того, 13.11.2015 р. Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі прийняла рішення «Про застосування остаточних компенсаційних заходів щодо імпорту в Україну легкових автомобілів походженням з Російської Федерації», згідно з яким остаточні компенсаційні заходи запроваджуються строком на п'ять років шляхом справляння остаточного компенсаційного мита щодо імпорту в Україну товарів, які походять з Російської Федерації та класифікуються за товарною позицією 8703 згідно з УКТ ЗЕД [130].

До того ж, Кабінетом Міністрів України затверджено Методику визначення середньоринкової вартості легкових автомобілів, яка встановлює механізм визначення середньоринкової вартості легкових автомобілів з метою зарахування таких автомобілів до об'єктів оподаткування транспортним податком [130]. Так, згідно з положеннями Податкового кодексу України, платниками транспортного податку є фізичні та юридичні особи, у тому числі нерезиденти, які мають зареєстровані в Україні згідно з чинним законодавством власні легкові автомобілі, з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно) та середньоринкова вартість яких становить понад 375 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) періоду [99, пп. 267.1.1 п. 267.1 ст. 267].

Слід сказати, що на теперішній час законодавством України не встановлено і обмежень щодо року виготовлення транспортних засобів при їх ввезенні на митну територію України для вільного обігу [205, с. 38].

Порядок та особливості проведення процедур митного контролю та митного оформлення товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, врегульовано положеннями МК України [80], Податкового кодексу України [99], Закону України «Про митний тариф

України» [168], наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку справляння митних платежів при ввезенні на митну територію України товарів громадянами» [156] та наказу Державної митної служби України «Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, які переміщуються громадянами через митний кордон України» [158].

Так, порядок здійснення митних формальностей щодо товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, врегульовано положеннями наказу Державної митної служби України «Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, які переміщуються громадянами через митний кордон України», з послідовними редакціями та змінами до нього. Зазначений нормативно-правовий акт, якого було прийнято ще у 2005 р., став носієм прогресивних зрушень. Зокрема, у його положеннях було передбачено, що митне оформлення ввезених на митну територію України транспортних засобів, які підлягають реєстрації, здійснюється за місцем постійного проживання (тимчасового перебування) власників-громадян на митній території України.

Слід зазначити, що у практичній діяльності співробітників митниць Державної митної служби України до 2005 р. (ще до закріплення принципу екстериторіальності у питаннях митного оформлення, введеного МК України 2012 р. [80, ч. 3 ст. 247] митне оформлення ввезених на митну територію України транспортних засобів, які підлягають реєстрації, здійснювалося на територіях, де було розташовано пункти пропуску через державний кордон України.

На теперішній час у пункті пропуску через державний кордон України здійснюються тільки митний огляд транспортного засобу та митні процедури з оформлення документів контролю доставки транспортного засобу до митниць призначення із застосуванням (у відповідних випадках) гарантії такої доставки, тобто фактично на кордоні проводиться лише пропуск таких

транспортних засобів. Сама ж процедура митного оформлення транспортних засобів відбувається уже у внутрішніх митницях. Таке нововведення значною мірою сприяло удосконаленню порядку митного контролю та митного оформлення окремих транспортних засобів, переміщуваних громадянами через митний кордон України [51, с. 3].

Власником транспортного засобу може бути громадянин, який, відповідно до законодавства України, має право власності на транспортний засіб, якого підтверджено документально: 1) засвідченими нотаріально у країні придбання або у консульських установах або у посольствах України договорами купівлі-продажу, міни чи дарування тощо (для придбаних (отриманих) у громадян чи підприємств транспортних засобів); 2) оформленими на відповідних бланках та завіреними печатками осіб або інших організацій та установ оригіналами рахунків, чеків, рахунків-фактур, інвойсів, інших документів (для транспортних засобів, придбаних у підприємств); виданими уповноваженими органами країни придбання технічними паспортами, технічними талонами, сервісними книжками, реєстраційними свідоцтвами та іншими документами на транспортний засіб (у такому випадку обов'язковим є зазначення власника транспортного засобу та наявність відмітки про зняття транспортного засобу з обліку [158]).

Позитивним аспектом наказу Державної митної служби України «Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, які переміщуються громадянами через митний кордон України» стало також положення щодо проведення співробітниками митниць Державної митної служби України спільного з представниками підрозділів МВС України огляду транспортних засобів, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, обліку та контролю транспортних засобів, які належать громадянам та ввозяться ними на митну територію України з метою їх подальшого тимчасового ввезення (вивезення) тощо [157; 158].

Однак поза увагою положень зазначеного нормативно-правового акта залишилися питання, які регулюють порядок митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що надходять на митну територію України на адресу громадян у несупроводжуваному багажі або вантажних відправленнях для вільного обігу. При цьому практично всі нормативно-правові акти, на яких є посилання в наказі Державної митної служби України «Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, які переміщуються громадянами через митний кордон України», втратили чинність. У зв'язку із цим ДФС України було підготовлено проект наказу Міністерства фінансів України [173], який у разі його прийняття став би послідовником наказу Державної митної служби України «Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, які переміщуються громадянами через митний кордон України» з його додатковими редакціями.

Ввезення транспортного засобу на митну територію України як сукупність дій, пов'язаних з переміщенням транспортного засобу через митний кордон України безпосередньо власником-громадянином або уповноваженою ним особою для вільного обігу, залежить безпосередньо від технічних можливостей транспортного засобу за його експлуатаційними характеристиками, яких спрямовано на подолання певної відстані автомобільними дорогами державного значення при перетині митного кордону України [173, пп. 1.4.1. п. 1.4. р. І].

При ввезенні транспортного засобу на митну територію України його власник або уповноважена особа пред'являє уповноваженій посадовій особі органу митного спрямування ДФС України, у зоні діяльності якого розташовано пункт пропуску через державний кордон України, такий транспортний засіб, а також зобов'язана подати оригінали та ксерокопії документів, які підтверджують право власності на транспортний засіб або користування ним (у тому числі з правом розпорядження), реєстраційних (технічних) документів на транспортний засіб (у разі ввезення транспортного

засобу, який був у використанні) з відмітками про зняття транспортного засобу з обліку, якщо такі документи видаються реєстраційним органом, документів, які підтверджують право на надання пільг в оподаткуванні, а також паспортних та інших документів, визначених законодавством України та міжнародними договорами України, що дають право на перетин державного кордону, та/або паспорта громадянина (посвідчення особи з відміткою про місце проживання), посвідки чи іншого документа про постійне (тимчасове) проживання в Україні або за кордоном тощо, а за наявності – довідки про ідентифікаційний номер громадянина.

Слід зазначити, що чимало непорозумінь при поданні до митниці ДФС України під час митного оформлення товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, переліку документів, зумовлює безсистемність нормативного матеріалу, яким урегульовано питання обов’язкової сертифікації товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, що ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу.

Так, відповідно до положень ч. 2 ст. 377 МК України, товари за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, що ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, підлягають обов’язковій сертифікації у випадках, установлених законодавством для підприємств. Документи, що засвідчують відповідність таких товарів вимогам технічних регламентів та національних стандартів, подаються органам митного спрямування ДФС України під час митного оформлення цих товарів з метою вільного обігу та уповноваженим органам під час їх державної реєстрації в Україні [80].

При цьому, ст. 18 Декрету Кабінету Міністрів України від 10.05.1993 р. № 46-93 «Про стандартизацію і сертифікацію» встановлено, що документом, який засвідчує відповідність товару, що ввозиться на територію України та якого включено до переліку продукції, що підлягає обов’язковій

сертифікації, стандартам, що діють в Україні, є сертифікат відповідності або свідоцтво про визнання відповідності, видане призначеним органом [183].

Згідно ж із положеннями Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України», розробленої на виконання ст. 197 МК України, сертифікат відповідності та свідоцтво про визнання відповідності надаються при переміщенні через митний кордон України товарів, зазначених у переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні [117; 131].

Однак із внесенням змін до Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні, сертифікацію дорожніх транспортних засобів, їх складових частин та приладдя було скасовано [116; 134].

Поряд із цим, Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання сертифікації транспортних засобів, їх частин та обладнання» передбачено, що однією з умов пропуску транспортного засобу, який підлягає державній реєстрації у територіальному органі з надання сервісних послуг МВС України, на митну територію України з метою вільного обігу, а також першої державної реєстрації транспортного засобу, є наявність сертифіката відповідності, виданого згідно з порядком затвердження конструкції транспортних засобів, їх частин та обладнання [41].

У зв'язку з наявністю законодавчої невизначеності щодо питання сертифікації дорожніх транспортних засобів, їх складових частин та приладдя, ДФС України офіційно розтлумачено позицію щодо відсутності підстав у посадових осіб митниць ДФС України вимагати сертифікати відповідності стандартам та/або сертифікати відповідності, видані згідно з порядком затвердження конструкції транспортних засобів, їх частин та обладнання, при митному оформленні відповідно до митного режиму імпорту (випуску у вільний обіг) товарів за товарними позиціями 8701–8705, 8711, 8716 згідно УКТ ЗЕД [167].

Проте, сфера дії Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» не поширюється на оцінку відповідності колісних транспортних засобів та їх частин [188, п. 3 ст. 2].

Крім того, Законом України «Про деякі питання ввезення на митну територію України та реєстрації транспортних засобів» встановлено, що з 01.01.2016 р. пропуск на митну територію України з метою вільного обігу та першу реєстрацію в Україні транспортних засобів за кодами товарних позицій 8701 20, 8702, 8703, 8704, 8705 згідно з УКТ ЗЕД як вироблених в Україні, так і ввезених на митну територію України, нових і таких, що були у користуванні, здійснюється за умови їх відповідності екологічним нормам не нижче рівня «ЄВРО-5», а з 01.01.2018 р. – не нижче рівня «ЄВРО-6». Документом, що засвідчує відповідність транспортних засобів міжнародним екологічним вимогам, є сертифікат або інший документ щодо підтвердження відповідності рівню екологічних норм [120].

У зв'язку з тим, що екологічні норми, відповідність яким засвідчується сертифікатом про підтвердження відповідності, стосуються експлуатаційних характеристик транспортних засобів, а не їх конструктивних або описових характеристик [184, п.п. 4–5 ст. 17], на виконання положень п. 2 ст. 377 МК України, наявність сертифіката відповідності транспортних засобів, що ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, міжнародним екологічним вимогам, є обов'язковою.

Усунення протиріч у питаннях обов'язкової сертифікації товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, є можливим лише за умови приведення нормативно-правових актів, шляхом внесення відповідних змін, що стосуються питань сертифікації товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, до єдиного знаменника.

Ввезення на митну територію України автомобільного транспортного засобу передбачає його перебування під митним контролем з моменту перетину митного кордону України до завершення митного оформлення, що є цілком необхідною умовою, оскільки працівники митниць ДФС України, довіряючи власникам-громадянам або уповноваженим ними особам, водночас, контролюють їх. Адже товари за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД відповідно до положень Податкового кодексу України є товарами підакцизної групи, а відтак – бюджетоформуючими товарами. А перебування автомобільного транспортного засобу з моменту його ввезення на митну територію України під митним контролем до завершення митного оформлення спрямовано на уникнення випадків, коли високоліквідні товари можуть просто «втонути» на безбережних просторах України під час їх безпосереднього транспортування від митниці-відправлення (у зоні діяльності якої було здійснено ввезення автомобільного транспортного засобу на митну територію України) до митниці-призначення [у зоні діяльності якої постійно проживає (тимчасово перебуває) його власник]. Адже такі випадки сприяють суттєвим недоборам митних платежів до доходної частини Державного бюджету України. У зв'язку із цим працівники митниць ДФС України і здійснюють контроль за таким транспортуванням автомобільних транспортних засобів самоходом.

З іншого боку, власникам-громадянам або уповноваженим ними особам не потрібно виїжджати зі свого регіону (де вони постійно проживають або тимчасово перебувають) у прикордонну місцевість, у межах якої буде ввозитися на митну територію України через пункт пропуску на державному кордоні України товар за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД. Крім того, не потрібно везти із собою велику кількість готівки для сплати митних платежів, які нараховуються на товари за вказаними товарними позиціями згідно з УКТ ЗЕД, що ввозяться у межах пунктів пропуску через державний кордон України та довіряти при цьому випадковим митним посередникам іншого регіону України тощо.

Переміщення автомобільних транспортних засобів, які ввозяться на митну територію України громадянами для вільного обігу, з митниці-відправлення на кордоні (у зоні діяльності якої було здійснено ввезення автомобільного транспортного засобу на митну територію України) до митниці-призначення [у зоні діяльності якої постійно проживає (тимчасово перебуває) його власник], здійснюється на підставі документа контролю за переміщенням товарів. Порядок використання документа контролю за переміщенням товарів під час виконання митних формальностей при здійсненні внутрішнього транзитного переміщення автомобільного транспортного засобу визначено наказом Міністерства фінансів України «Про виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень» [144].

Слід зазначити, що документ контролю за переміщенням товарів може використовуватися й у вигляді попередньої митної декларації, яку подано до митниці ДФС України на паперовому носії або у формі електронного документа (електрона версія попередньої митної декларації). У такому разі громадянину необхідно надати повну інформацію про тип, модель, марку, колір, рік виготовлення та дату першої реєстрації, ідентифікаційний номер, номери кузова, шасі (рами), двигуна, об'єм двигуна транспортного засобу [22, с. 67].

Забезпечення виконання власником автомобільного транспортного засобу або уповноваженою ним особою зобов'язань, пов'язаних із ввезенням автомобільного транспортного засобу на митну територію України, здійснюється шляхом надання співробітникам митниці ДФС України забезпечення сплати митних платежів у формі грошової застави, яка повертається громадянину після виконання зобов'язання щодо доставки такого транспортного засобу до митниці-призначення.

Однак слід зазначити, що є вичерпні випадки, коли забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X МК України до власника автомобільного транспортного засобу або уповноваженої ним особи може не

застосовуватися (наприклад, товари, що входять до складу спадщини за законом, відкритої за межами України (але спадщина при цьому повинна бути легалізованою на території України відповідно до вимог законодавства) на користь резидента та класифікуються у товарних позиціях 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонн), 8711 згідно з УКТ ЗЕД у кількості однієї одиниці за кожною товарною позицією, яка ввозиться громадянами на митну територію України для вільного обігу тощо. Якщо забезпечення сплати митних платежів відповідно до розділу X МК України не застосовується, у документі контролю за переміщенням товарів зазначаються підстави для незастосування такого забезпечення.

При внесенні грошової застави у сумі митних платежів, яка підлягала би сплаті при здійсненні митного оформлення у вільний обіг на митній території України, застосовується уніфікована митна квитанція МД-1 за формою, встановленою наказом Державної митної служби України «Про затвердження Порядку використання уніфікованої митної квитанції МД-1» [146].

При цьому, сплата митних платежів може здійснюватись із застосуванням авансованих платежів (передоплати – суми грошових коштів як попереднього грошового забезпечення сплати митних платежів), внесених власником-громадянином або уповноваженою ним особою на рахунки, відкриті на ім'я митниці ДФС України за місцем постійного проживання (тимчасового перебування) власника-громадянина в територіальних органах Державної казначейської служби України. Внесення такої передоплати здійснюється відповідно до Порядку розрахунково-касового обслуговування через органи Державної казначейської служби України митних та інших платежів, які вносяться до/або під час митного оформлення [154]. Не можна не зазначити, що на теперішній час положення Порядку розрахунково-касового обслуговування через органи Державної казначейської служби України митних та інших платежів, які вносяться до/або під час митного

оформлення, не відповідають сучасним реаліям, однак аналогічного порядку Міністерством фінансів України досі так і не було прийнято.

Нарахування митних платежів, які підлягають сплаті при здійсненні митного оформлення автомобільного транспортного засобу у вільний обіг на митній території України, здійснюється із застосуванням митної декларації або електронної митної декларації (електрона версія митної декларації).

Митне оформлення ввезених на митну територію України автомобільних транспортних засобів, що підлягають реєстрації, здійснюється за місцем постійного проживання (тимчасового перебування) власників-громадян на митній території України, відповідно до положень Закону України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» [182].

При цьому, законодавством України з питань державної митної справи встановлено відповідальність за недоставлення автомобільних транспортних засобів, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, а також документів до митниці-призначення, видачу їх без дозволу митниці ДФС України або втрату. Так, відповідно до ст. 470 МК України, перевищення встановленого строку доставки транспортних засобів, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу та перебувають під митним контролем, до митниці-призначення, митних або інших документів на такі транспортні засоби не більше ніж на одну добу карається накладенням штрафу у розмірі десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або тягне за собою попередження. Вчинення такого правопорушення особою повторно протягом одного року, а також перевищення встановленого строку доставки транспортних засобів, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу та перебувають під митним контролем, до митниці-призначення, митних або інших документів на такі транспортні засоби більше ніж на одну добу, але не більше ніж на десять діб карається штрафом у розмірі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. А перевищення

встановленого строку доставки транспортних засобів, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу та перебувають під митним контролем, до митниці-призначення, митних або інших документів на такі транспортні засоби більше ніж на десять діб карається штрафом у розмірі п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян [80].

Важливе значення при ввезенні на митну територію України автомобільних транспортних засобів має VIN-код, який містить інформацію про географічну зону, код держави і виробника. Крім того, на основі даних виробника автомобільного транспортного засобу, що містяться у VIN-коді, відбувається визначення року виготовлення автомобільного транспортного засобу. Слід зазначити, що VIN-код складається з міжнародного коду виробника автомобільного транспортного засобу (перші три символи), описової частини (наступні шість символів) автомобільного транспортного засобу і розпізнавальної частини (останні вісім символів). Міжнародний стандарт ідентифікаційних позначень автомобільного транспортного засобу – ISO 3779–1983, за яким визначається ідентифікаційний номер автомобільного транспортного засобу, запроваджено Міжнародною організацією стандартизації з 1976 р. та гармонізовано з національним стандартом України ДТСУ 3525-97 (застосування та дотримання національних стандартів). Його застосування здійснюється на добровільній основі, крім випадків, якщо обов'язковість застосування встановлено нормативно-правовими актами [184, ч. 2 ст. 23]. Ідентифікаційний номер автомобільного транспортного засобу (VIN-код) є індивідуальним для кожного автомобільного транспортного засобу. За рік виготовлення автомобільного транспортного засобу приймається найбільш рання дата (рік), зазначена в реєстраційних та технічних документах на автомобільний транспортний засіб або у VIN-коді автомобільного транспортного засобу [173, п. 1.14 пп. 1.4.1. п. 1.4. р. І].

Датою початку використання (експлуатації) автомобільного транспортного засобу, який був у користуванні та ввозиться на митну територію України громадянами, вважається дата першої реєстрації автомобільного транспортного засобу, зазначена в реєстраційних документах, виданих уповноваженими державними органами іноземної країни, які надають право використовувати (експлуатувати) цей автомобільний транспортний засіб на постійній основі. У разі ж неможливості визначення року виготовлення автомобільного транспортного засобу, рік його виготовлення встановлюється експертом згідно з вимогами МК України.

За необхідності визначення року виготовлення автомобільного транспортного засобу або його класифікації згідно з УКТ ЗЕД працівники митниць ДФС України можуть вимагати додаткові документи (митну декларацію країни придбання автомобільного транспортного засобу або інші митні документи країни придбання автомобільного транспортного засобу; сервісну книжку (за наявності); експертний висновок спеціалізованої експертної установи, уповноваженої на проведення експертизи згідно з вимогами МК України; фотографії автомобільного транспортного засобу; технічну документацію або інструкційні матеріали (за наявності); банківські платіжні документи або інший наявний документ, що свідчить про оплату вартості автомобільного транспортного засобу) [205, с. 37].

Не підлягають пропуску на митну територію України та митному оформленню у вільний обіг автомобільні транспортні засоби: без VIN-коду або із знищеними, набитими не за стандартом ISO 3779–1983, пошкодженими чи підробленими VIN-кодами складових частин (кузова, шасі, рами, двигуна) або які не відповідають запису в реєстраційних документах, крім випадків повернення автомобільних транспортних засобів, раніше викрадених на митній території України, за наявності документів, виданих уповноваженими органами іноземної країни; ввезення (переміщення) яких на митну територію України (у тому числі з метою

транзиту) заборонено згідно із законодавством України; на яких відсутні документи, що підтверджують право власності на автомобільний транспортний засіб; які ввозяться (переміщуються) на митну територію України та яких не знято з обліку в реєстраційних органах країни придбання або іншої країни (якщо процедура зняття з обліку передбачена в реєстраційних органах країни придбання) тощо.

Якщо виробником автомобільного транспортного засобу при його виготовленні не застосовується VIN-код відповідно до вимог міжнародного стандарту ISO 3779–1983, до митної декларації, документа контролю за переміщенням товарів, уніфікованої митної квитанції МД–1 вноситься інформація про заводський номер кузова, шасі (рами), який використовується цим виробником. Для автомобільних транспортних засобів, яких не обладнано двигуном, відомості про номер і робочий об'єм двигуна до митної декларації, документа контролю за переміщенням товарів, уніфікованої митної квитанції МД-1 не вноситься.

Митні декларації, уніфіковані митні квитанції МД-1, акти про проведення огляду автомобільного транспортного засобу, а також копії документів, що подавалися для митного оформлення автомобільного транспортного засобу (наприклад, договори купівлі-продажу, рахунки, чеки, рахунки-фактури, інвойси, реєстраційні свідоцтва, страхові поліси тощо), зберігаються у справах митниці ДФС України протягом 3 років відповідно до положень наказу Державної митної служби України «Про введення в дію Переліку документів, що утворюються в митних органах України, спеціалізованих митних установах та організаціях, із зазначенням строків зберігання» [107].

Слід також зазначити, що автомобільні транспортні засоби, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу та підлягають державній реєстрації уповноваженими органами України, до здійснення їх державної реєстрації, заборонено відчужувати або передавати у володіння, користування або розпорядження іншим особам [22, с. 65]. При цьому,

державна реєстрація таких транспортних засобів здійснюється у сервісних центрах МВС України відповідно до положень Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причіпів, напівпричіпів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів [147].

При цьому, у практиці трапляються випадки, коли громадянин під час ввезення автомобільного транспортного засобу на митну територію України для вільного обігу всупереч вимогам законодавства уникає сплати митних платежів, що є підставою для відмови в реєстрації такого транспортного засобу, а виявлення подібного факту в період експлуатації транспортного засобу – підставою для скасування його державної реєстрації, незалежно від того, чи є власником такого транспортного засобу особа, яка ввезла транспортний засіб на митну територію України для вільного обігу, чи інша особа, яка надалі набула право власності на такий автомобільний транспортний засіб [95].

Отже, останніми роками світовий автомобільний ринок збільшив в Україні об'єми своїх продажів. Повільно, але впевнено український авторинок починає повертати втрачені позиції [7, с. 46–47; 8, с. 94–95]. І хоча до рекордних докризових результатів ще дуже далеко – основні показники свідчать про те, що пік кризи пройдено. У подальшому, якщо не буде великих потрясінь, слід очікувати поступового зростання рівня продажу автомобільних транспортних засобів. Водночас 2016 р. приніс цілу низку цікавих та несподіваних новацій в автомобільній галузі, зокрема, податкових та митних [29, с. 111–125]. І в цьому контексті постає нагальна потреба прийняття наказу Міністерства фінансів України, який став би послідовником наказу Державної митної служби України «Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, які переміщуються громадянами через митний кордон України» із його додатковими редакціями, оскільки положення діючого наказу та МК України

конфліктують у правових форматах у питаннях виконання співробітниками митниць ДФС України митних формальностей під час здійснення митного контролю та митного оформлення товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД. При цьому питання, що торкаються, наприклад, порядку здійснення працівниками митниць ДФС України митного контролю та митного оформлення товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які надходять на митну територію України на адресу громадян у несупроводжуваному багажі або у вантажних відправленнях для вільного обігу, не врегульовано на нормативному рівні жодним організаційно-розпорядчим актом Міністерства фінансів України [28, с. 450–451].

3.2. Пільгове митне оформлення автомобільних транспортних засобів, які ввозяться громадянами на митну територію України

Умови переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів посадовими особами дипломатичних представництв, консульських установ, інших офіційних представництв, які мають дипломатичні привілеї та імунітет, мають особливості та, насамперед, залежать від резидентського статусу таких посадових осіб, а також від мети такого переміщення [офіційне (службове) користування чи особисте користування].

Так, акредитовані в Україні глави дипломатичних представництв та члени дипломатичного персоналу, посадові особи консульських установ, представники іноземних держав при міжнародних організаціях, посадові особи міжнародних організацій є нерезидентами [80, п.п. 33, 44 ст. 4].

Автомобільні транспортні засоби, призначені для офіційного користування дипломатичним представництвом чи консульською установою, за умови дотримання встановленого законодавством України з питань державної митної справи порядку переміщення через митний кордон

України, пропускаються через митний кордон України зі звільненням від митного огляду та сплати митних платежів [16, п. а ч. 1 ст. 36; 17, п. а ч. 1 ст. 50; 80, ст.ст. 382, 386]. При цьому, пропуск таких автомобільних транспортних засобів здійснюється в режимі тимчасового ввезення на строк, визначений зазначеними представництвами, але не більший, ніж строк акредитації таких представництв [80, ч. 2 ст. 394].

Отже, виходячи з положень п. 27 ст. 4 МК України, автомобільні транспортні засоби, призначені для офіційного користування дипломатичним представництвом чи консульською установою та заявлені в режимі тимчасового ввезення, не обкладаються ввізним митом, акцизним податком та податком на додану вартість [80].

Законодавством України з питань державної митної справи встановлено обмеження щодо кількості автомобільних транспортних засобів, призначених для офіційного користування дипломатичним представництвом чи консульською установою, дозволеної для пропуску через митний кордон України та перебування у користуванні представництва: кількість автомобільних транспортних засобів офіційного користування не повинна перевищувати кількості членів дипломатичного персоналу представництва чи посадових осіб консульської установи, а також двох додаткових транспортних засобів [80, ч. 2 ст. 382, ч. 4 ст. 394].

Митне оформлення автомобільних транспортних засобів, призначених для офіційного користування дипломатичним представництвом чи консульською установою, здійснюється митницею ДФС України за місцем акредитації таких представництв із застосуванням засобів забезпечення їх ідентифікації [80, ч. 2 ст. 394].

Автомобільні транспортні засоби, призначені для офіційного користування дипломатичним представництвом чи консульською установою підлягають декларуванню із заповненням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа згідно з установленим порядком [145].

Щодо переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів, призначених для особистого користування глави дипломатичного представництва іноземної держави та членів дипломатичного персоналу представництва, а також членів їх сімей, які проживають разом із ними, законодавством України з питань державної митної справи встановлено дещо інші умови.

Так, по-перше, такі особи не повинні бути громадянами України та проживати в Україні постійно. До того ж, положеннями ч. 3 ст. 383 МК України встановлено обмеження щодо кількості дозволених до ввезення в Україну автомобільних транспортних засобів, призначених для особистого користування: дві одиниці для глави представництва, одна одиниця для кожного члена дипломатичного персоналу представництва та одна одиниця для кожного повнолітнього члена сім'ї глави представництва та членів дипломатичного персоналу [80].

Митне оформлення автомобільних транспортних засобів, призначених для особистого користування глави дипломатичного представництва іноземної держави та членів дипломатичного персоналу представництва, а також членів їхніх сімей, які проживають разом із ними, здійснюється митницею ДФС України за місцем перебування цих осіб у порядку, встановленому МК України для громадян [80, ст. 395]. А отже, такі транспортні засоби не підлягають письмовому декларуванню, звільняються від подання документів, які видаються державними органами, уповноваженими здійснювати санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний та радіологічний види контролю, а їх пропуск здійснюється без застосування заходів гарантування, передбачених розділом X МК України). Однак оформлення на тимчасове ввезення на митну територію України таких автомобільних транспортних засобів є можливим лише за умови, що їх зареєстровано в уповноважених органах іноземних держав, що підтверджується відповідним документом [80, ч.ч. 1–2 ст. 380].

При цьому посадові особи митниці ДФС України застосовують засоби забезпечення ідентифікації таких автомобільних транспортних засобів. Крім того, тимчасове ввезення автомобільних транспортних засобів, призначених для особистого користування глави дипломатичного представництва іноземної держави та членів дипломатичного персоналу представництва, а також членів їхніх сімей, які проживають разом із ними, дозволяється на строк, визначений цими особами, але не більше, ніж на строк їх акредитації [80, ч. 1 ст. 395].

Не можна не зазначити, що переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів, призначених для особистого користування консульськими посадовими особами, включаючи главу консульської установи та консульських службовців, а також членів їхніх сімей, здійснюється на тих же умовах, що і переміщення автомобільних транспортних засобів, призначених для особистого користування глави дипломатичного представництва іноземної держави та членів дипломатичного персоналу представництва, а також членів їхніх сімей, які проживають разом із ними [80, ст. 386].

Того ж часу, дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет, мають статус резидентів [80, пп. б п. 50 ст. 4]. У зв'язку із цим вивезення за межі митної території України автомобільних транспортних засобів, призначених як для службового, так і для особистого користування здійснюється, за умови декларування, на весь строк акредитації зазначених установ та перебування зазначених працівників за кордоном зі звільненням від сплати митних платежів [80, ст. 396].

Однак у цьому аспекті виникає актуальне питання щодо ввезення на митну територію України працівниками дипломатичних представств, консульських установ та інших офіційних представств України за кордоном, які повертаються в Україну, придбаних такими особами автомобільних транспортних засобів у період перебування у

довготерміновому відрядженні або проходження дипломатичної служби за кордоном.

І тут необхідно зазначити, що з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України» від 10.04.2014 р. № 1201-VII, працівники дипломатичних представництв, консульських установ та інших офіційних представництв України за кордоном, які повертаються в Україну, були позбавлені пільг щодо оподаткування митними платежами при ввезенні на митну територію України автомобільних транспортних засобів [114].

Однак навіть нині за результатами документальних перевірок Головного управління ДФС України встановлюється чимало фактів не тільки заниження митної вартості імпортованих громадянами-працівниками дипломатичної служби автомобільних транспортних засобів, але й безпідставного отримання пільг (передбачених п. 11 ч. 10 ст. 374 МК України, який був чинним на момент виникнення спірних правовідносин). У зв'язку із цим виявлення у подальшому таких порушень законодавства України з питань державної митної справи є законною підставою для винесення Головним управлінням ДФС України податкових повідомлень-рішень щодо нарахування платежів [198, с. 29–30].

Крім того, необхідно зазначити, що і до виключення п. 11 ч. 10 ст. 374 МК України, при ввезенні на митну територію України працівниками дипломатичних представництв, консульських установ та інших офіційних представництв України за кордоном, які повертаються в Україну, придбаних такими особами автомобільних транспортних засобів у період перебування у довготерміновому відрядженні або проходження дипломатичної служби за кордоном, виникало чимало запитань щодо митних пільг для таких осіб. Так, зазначені особи звільнялися від оподаткування митними платежами (мито, акцизний податок, податок на додану вартість) на товари за товарними позиціями 8702–8704 та 8711 згідно з УКТ ЗЕД, однак залишалися платниками інших окремих податків, не віднесених до митних платежів, на загальних умовах [36, с. 50–51].

Поряд з особливостями пропуску та оподаткування автомобільних транспортних засобів, які ввозяться на митну територію України посадовими особами дипломатичних представництв, консульських установ, інших офіційних представництв, які мають дипломатичні привілеї та імунітет, щодо окремих товарів та транспортних засобів при їх ввезенні громадянами на митну територію України встановлено пільгу в оподаткуванні митними платежами. Так, згідно з ч. 10 ст. 374 МК України при переселенні громадян на постійне місце проживання в Україну, звільняються від оподаткування митними платежами транспортні засоби особистого користування (пасажирські, вантажопасажирські та вантажні автомобілі, мотоцикли та мопеди), що класифікуються в одній із товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонн), 8711 згідно з УКТ ЗЕД, у кількості однієї одиниці таких транспортних засобів за кожною товарною одиницею на повнолітнього громадянина за умови, що громадянин був власником (або співвласником) такого транспортного засобу не менше ніж рік та за умов перебування такого транспортного засобу за ним на постійному обліку (реєстрації) у відповідних реєстраційних органах країни постійного місця попереднього проживання громадянина не менше одного року, якщо даний транспортний засіб підлягає реєстрації у цій країні. При переселенні громадянина на постійне місце проживання в Україну звільняються також від оподаткування митними платежами товари, які класифікуються у товарній позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД (наприклад, причіпи та напівпричіпи), у кількості однієї одиниці на кожного повнолітнього громадянина. Однак пільга в оподаткуванні митними платежами щодо таких товарів громадянам надається тільки за умови одночасного їх ввезення з транспортними засобами особистого користування, що класифікуються в одній із товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонн), 8711 згідно з УКТ ЗЕД [80].

Отже, у разі переселення на постійне місце проживання до України громадянинові для отримання права на пільгове ввезення автомобільного транспортного засобу необхідно виконати такі умови:

ввезення автомобільного транспортного засобу здійснюється протягом шести місяців з дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні;

до дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні, громадянин проживав на території країни, з якої він прибув, не менше трьох років;

транспортні засоби особистого користування повинні класифікуватися за визначеними кодами УКТ ЗЕД;

до дня видачі документа, який підтверджує право на постійне проживання в Україні, громадянин був власником (або співвласником) автомобіля, що ним ввозиться, не менше одного року;

автомобільний транспортний засіб, що ввозиться громадянином, перебував на постійному облікові (реєстрації) у відповідних реєстраційних органах країни постійного місця попереднього проживання громадянина не менше одного року, якщо він підлягає реєстрації у цій країні;

на одну повнолітню особу ввозиться одна одиниця транспортного засобу.

Слід звернути увагу на те, що документи, необхідні для надання контролюючим органам для підтвердження дотримання вищезазначених умов, мають бути виданими повноважними органами країни, яка є суб'єктом міжнародних відносин. І в цьому аспекті необхідно зазначити, що переважна кількість судових спорів громадян, які переселяються на постійне місце проживання в Україну, з митними органами пов'язана саме з відмовою у пільговому митному оформленні автомобільних транспортних засобів.

Необхідно констатувати, що найбільш гостро на теперішній час стоїть питання підтвердження права на пільгу щодо обкладання митними платежами автомобільних транспортних засобів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України у зв'язку з їх переселенням на постійне місце проживання в Україну із Придністровського регіону Республіки Молдова. Адже Нотою Міністерства закордонних справ

та європейської інтеграції Республіки Молдова Україну повідомлено, що документи про реєстрацію транспортних засобів, оформлені Управлінням Державної автомобільної інспекції Міністерства внутрішніх справ Придністровської Молдавської Республіки, не мають юридичної сили. Проте жителі Придністровського регіону мають можливість зареєструвати свої транспортні засоби відповідно до національного законодавства Республіки Молдова [89].

Враховуючи той факт, що Україна з метою розвитку своїх добросусідських та партнерських відносин з Республікою Молдова зобов'язалася послідовно дотримуватися принципів непорушності кордонів, територіальної цілісності, а також невтручання у внутрішні справи, а адміністративно-територіальний устрій Республіки Молдова не містить формування під назвою «Придністровська Молдавська республіка», будь-які документи, видані установами Придністровської Молдавської республіки, не можуть вважатися належними та допустимими доказами права на пільгу щодо обкладання митними платежами автомобільних транспортних засобів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України у зв'язку з їх переселенням на постійне місце проживання в Україну із Придністровського регіону Республіки Молдова [43, ст. 1; 62, ст. 110; 174, ст. 3].

Враховуючи викладене, за відсутності підтвердження факту перебування автомобільного транспортного засобу на обліку в Республіці Молдова, який здійснює Головне управління реєстрації транспорту і кваліфікації водійського складу державного підприємства «Registru» Міністерства інформаційного розвитку Республіки Молдова, при переселенні громадян на постійне місце проживання в Україну із Придністровського регіону Республіки Молдова, митне оформлення здійснюється на загальних підставах, без надання пільг в оподаткуванні.

Таку правову позицію, якої спрямовано на усунення неоднакового застосування норм матеріального права, було сформовано ще задовго до

прийняття Митного кодексу України 2012 року постановою Верховного суду України. Справа в тому, що у частині встановлення умов володіння автомобільним транспортним засобом та перебування такого автомобільного транспортного засобу на реєстраційному обліку у країні постійного місця попереднього проживання громадянина подібні норми містив ще Закон України «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України», який діяв до набрання чинності Митним кодексом України 2012 року [175].

Так, зокрема, Верховним Судом України зазначено, що для проведення пільгового митного оформлення автомобільних транспортних засобів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України у зв'язку з їх переселенням на постійне місце проживання в Україну із Придністровського регіону Республіки Молдова, громадянин повинен підтвердити факт перебування такого транспортного засобу на обліку, який здійснює Головне управління реєстрації транспорту і кваліфікації водійського складу державного підприємства «Registru» Міністерства інформаційного розвитку Республіки Молдова. У разі, якщо громадянин надає документи, які підтверджують факт перебування автомобільного транспортного засобу на обліку у Придністровській Молдавській Республіці, яка не є суб'єктом міжнародних відносин, митне оформлення таких автомобільних транспортних засобів здійснюється на загальних підставах, без надання пільг в оподаткуванні [102].

Наведена правова позиція Верховного Суду України є цілком актуальною і під час застосування положень Митного кодексу України [94, с. 37].

Вищий адміністративний суд України також підтримав позицію стосовно того, що за відсутності однієї з підстав, за яких особа, що ввозить автомобільний транспортний засіб на митну територію України, набуває

право на пільгове митне оформлення, митне оформлення здійснюється без надання пільг в оподаткуванні, тобто на загальних підставах [40, с. 37].

Неординарною митною ситуацією є питання проведення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, переміщуваних громадянами-резидентами на митну територію України, які було одержано у вигляді нагород і призів на міжнародних змаганнях, конкурсах за межами митної території України [34, с. 494–495]. Адже якщо з призами (нагородами) – медалями, кубками, грошовими преміями при ввезенні (пересиланні) проблем не виникає, то з переміщенням на митну територію України автомобільних транспортних засобів, отриманих як приз на міжнародних конкурсах, пов'язано чимало суперечок [59, с. 10–11].

Так, за умови документального підтвердження факту нагородження нотаріальними органами відповідної країни, транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, включаючи водія (товарна позиція 8702 згідно з УКТ ЗЕД), легкові автомобілі та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей (крім моторних транспортних засобів товарної позиції 8702), включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони та гоночні автомобілі (товарна позиція 8703 згідно з УКТ ЗЕД), моторні транспортні засоби для перевезення вантажів (товарна позиція 8704 згідно з УКТ ЗЕД) (загальною масою до 3,5 тонни), а також мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них, коляски (товарна позиція 8711 згідно з УКТ ЗЕД), що одержані у вигляді нагород і призів на міжнародних змаганнях, конкурсах за межами митної території України та ввозяться (пересилаються) громадянами-резидентами на митну територію України, підлягають пільговому митному оформленню (звільняються від оподаткування митними платежами). Зазначене підтвердження підлягає засвідченню або легалізації у відповідній закордонній консульській установі України, якщо інше не передбачено міжнародними договорами, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України [80, п. 6 ч. 10 ст. 374].

Адже документи, що видані уповноваженими органами іноземних держав у встановленій формі, визнаються дійсними в Україні тільки у разі їх легалізації, якщо інше не передбачено законом або міжнародним договором України [170, ст. 13].

Що стосується порядку консульської легалізації офіційних документів, необхідно зазначити, що його встановлено Віденською конвенцією, міжнародними договорами, а також Інструкцією про порядок консульської легалізації офіційних документів в Україні і за кордоном [17; 128]. Зокрема, у п. 1.2 Інструкції про порядок консульської легалізації офіційних документів в Україні і за кордоном зазначено, що консульська легалізація офіційних документів є процедурою підтвердження дійсності оригіналів офіційних документів або засвідчення справжності підписів посадових осіб, уповноважених засвідчувати підписи на документах, а також дійсності відбитків штампів, печаток, якими скріплено документ. При цьому п. 3.1 Інструкції про порядок консульської легалізації офіційних документів в Україні і за кордоном встановлено, що офіційний документ – це письмове підтвердження фактів та подій, що мають юридичне значення, або з якими чинне законодавство пов’язує виникнення, зміну або припинення прав і обов’язків фізичних або юридичних осіб [128].

Таким чином, митне оформлення автомобільних транспортних засобів, отриманих громадянами у вигляді призів (нагород), митницями ДФС України здійснюється зі звільненням від оподаткування митними платежами [73, с. 36] за наявності обов’язкового дотримання вищезазначених умов.

Отже, особливості пропуску та митного оформлення товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами на митну територію України або надходять на митну територію України на адресу громадян у несупроводжуваному багажі або вантажних відправленнях для вільного обігу досить детально встановлено нормами законодавства України з питань державної митної справи. Однак у зв’язку з тим, що до безпосередньої вартості (як економічної категорії) дорожнього

транспортного засобу, що ввозиться громадянином для вільного обігу на митну територію України, долучається додаткове обтяження митними платежами, що відзначається значним його дорожчанням, досить часто виникають питання щодо пільг стосовно сплати митних платежів при ввезенні автомобільних транспортних засобів на митну територію України інвалідами, а також учасниками бойових дій на території проведення АТО.

І в цьому аспекті слід зазначити, що законодавством України з питань оподаткування та державної митної справи не передбачено надання пільг зі сплати митних платежів при ввезенні автомобільних транспортних засобів на митну територію України ні інвалідам, ні учасникам бойових дій на території проведення АТО [203, с. 41; 204, с. 47]. Адже відповідно до ст. 8 Податкового кодексу України, в Україні встановлюються загальнодержавні податки та збори, які є обов'язковими до сплати на всій території України, крім випадків, передбачених Податковим кодексом України, а також місцеві податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених Податковим кодексом України, рішеннями сільських, селищних, міських рад та рад об'єднаних територіальних громад, що створені згідно з законом та перспективним планом формування територій громад, у межах їх повноважень і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад. Водночас, згідно з п. 4.4 ст. 4 Податкового кодексу України, установлення і скасування податків та зборів, а також пільг їх платникам здійснюються Верховною Радою України, а також Верховною Радою Автономної Республіки Крим, сільськими, селищними, міськими радами та радами об'єднаних територіальних громад, що створені згідно з законом та перспективним планом формування територій громад у межах їх повноважень, визначених Конституцією України та законами України [99].

При цьому, Податковим кодексом України не передбачено пільг для громадян, на яких поширюється дія Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи»,

при ввезенні (пересиланні) на митну територію України автомобільних транспортних засобів для вільного обігу [186].

У той же час, необхідно зазначити, що законодавством України передбачено можливість отримання громадянами на пільгових умовах автомобільних транспортних засобів, визнаних гуманітарною допомогою. Однак визнання автомобільних транспортних засобів гуманітарною допомогою здійснюється Міністерством соціальної політики України у кожному конкретному випадку з урахуванням особливостей, передбачених ст. 6 Закону України «Про гуманітарну допомогу» [119]. А порядок забезпечення інвалідів автомобільними транспортними засобами, визнаними гуманітарною допомогою, здійснюється згідно з положеннями Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку забезпечення інвалідів автомобілями» [149].

Крім того, Податковим кодексом України не передбачено пільг при ввезенні (пересиланні) на митну територію України автомобільних транспортних засобів для вільного обігу і для громадян, на яких поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [185].

3.3. Процедура митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів, які тимчасово ввозяться громадянами на митну територію України/вивозяться за межі митної території України

Розгляд особливостей тимчасового ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування на митну територію України передусім дає змогу зазначити, що залежно від резидентського статусу особи, положеннями МК України передбачено різні умови тимчасового ввезення транспортних засобів на митну територію України.

Так, громадянам-нерезидентам – фізичним особам: іноземцям та особам без громадянства, громадянам України, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі тим, які тимчасово перебувають на території України [80, пп. в п. 33 ст. 4] дозволяється тимчасове ввезення на митну територію України транспортних засобів для особистого користування терміном до одного року і з обов'язковим зобов'язанням про їх зворотне вивезення. При цьому такі транспортні засоби не підлягають письмовому декларуванню, звільняються від подання документів, які видаються державними органами, уповноваженими здійснювати санітарно-епідеміологічний, ветеринарно-санітарний, фітосанітарний, екологічний та радіологічний види контролю, а їх пропуск здійснюється без застосування заходів гарантування, передбачених розділом X МК України). Варто пам'ятати, що оформлення на тимчасове ввезення на митну територію України є можливим лише за умови, що такі транспортні засоби зареєстровано в уповноважених органах іноземних держав, що підтверджується відповідним документом [80, ч.ч. 1–2 ст. 380]. Знятий з реєстрації транспортний засіб може бути оформлено тільки для вільного обігу.

Мито, акцизний збір та податок на додану вартість при митному оформленні тимчасово ввезених громадянами-нерезидентами транспортних засобів не нараховуються (оскільки вони зобов'язуються вивезти такий транспортний засіб за межі України не пізніше, ніж за рік). Якщо ж громадянин з дозволу органу митного спрямування ДФС України буде відчужувати транспортний засіб, який було тимчасово ввезено – доведеться сплатити митні збори, мито, акцизний збір та податок на додану вартість за ставками та з урахуванням курсу іноземної валюти, встановленого Національним банком України, що діють на день подання митної декларації. оформленої для вільного використання цих транспортних засобів, незалежно від дати фактичного ввезення їх на митну територію України.

На відміну від громадян-нерезидентів, умови допуску до тимчасового ввезення на митну територію України транспортних засобів громадянами-резидентами – фізичними особами: громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які мають постійне місце проживання в Україні, у тому числі тими, які тимчасово перебувають за кордоном, є більш суворими, що пояснюється підвищеними ризиками невиконання зобов'язання про зворотне вивезення таких транспортних засобів за межі митної території України. Так, громадяни-резиденти можуть тимчасово ввезти на митну територію України транспортні засоби особистого користування терміном до одного року. Однак обов'язковими умовами такого ввезення є наявність письмового зобов'язання про зворотне вивезення таких транспортних засобів, письмове декларування у порядку, передбаченому законодавством України для громадян, сплата усіх митних платежів, які відповідно до закону підлягають сплаті при імпорті таких транспортних засобів [80, ч. 3 ст. 380].

Строк тимчасового ввезення на митну територію України транспортних засобів особистого користування громадянами-резидентами та громадянами-нерезидентами, з урахуванням дії обставин непереборної сили та особистих обставин громадян, які ввезли такі транспортні засоби (з урахуванням гуманітарної, наукової, господарської та інших видів діяльності громадян), може бути продовжено митницею ДФС України за умови документального підтвердження цих обставин не більше, як на 60 днів [80, ч. 1, ч. 3 ст. 380].

Частиною 3 ст. 380 МК України передбачено також можливість тимчасового ввезення на митну територію України транспортних засобів особистого користування громадянами-резидентами, які перебувають на тимчасовому консульському облікові у консульській установі України за кордоном. Слід зазначити, що таку можливість громадянам України, які на законних підставах тимчасово проживають за кордоном (навчаються, легально працюють, перебувають у шлюбі з іноземними громадянами) і знаходяться на тимчасовому консульському облікові у консульській установі України за кордоном, було надано відносно нещодавно. Так, до прийняття

20.05.2010 р. Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України» [118] громадян України, які тимчасово проживали за кордоном, було позбавлено можливості вільно відвідувати Україну на особистих транспортних засобах на період проведення щорічних відпусток, відвідування рідних у надзвичайних ситуаціях, що обмежувало їх права [37, с. 83].

Однак узагальнення основних проблем громадян України, які працюють за кордоном, і пошуки шляхів їх вирішення на державному рівні мали результатом внесення змін та доповнень до ст. 11 Закону України «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України». У зв'язку із цим громадянам України, які на законних підставах тимчасово проживають за кордоном і знаходяться на тимчасовому консульському облікові у консульській установі України за кордоном надано можливість тимчасово ввозити на митну територію України автотransпортні засоби, які знаходяться на облікові у відповідних реєстраційних органах іноземних держав, на термін до 60 днів без сплати ввізного мита та інших податків (зборів) [175].

Із прийняттям МК України 2012 року подібну норму було закріплено у ч. 3 ст. 380 МК України [80]. Однак слід сказати, що ввезення на митну територію України транспортних засобів особистого користування громадянами-резидентами, які перебувають на тимчасовому консульському облікові у консульській установі України за кордоном є можливим тільки щодо транспортних засобів особистого користування, які класифікуються за товарною позицією 8703 (крім товарної підпозиції 8703 10) згідно з УКТ ЗЕД, та причіпів до них, що класифікуються за товарною підпозицією 8716 10 згідно з УКТ ЗЕД (за умови ввезення разом із транспортним засобом). Крім того, обов'язковими умовами тимчасового ввезення громадянами-резидентами, які перебувають на тимчасовому консульському облікові у

консульській установі України за кордоном, транспортних засобів особистого користування на митну територію України є надання документів про право власності громадянина на такі транспортні засоби та їх реєстрацію на території відповідної країни, письмового зобов'язання про зворотнє вивезення таких транспортних засобів, а також письмове декларування у порядку, передбаченому законодавством України для громадян [80, ч. 3 ст. 380].

Строк тимчасового ввезення на митну територію України транспортних засобів особистого користування громадянами-резидентами, які перебувають на тимчасовому консульському облікові у консульській установі України за кордоном, не може перевищувати 60 днів протягом одного календарного року (який може бути як безперервним, так і з перервами). І в цьому аспекті необхідно зазначити, що нормами законодавства України з питань державної митної справи не передбачено можливості продовження митницею ДФС України строку тимчасового ввезення на митну територію України транспортних засобів особистого користування громадянами-резидентами, які перебувають на тимчасовому консульському облікові у консульській установі України за кордоном [205, с. 36].

Беручи до уваги вищенаведені тези, слід сказати, що тимчасове ввезення легкових транспортних засобів, які перебувають у тимчасовому користуванні громадянина-резидента, а також вантажних та вантажопасажирських автомобілів на зазначених умовах не передбачено.

Особливу увагу необхідно звернути на той факт, що у разі, якщо громадяни-нерезиденти ввозять транспортний засіб у режимові тимчасового ввезення на митну територію України для власного користування на термін, що перевищує два місяці, такий транспортний засіб підлягає державній реєстрації в сервісних центрах МВС України на строк, визначений ДФС України [80, ч. 7 ст. 380; 147, абз. 3 п. 7 Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і

моделей, причіпів, напівпричіпів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів]. Не можна не зазначити, що керування водієм транспортним засобом, не зареєстрованим або не перереєстрованим в установленому порядку, є адміністративним правопорушенням та тягне за собою накладення штрафних санкцій [58, ст. 121].

Посадові особи митниць ДФС України здійснюють митний контроль транспортних засобів особистого користування, які тимчасово ввозяться громадянами на митну територію України, шляхом візуального огляду такого транспортного засобу, перевірки документів, які підтверджують право власності чи користування транспортним засобом, постійне місце проживання громадянина, яким тимчасово ввозиться такий транспортний засіб на митну територію України, а також технічних (реєстраційних) документів на транспортний засіб [22, с. 65; 25, с. 111–128; 30, с. 118–120].

Аналізуючи змістовну складову тимчасового ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування на митну територію України, важливо зазначити, що до закінчення терміну тимчасового ввезення на митну територію України транспортних засобів особистого користування громадяни повинні вивезти ці транспортні засоби за межі митної території України або помістити такі транспортні засоби в один із митних режимів: режим відмови на користь держави, знищення або руйнування, імпорту [80, ч. 5 ст. 380].

Законодавство України з питань державної митної справи передбачає застосування до порушників строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України адміністративної відповідальності, міра якої залежить від строку такого перевищення. Так, за перевищення громадянами строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України до трьох діб застосовується санкція у вигляді попередження або накладення штрафу (п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів доходів громадян). Накладення штрафу у розмірі трьохсот неоподатковуваних

мінімумів доходів громадян застосовується у тому разі, якщо особу протягом року уже було притягнуто до відповідальності за вчинення такого правопорушення, а також перевищення громадянами строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України на 3–10 діб. МК України передбачено також накладення штрафу у розмірі однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за перевищення строку тимчасового ввезення на митну територію України транспортних засобів особистого користування більше ніж на десять діб [80, ст. 481].

При цьому, ст. 539 МК України передбачено, що штраф за перевищення громадянами строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України порушник повинен сплатити не пізніше 15 днів з дня вручення або надіслання йому копії постанови про накладення штрафу, а в разі оскарження постанови – не пізніше 15 днів з дня залишення скарги (адміністративного позову) без задоволення [80].

Необхідно також зазначити, що положеннями законодавства України з питань державної митної справи передбачено, що адміністративна відповідальність за перевищення громадянами строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України не настає у разі, якщо причиною перевищення такого строку є:

аварія – пошкодження, вихід із ладу та руйнування, як наслідки причин техногенного (конструктивного, виробничого, технологічного, експлуатаційного) або природного характеру;

дії обставин, що мають характер непереборної сили – стихійного лиха (пожежі, повені, іншого стихійного лиха чи сезонного природного явища), військових дій чи надзвичайного стану в регіоні;

у встановленому законом порядку зафіксованого факту вчинення злочинних дій третіми особами – вчинення діянь іншими особами, які порушують законні права та інтереси особи під час виконання нею митних

формальностей, у тому числі вчинення правопорушення стосовно такої особи.

Говорячи про порядок здійснення провадження у справах про порушення митних правил, а також процесуальних дій, передбачених законодавством щодо порушення громадянином строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України, необхідно передусім зазначити, що початковою стадією такого провадження є порушення справи, а саме провадження вважається розпочатим з моменту складення уповноваженою посадовою особою митниці ДФС України, яка виявила порушення громадянином строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України, протоколу за встановленою формою [80, ст. 494; 161]. Однак за результатами виявлення посадовою особою митниці ДФС України порушення громадянином строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України, яке може бути наслідком аварії або дії непереборної сили, а також протиправних дій третіх осіб, на підставі закону посадова особа митниці ДФС України повинна оцінити за своїм внутрішнім переконанням, обґрунтованим на всебічному, повному та об'єктивному дослідженні усіх обставин справи у їх сукупності, докази події, яка стала причиною порушення митних правил та у разі підтвердження достовірності таких обставин справу про порушення громадянином строків тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України не порушувати, а порушену справу – закрити.

При цьому, особа, яка порушила строк тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України, повинна підтвердити факт аварії або дії непереборної сили шляхом надання документів, виданих місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, органами МВС України, іншими спеціально уповноваженими на це державними органами, а також міністерствами,

іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, які здійснюють діяльність щодо усунення наслідків аварій, тощо. Для підтвердження факту протиправних дій третіми особами, які мали наслідком перевищення громадянином строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України надаються документи, видані судами, правоохоронними органами, іншими спеціально уповноваженими на це державними органами [20, с. 22].

За результатами митного розслідування у справі про перевищення громадянами строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України, метою якого є збирання доказової бази у справі, якісна підготовка справи для розгляду по суті, складається протокол про порушення митних правил, а також протоколи процесуальних дій, передбачених ст. 508 МК України [80].

Слід зазначити, що складання протоколу про порушення митних правил є підставою для тимчасового вилучення транспортних засобів особистого користування – безпосередніх предметів порушення митних правил та відповідних документів, необхідних як докази у справі про перевищення громадянином строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України [20, с. 23; 80, ч. 1 ст. 511]. Крім того, допускається вилучення транспортних засобів стосовно особи, яка не має в Україні постійного місця проживання або адреси та вчинила порушення митних правил, з метою забезпечення стягнення штрафу [20, с. 23; 80, ст. 541].

Тимчасове вилучення транспортних засобів особистого користування, строк тимчасового ввезення яких на митну територію України було порушено, фіксується у протоколі, який складається у передбачених МК України випадках, або у доданому до нього описові, з точним зазначенням особливих ознак таких транспортних засобів, а також їх вартості [20, с. 23; 80, ч. 4 ст. 511], а вилучені транспортні засоби особистого користування,

строк тимчасового ввезення яких на митну територію України було порушено, зберігаються на складах митниць.

Слід наголосити на тому, що згідно зі ст. 512 МК України тимчасове вилучення транспортних засобів особистого користування – безпосередніх предметів порушення строку тимчасового ввезення на митну територію України, може бути оскаржено у встановленому законодавством порядку. Однак подання скарги на рішення про застосування тимчасового вилучення не зупиняє дії такого рішення [80].

Видаються вилучені транспортні засоби особистого користування – безпосередні предмети порушення строку тимчасового ввезення на митну територію України їх власникам, уповноваженим ними особам, а також особам, до яких протягом строку зберігання перейшло право власності або право володіння, тільки після їх митного оформлення, відшкодування витрат на зберігання та сплати відповідних митних платежів [80, ст. 242].

Необхідно зазначити, що законодавство України з питань державної митної справи також оперує поняттям «зупинення перебігу строку тимчасового ввезення». Так, за умови надання власниками транспортних засобів особистого користування, тимчасово ввезених на митну територію України, достатніх доказів втрати чи повного зіпсування таких транспортних засобів внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили – перебіг строку тимчасового ввезення зупиняється, що звільняє власника такого транспортного засобу від адміністративної відповідальності за порушення умов тимчасового ввезення на митну територію України транспортних засобів особистого користування. У такому випадку такі транспортні засоби можуть бути розміщеними у митний режим відмови на користь держави чи знищення або руйнування, що звільняє від оподаткування митними платежами власників таких транспортних засобів [80, ч. 6 ст. 380, ч. 4 ст. 184, ст. 175].

Важливим та необхідним до виконання аспектом тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України

є обмеження кола суб'єктів їх використання на митній території України. Так, цілком логічним є те, що МК України встановлено вимогу щодо використання тимчасово ввезених транспортних засобів особистого користування винятково громадянами, які ввезли зазначені транспортні засоби в Україну для власних потреб. До того ж, зазначені транспортні засоби заборонено використовувати з метою підприємницької діяльності в Україні, розкомплектовувати та передавати у володіння, користування або розпорядження іншим особам [80, ч. 4 ст. 380]. А отже, такі транспортні засоби можуть бути оформлені для постійного користування тільки після сплати відповідних податків та зборів, передбачених законодавством України при ввезенні транспортних засобів для вільного використання.

Однак слід зазначити, що конвергенція сфери державної митної справи із загальноприйнятими міжнародними нормами та практикою, а також факт приєднання України до Конвенції про тимчасове ввезення дали поштовх до використання транспортних засобів приватного користування третіми особами. Однак такі особи повинні мати відповідний дозвіл користувача права на тимчасове ввезення, а передача права на тимчасове ввезення дозволяється на запит договірної сторони лише за умови реєстрації транспортних засобів приватного використання на території, що не є територією тимчасового ввезення, на ім'я особи, яка зареєстрована або постійно проживає за межами території тимчасового ввезення [61, ст. 8; ст. 5, 61, п. б ст. 7 додатку С до Конвенції про тимчасове ввезення; 179].

З огляду на те, що окрему згадку щодо дозволу користувача права на тимчасове ввезення закріплено на національному рівні у ч. 4 ст. 380 МК України, увагу необхідно акцентувати на тому, що відповідно до положень законодавства України з питань державної митної справи від імені та згідно з інструкціями користувача права на тимчасове ввезення треті особи (громадяни-резиденти та громадяни-нерезиденти), які мають належний дозвіл користувача права на тимчасове ввезення, можуть використовувати лише легкові автомобілі та інші моторні транспортні засоби, призначені

головним чином для перевезення людей (крім моторних транспортних засобів товарної позиції 8702), включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони та гоночні автомобілі (відповідно до товарної позиції 8903 згідно з УКТ ЗЕД) [80].

Необхідно відразу зазначити, що порушень митних правил, пов'язаних з використанням транспортних засобів приватного користування, що тимчасово ввозяться на митну територію України – чимало. Крім того, такі порушення є різноаспектними – від порушення строку тимчасового ввезення транспортних засобів приватного користування [80, ст. 481] до використання транспортних засобів приватного користування, стосовно яких надано пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги [80, ст. 485].

Звертаючись до судової практики розгляду справ про порушення митних правил, які стосуються порушення порядку тимчасового ввезення громадянами транспортних засобів особистого користування на митну територію України, вбачається за доцільне акцентувати увагу на судовому розгляді справи № 521/7892/17 Малиновським районним судом м. Одеси. Відповідно до матеріалів справи: «Особа-2 звернувся до Малиновського районного суду з адміністративним позовом до Одеської митниці ДФС про скасування постанови про порушення митних правил, в якому просить суд скасувати постанову заступника начальника Одеської митниці ДФС про накладення адміністративного стягнення на нього (Особа-2) у вигляді штрафу у сумі 1458735,69 гривень за вчинення порушення митних правил, передбаченого ст. 485 МК України, а також провадження по справі про адміністративне правопорушення за ст. 485 МК України стосовно нього (Особа-2) закрити. Особа-2 обґрунтовував свої вимоги, а саме: співробітниками Одеської митниці ДФС стосовно Особа-2 було складено протокол про порушення митних правил за ознаками адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 485 МК України, у зв'язку з тим, що Особа-2 нібито використовував автомобіль НОМЕР-1, стосовно якого надано

пільги щодо сплати митних платежів, в інших цілях, ніж ті, у зв'язку з якими було надано такі пільги, вчинив дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів. Однак даний автомобіль належить ЄТОВ «МРower» на підставі договору ^{TM} оренди транспортного засобу, а Особа-2 є посадовою особою ЄТОВ «МРower» (водієм-експедитором). Позивач (Особа-2) зазначає, що він як водій-експедитор ЄТОВ «МРower» отримав для керування автомобіль НОМЕР-2 від директора ЄТОВ «МРower» ОСОБА-3, що підтверджується путшовим листом та наказом про відрядження, які видані на ім'я ОСОБА-2 із зазначенням наданого йому службового автомобіля НОМЕР-2. Позивачу не було відомо та й не повинно було бути відомо, ким було здійснено ввіз на митну територію України автомобіля НОМЕР-2, у якому митному режимі, та чи було на нього отримано будь-які митні пільги. Даний автомобіль було надано йому як транспортний засіб комерційного використання.

Постановою у справі про порушення митних правил встановлено, що автомобіль НОМЕР-2 було ввезено на територію України у митному режимі «тимчасове ввезення до одного року» громадянином Особа-4. Отже, саме Особа-4 є особою, яка відповідальна за виконання правил митного режиму «тимчасове ввезення до одного року».

Представник Одеської митниці ДФС України позовні вимоги не визнав, підтримав заперечення Одеської митниці ДФС та просив суд розглянути справу у порядку письмового провадження.

Корпоративний аналіз законодавства України з питань державної митної справи дозволяє констатувати, що суб'єктом адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 485 МК України, може бути виключно декларант (саме декларант є платником податків та особою, відповідальною за дотримання митного режиму тимчасового ввезення) [80, п. 39 ч. 1 ст. 4, ч. 2 ст. 105, ст. 293]. Склад зазначеного порушення обумовлює наявність особливої мети – ухилення від сплати податків та зборів або зменшення їх розміру. Наявність такої мети є можливим лише в діях особи, відповідальної

за дотримання митного режиму тимчасового ввезення, яка є декларантом і платником митних платежів та якій надано податкові пільги (за наявності підстав, визначених п. 30.2 ст. 30 Податкового кодексу України [99]).

Суд, у процесі розгляду справи, дійшов висновку про відсутність у діях позивача порушень митних правил, та, керуючись ст. 485 МК України, постановив адміністративний позов ОСОБА-2 до Одеської митниці ДФС про скасування постанови у справі про порушення митних правил задовольнити, а провадження по справі про адміністративне правопорушення щодо притягнення до адміністративної відповідальності ОСОБА-2 за ст. 485 МК України закрити за відсутністю складу адміністративного правопорушення. Адже позивач керував указаним транспортним засобом на підставі трудового договору, наказу про направлення працівника у відрядження та договору оренди транспортного засобу, не був декларантом відповідного транспортного засобу та особою, відповідальною за дотримання режиму тимчасового ввезення, а також не був платником митних платежів при ввезенні цього транспортного засобу на територію України на зазначених умовах [103]. Крім того, судом зазначено, що положення ч. 4 ст. 380 МК України не відповідають положенням ст. 7 Додатку С Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 р.), відповідно до яких транспортні засоби приватного використання можуть використовуватися третіми особами, які мають належний дозвіл користувача права на тимчасове ввезення. Кожна договірنا сторона (країна-учасниця Конвенції, якою є й Україна) може дозволити таке використання особою, яка постійно проживає на її території, зокрема, якщо вона використовує транспортний засіб від імені та згідно з інструкціями користувача права на тимчасове ввезення.

Як видно з матеріалів вищенаведеної справи, питання притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні умов тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування на митну територію України, на теперішній час стоїть дуже гостро, а практика притягнення до відповідальності за порушення порядку та умов тимчасового ввезення

транспортних засобів особистого користування на митну територію України після прийняття третього МК України є майже відсутньою. Більше того, нечіткість положень законодавства України з питань державної митної справи та їх недосконалість унеможливорює застосування до винних осіб належних заходів відповідальності [23, с. 34].

Однак, наприклад, у період з 01.01.2016 р. по 16.08.2017 р. посадовими особами митного поста «Аккерман» Одеської митниці ДФС за фактами порушення строку тимчасового ввезення транспортних засобів особистого користування складено 88 протоколів про порушення митних правил (за ст. 481 МК України – перевищення строку тимчасового ввезення або тимчасового вивезення товарів) [85].

Вищенаведені приклади свідчать про необхідність ґрунтовної імплементації міжнародних митних стандартів та розробки чіткого алгоритму дій посадових осіб митниць ДФС при виявленні фактів порушення умов тимчасового ввезення автомобільних транспортних засобів особистого користування на митну територію України. Адже відсутність формалізованої стратегії у питаннях забезпечення належного рівня контролю дотримання умов тимчасового ввезення автомобільних транспортних засобів особистого користування на митну територію України та здійснення моніторингу дотримання строків тимчасового ввезення автомобільних транспортних засобів особистого користування підрозділами митного оформлення призводить не тільки до втрат бюджету внаслідок ухилення від сплати митних платежів при ввезенні громадянами автомобільних транспортних засобів особистого користування на митну територію України, але й до сумних наслідків у питаннях динаміки зростання кількості дорожньо-транспортних пригод на теренах України та уникнення винних осіб від передбаченої законодавством України відповідальності [6; 194].

На теперішній час особливості тимчасового вивезення (пересилання) громадянами-резидентами товарів (у тому числі транспортних засобів особистого користування) за межі митної території України визначено ст. 372

МК України, відповідно до якої тимчасове вивезення (пересилання) громадянами-резидентами товарів (у тому числі транспортних засобів особистого користування) за межі митної території України здійснюється з наданням митниці ДФС України зобов'язання про зворотне ввезення [80].

Що стосується порядку допуску транспортних засобів до поїздки за кордон, необхідно зазначити, що його встановлено п. 50-55 Постанови Кабінету Міністрів України від 07.09.1998 р. № 1388 «Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причіпів, напівпричіпів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів». Так, зокрема, згідно з п. 50 зазначеного Положення, до поїздки за кордон допускаються транспортні засоби, на яких видано реєстраційні документи згідно з Конвенцією про дорожній рух та номерні знаки, серіям яких присвоєно літери латинського алфавіту [147].

Необхідно зазначити, що зразки національних та міжнародного посвідчень водіїв транспортних засобів, свідоцтва про їх реєстрацію, розпізнавального знака номерних знаків, що відповідають вимогам Міжнародної конвенції про дорожній рух та європейських стандартів, затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 31.01.1992 р. № 47 [125].

Стосовно тимчасового вивезення за межі митної території України транспортних засобів, що вивозяться громадянами, у яких відсутнє право власності на такий транспортний засіб, необхідно зазначити, що в такому разі оформлення документів для поїздок за кордон здійснюється на підставі заяви власника транспортного засобу або документів, що підтверджують право користування та (або) розпорядження таким транспортним засобом. Однак бажанням особи, що здійснює поїздку за кордон, на період поїздки може бути видано свідоцтво про реєстрацію на її ім'я. У такому разі свідоцтво про реєстрацію, видане на ім'я власника транспортного засобу, і документи, які

підтверджують право користування і (або) розпорядження транспортними засобами, зберігаються у відповідних сервісних центрах МВС України. Видане на період поїздки за кордон свідоцтво про реєстрацію підлягає поверненню відповідному сервісному центру МВС України не пізніше ніж протягом 10 днів після повернення з-за кордону [147, п. 51].

Отже, у пункті пропуску через державний кордон України громадянин, який переміщує транспортний засіб, власником якого є інша особа (юридична або фізична), подає митниці ДФС України такі документи:

свідоцтво про реєстрацію, видане на ім'я власника транспортного засобу, разом із документом, що підтверджує право користування та (або) розпорядження цим транспортним засобом;

або свідоцтво про реєстрацію транспортного засобу на ім'я особи, яка здійснює поїздку за кордон, видане сервісним центром МВС України за бажанням цієї особи на період поїздки.

Необхідно констатувати, що, виходячи з положень п. 6 Порядку № 1388, у тому разі, якщо транспортний засіб належить декільком фізичним або юридичним особам (що підтверджується відповідним записом у свідоцтві про реєстрацію транспортного засобу) та тимчасово вивозиться за межі митної території України одним із співвласників такого транспортного засобу, документ, що підтверджує право користування та (або) розпорядження транспортним засобом, не подається [147].

Необхідно звернути увагу на те, що форми документів, які підтверджують право користування та (або) розпорядження транспортним засобом, а також вимоги щодо їх посвідчення, визначено нормами Цивільного кодексу України та Закону України «Про нотаріат» [172; 202].

Аналіз положень Порядку № 1388 дозволяє також стверджувати, що для допуску до тимчасового вивезення громадянами-резидентами транспортних засобів за межі митної території України такі транспортні засоби повинні мати розпізнавальний знак України, а їх власники в обов'язковому порядку

перед виїздом зобов'язані укласти договір обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.

Слід зазначити, що транспортні засоби, на які згідно із законом встановлено тимчасову заборону на зняття з обліку (крім транспортних засобів, придбаних у розстрочку та зареєстрованих відповідно до п. 25 Порядку № 1388), до поїздок за кордон не допускаються. А на транспортні засоби, власники яких виїжджають за кордон на постійне місце проживання, видаються свідоцтва про реєстрацію та номерні знаки встановленого зразка. Такі транспортні засоби знімаються з обліку [147].

Необхідно звернути увагу на новелу, передбачену положеннями МК України 2012 р. як кодифікованого акта – можливість відмови у митному оформленні чи пропуску транспортних засобів через митний кордон України [80, ст. 256]. Рішення про відмову у митному оформленні чи пропуску транспортних засобів через митний кордон України приймається митницею ДФС України у разі порушення громадянами вимог Правил державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причіпів, напівпричіпів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів [147].

У такому разі на митницю ДФС України покладено обов'язок безумовного дотримання положень ст. 256 МК України щодо зазначення причин відмови та наведення вичерпних роз'яснень вимог, виконання яких забезпечує можливість митного оформлення та пропуску таких транспортних засобів через митний кордон України, а також інформації про порядок оскарження такого рішення [80].

В аспекті тимчасового вивезення громадянами-резидентами транспортних засобів особистого користування за межі митної території України досить актуальним є питання можливості вивезення палива (бензину у каністрах) для такої подорожі [207, с. 64]. Необхідно зазначити, що ч. 1 ст. 365 МК України встановлено, що за умови дотримання вимог

законодавства України з питань державної митної справи громадяни можуть переміщувати через митний кордон України будь-які товари, крім тих, що заборонені до ввезення в Україну (у тому числі з метою транзиту) та вивезення з України [80]. Відповідно до положень ст. 373 МК України, обмеження щодо вивезення (пересилання) громадянами за межі митної території України окремих товарів встановлено Постановою Кабінету Міністрів України від 28.05.2012 р. № 468 [80; 139].

Аналіз чинного законодавства України з питань державної митної справи дозволяє стверджувати, що паливо не є товаром, вивезення (пересилання) якого громадянами за межі митної території України не допускається. У той же час, при переміщенні палива (бензину в каністрах) через митний кордон України у процесі тимчасового вивезення громадянами-резидентами транспортних засобів особистого користування за межі митної території України необхідно керуватися положеннями законодавства країни, на митну територію якої планується ввезення такого палива, в частині встановлених заборон та обмежень на ввезення палива [13, с. 62].

3.4. Нормативно-правове регулювання переміщення громадянами автомобільних транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим

Слід зупинитися більш детально на дослідженні нормативно-правового регулювання, що стосується переміщення громадянами транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим. Так, серед актів законодавства, що регулюють порядок переміщення транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим: МК України, Закон України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України», розпорядження Кабінету Міністрів України «Про тимчасове закриття пунктів пропуску через

державний кордон та пунктів контролю», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї», наказ Державної митної служби України «Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України» [80; 141; 158; 187; 189].

Беззаперечно, важливу роль для встановлення особливостей правового регулювання питань переміщення транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим відіграє розпорядження Кабінету Міністрів України «Про тимчасове закриття пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю», відповідно до якого у зв'язку з блокуванням роботи пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю, які розташовані в Автономній Республіці Крим, що призвело до неможливості подальшого їх функціонування та здійснення передбачених законодавством України видів державного контролю під час перетинання державного кордону, було тимчасово закрито пункти пропуску через державний кордон та пунктів контролю, які розташовані в Автономній Республіці Крим [189, п. 1]. Ситуація, що склалася, унеможливила здійснення необхідного обсягу митних формальностей та призвела до неможливості переміщення транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим. З метою вирішення ситуації та на виконання положень ст. 10 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України», пп. 1, 4 п. 12.6 ст. 12 Закону України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» створено контрольні пункти в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї для автомобільного сполучення: «Каланчак», «Чаплинка», «Чонгар» [141]. Слід зазначити, що в'їзд на тимчасово окуповану територію України та виїзд з неї автомобільного транспорту здійснюється виключно через зазначені

контрольні пункти в'їзду та виїзду. Переміщення або дії, спрямовані на переміщення автомобільного транспорту через адміністративний кордон АР Крим поза місцем розташування органу митного спрямування ДФС України або поза робочим часом, установленим для нього, і без виконання митних формальностей, є митним правопорушенням і тягнуть за собою накладення штрафу у розмірі до 200 % вартості транспортних засобів особистого користування – безпосередніх предметів порушення митних правил з конфіскацією таких транспортних засобів [80, ст. 482; 141, п. 44].

Необхідно зазначити, що питання митного оформлення транспортних засобів особистого користування, які переміщуються громадянами через адміністративний кордон АР Крим, вирішуються з урахуванням положень Закону України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» [187]. Так, у межах Автономної Республіки Крим та міста Севастополя на десять повних календарних років запроваджено вільну економічну зону «Крим», у межах якої створено вільну митну зону комерційного, сервісного та промислового типу згідно зі ст. 430 МК України [80; 187, п. 1.1 ст. 1, п. 3.2 ст. 3].

Слід звернути увагу на той факт, що відповідно до положень МК України, території вільних митних зон вважаються такими, що знаходяться поза межами митної території України [80, ч. 2 ст. 9], а з урахуванням ст. 10 МК України [80], межі вільної митної зони «Крим» є митним кордоном України.

Проаналізувавши положення п. 60 ст. 4 МК України, можна стверджувати, що переміщення транспортних засобів особистого користування товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД та причіпів до них товарної позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД через адміністративний кордон АР Крим дозволяється за умови їх реєстрації на території відповідної країни, перебування у власності або тимчасовому користуванні відповідного громадянина та ввезення або

вивезення цим громадянином у кількості не більше однієї одиниці на кожен товарну позицію виключно для особистого користування, а не для промислового або комерційного транспортування товарів чи пасажирів за плату або безоплатно [80].

Необхідно констатувати, що проблемним аспектом переміщення громадянами транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим є вимога їх реєстрації на території відповідної країни. Адже згідно з положеннями ст. 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» будь-які органи, їх посадові та службові особи на тимчасово окупованій території та їх діяльність вважаються незаконними, якщо ці органи або особи створені, обрані чи призначені у порядку, не передбаченому законом, а видані такими органами, їх посадовими та службовими особами акт (рішення, документ) є недійсним і не створює правових наслідків [122]. А отже, у тому разі, якщо громадянин, який переміщує транспортні засоби особистого користування через адміністративний кордон АР Крим надасть документи про реєстрацію транспортних засобів особистого користування, оформлені будь-якими органами, їх посадовими та службовими особами на тимчасово окупованій території, діяльність яких вважається незаконною, такі документи не матимуть юридичної сили. А отже, митні органи зобов'язані прийняти рішення про відмову у переміщенні транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим.

У той же час, переміщення через адміністративний кордон АР Крим транспортних засобів особистого користування, зареєстрованих в Україні, здійснюється без обмежень з боку митних органів ДФС України за умови подання реєстраційних документів на такі транспортні засоби [74, с. 49]. Крім того, виходячи з аналізу положень п. 7 ч. 10 ст. 374 МК України, товари (включаючи транспортні засоби особистого користування), які були попередньо вивезені громадянами-резидентами за межі митної території

України (на територію вільної економічної зони «Крим»), за наявності відповідного підтвердження факту попереднього вивезення таких транспортних засобів особистого користування, зворотно ввозяться на митну територію України зі звільненням від оподаткування митними платежами [80].

Що стосується порядку виконання митних формальностей, пов'язаних із переміщенням громадянами транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон вільної економічної зони «Крим», передусім необхідно зазначити, що митні формальності здійснюються у зонах митного контролю, створених на виконання положень глави 48 МК України, як при переміщенні через митну територію України [187, п. 3.4 ст. 3, п. 6.3 ст. 6]. У той же час, необхідно враховувати, що митні формальності, пов'язані з переміщенням транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон вільної економічної зони «Крим» під час тимчасової окупації, здійснюються у відповідних контрольних пунктах в'їзду-виїзду, в яких утворюються підрозділи органу митного спрямування ДФС України [141, Додаток 1 до Порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї; 187, п. 12.4 ст. 12].

На теперішній час п. 7.1 ст. 7 Закону України «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» передбачено, що на фізичних осіб, які перетинають адміністративний кордон вільної економічної зони «Крим», поширюється дія розділу XII МК України, яким урегульовано умови та порядок пропуску та оподаткування товарів (у тому числі транспортних засобів особистого користування), що переміщуються через митний кордон України громадянами для особистих, сімейних та інших потреб, не пов'язаних зі здійсненням підприємницької діяльності [80; 187].

Водночас слід зазначити, що Правила митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, затверджені наказом Державної митної служби

України від 17.11.2005 р. № 1118, застосовуються у частині, що не суперечить положенням МК України [158].

Так, відповідно до п. 7 р. 4 Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, у разі ввезення транспортного засобу особистого користування на митну територію України його власник або уповноважена особа мають пред'явити такий транспортний засіб посадовій особі митниці ДФС України для проведення митного огляду та надати такі документи та їх ксерокопії:

документи, що засвідчують право власності на транспортний засіб або користування ним (у тому числі з правом розпорядження);

реєстраційні (технічні) документи на транспортний засіб (якщо він перебував на обліку в реєстраційному органі іноземної держави) з відмітками про зняття транспортного засобу з обліку, якщо такі документи видаються реєстраційним органом;

паспортні та інші документи, що дають право на перетин державного кордону;

документ про постійне (тимчасове) проживання в Україні або за кордоном;

довідку про ідентифікаційний номер громадянина (за наявності) [57, с. 14].

У деяких випадках (зокрема, за необхідності вирішення питання щодо класифікації товару згідно з УКТ ЗЕД, митної вартості або порушення справи про порушення митних правил) на вимогу посадової особи митниці ДФС України можуть подаватися сервісна книжка, експертний висновок, фотографії, а також технічна документація [158].

Слід мати на увазі, що власником транспортного засобу є громадянин, що відповідно до законів України має право власності на транспортний засіб, яке підтверджується документально. Уповноважена особа діє на підставі договору або належно оформленого доручення, виданого власником

транспортного засобу, наділена правом учиняти дії, пов'язані з пред'явленням такого транспортного засобу для митного контролю та митного оформлення при переміщенні через митний кордон України, або в інший спосіб розпоряджатися таким транспортним засобом [158, п. 2 р. 1].

Обов'язково слід зазначити, що не підлягає пропуску через митний кордон України транспортний засіб особистого користування, номер кузова (або ідентифікаційний номер), шасі (рами) чи двигуна, якого знищено, підроблено або який не відповідає запису в реєстраційних документах; що ввозиться в Україну громадянином для вільного обігу, не знятий з обліку в реєстраційних органах країни придбання або іншої країни; ввезення якого в Україну заборонено згідно з законодавством або на якого відсутні документи, що підтверджують право власності або користування ним (у тому числі з правом розпорядження) [158, п. 9 р. 1].

Аналізуючи сказане, можливо стверджувати, що чинним законодавством України з питань державної митної справи досить детально урегульовано питання переміщення громадянами транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим. Однак важливим і нагальним у світлі удосконалення митних формальностей щодо автомобільного транспорту, що переміщується через адміністративний кордон АР Крим для некомерційних цілей, є питання повноцінного функціонування контрольних пунктів в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї для автомобільного сполучення. Крім того, у процесі вирішення такої достатньо складної ситуації, пов'язаної з тимчасовим закриттям пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю на тимчасово окупованій території АР Крим громадяни позбавлені можливості переміщувати транспортні засоби особистого користування за допомогою каботажних перевезень, які значно спрощують та здешевлюють такі переміщення.

3.5. Особливості вивезення громадянами автомобільних транспортних засобів за межі митної території України для вільного обігу

Особливості проведення процедур митного контролю та митного оформлення автомобільних транспортних засобів, які вивозяться громадянами за межі митної території України для вільного обігу, встановлено Правилами митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України [158]. Так, відповідно до п. 1 р. 4 Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, у разі вивезення такого товару за межі митної території України його власник або уповноважена особа мають подати посадовій особі митниці ДФС України митну декларацію, заповнену в установленому порядку, і такі документи та їх ксерокопії:

документи, що засвідчують право власності на автомобільний транспортний засіб або користування ним (у тому числі з правом розпорядження);

реєстраційні (технічні) документи на автомобільний транспортний засіб (якщо автомобільний транспортний засіб перебував на обліку в реєстраційному органі України, – з відмітками про зняття його з обліку);

паспортні та інші документи, що дають право на перетин державного кордону;

документ про постійне (тимчасове) проживання в Україні або за кордоном;

довідку про ідентифікаційний номер громадянина (за наявності).

У деяких випадках (зокрема, за необхідності вирішення питання щодо класифікації товару згідно з УКТ ЗЕД, митної вартості або порушення справи про порушення митних правил) на вимогу посадової особи митниці ДФС

України можуть подаватися сервісна книжка, експертний висновок, фотографії, а також технічна документація.

Автомобільний транспортний засіб, який вивозиться за межі митної території України для вільного обігу, повинен бути знятий з обліку у сервісному центрі МВС України, якого відповідно до законодавства України уповноважено здійснювати державну реєстрацію, та зняття з обліку автомобільного транспортного засобу, і мати реєстраційні документи з відміткою про зняття його з обліку, номерні знаки для разових поїздок і розпізнавальний знак держави, які відповідають чинним стандартам України та вимогам міжнародної Конвенції про дорожній рух.

Зняття з обліку автомобільних транспортних засобів здійснюється відповідно до вимог Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причіпів, напівпричіпів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів, а також Інструкції про порядок здійснення підрозділами Державтоінспекції МВС державної реєстрації, перереєстрації та обліку транспортних засобів, оформлення і видачі реєстраційних документів, номерних знаків на них [127; 147].

Вивезення громадянином за межі митної території України знятого з обліку автомобільного транспортного засобу здійснюється на підставі митної декларації після проведення його митного оформлення у будь-якому органі митного спрямування ДФС України [80, ч. 3 ст. 247].

Слід звернути увагу на те, що є випадки, коли автомобільні транспортні засоби, які вивозяться громадянином за межі митної території України для вільного обігу, можуть належати до культурних цінностей як предмети, пов'язані з історичними подіями, розвитком суспільства та держави, історії, науки і культури [108, ст. 1]. У такому разі підставою для пропуску за межі митної території України такого автомобільного транспортного засобу є свідоцтво на право вивезення (тимчасового вивезення) культурних цінностей,

без якого вивезення такого автомобільного транспортного засобу забороняється [108, ст. 13].

Не потрібно свідоцтво для переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів, які не мають значної історичної цінності: не належали видатним особам, політичним діячам; не брали участі у знаменних подіях; не були ексклюзивними або ювілейними моделями, випущеними у малій кількості [129, додаток 1 до Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України].

Встановити належність автомобільного транспортного засобу, який вивозиться громадянином за межі митної території України для вільного обігу, може державна експертиза. Так, експертиза культурних цінностей здійснюється відповідно до Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення [152]. У разі необхідності проведення такої експертизи громадянин подає Міністерству культури України або уповноваженій організації письмову заяву із зазначенням мети вивезення, тимчасового вивезення з території України культурних цінностей і пред'являє документ, що посвідчує особу. До заяви додаються: об'єкти (об'єкт) у разі можливості їх транспортування; два примірники переліку об'єктів, заявлених до вивезення, тимчасового вивезення з території України культурних цінностей; два примірники кольорових фотокарток об'єктів розміром 13x18 см [152, п. 6 Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення].

Експертиза проводиться після здійснення попередньої оплати.

Право на проведення експертизи надається установам, державним закладам культури, іншим організаціям наказом Міністерства культури України. Зокрема, відповідно до Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей, право на проведення державної

експертизи автомобільних транспортних засобів надано (за згодою) Державному політехнічному музею при Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут» та Національному військово-історичному музею України [133].

За результатами здійсненої експертизи автомобільного транспортного засобу посадова особа Міністерства культури України або мистецтвознавець видає експертний висновок щодо можливості вивезення його за межі митної території України.

Слід зазначити, що відповідно до положень ст. 327 МК України, у разі потреби експерти можуть залучатися для участі у здійсненні митного контролю як керівником органу митного спрямування ДФС України або його заступником (за погодженням з керівником підприємства, установи, організації, де працює спеціаліст чи експерт), так і декларантом (власником товару та/або транспортного засобу) за власним бажанням [80].

Таким чином, якщо у декларанта є підстави вважати, що його автомобільний транспортний засіб може бути культурною цінністю, з метою прискорення виконання митних формальностей він може отримати й надати посадовій особі митниці ДФС України, яка здійснюватиме митний контроль і митне оформлення такого автомобільного транспортного засобу, відповідний висновок експерта-мистецтвознавця [206, с. 30–31].

Висновки до розділу 3

1. Як новий автомобільний транспортний засіб, якого ніколи не було зареєстровано, так і автомобільний транспортний засіб, знятий з реєстраційного обліку відповідної країни, який переміщується громадянами через митний кордон України з метою вільного обігу, віднесено до категорії «товари». При цьому, новий моторний транспортний засіб – це моторний транспортний засіб, який ніколи не було зареєстровано, не має актів державної реєстрації уповноважених державних органів влади, у тому числі іноземних, які дають право на його використання (крім тих, на яких видано тимчасові реєстраційні документи уповноваженими державними органами влади, у тому числі іноземними на термін, необхідний для здійснення транспортування моторного транспортного засобу самоходом від країни-виробника до місця призначення в Україні фізичними або юридичними особами).

2. Усунення протиріч у питаннях обов'язкової сертифікації товарів за товарними позиціями 8701-8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, можна лише за умови приведення нормативно-правових актів, шляхом внесення відповідних змін, що стосуються питань сертифікації товарів за товарними позиціями 8701-8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу, до єдиного знаменника.

3. На теперішній час положення Порядку розрахунково-касового обслуговування через органи Державної казначейської служби України митних та інших платежів, які вносяться до/або під час митного оформлення, не відповідають сучасним реаліям, однак аналогічного порядку Міністерством фінансів України досі так і не було прийнято.

4. Існує нагальна потреба прийняття наказу Міністерства фінансів України, який став би послідовником наказу Державної митної служби України «Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, які переміщуються громадянами через

митний кордон України» з його додатковими редакціями, оскільки положення діючого наказу та МК України конфліктують у правових форматах у питаннях виконання співробітниками митниць ДФС України митних формальностей під час здійснення митного контролю та митного оформлення товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з УКТ ЗЕД.

5. Умови переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів посадовими особами дипломатичних представництв, консульських установ, інших офіційних представництв, які мають дипломатичні привілеї та імунітет, мають особливості та, насамперед, залежать від резидентського статусу таких посадових осіб, а також від мети такого переміщення [офіційне (службове) користування або особисте користування]. Однак із прийняттям Закону України «Про внесення змін до Митного кодексу України» від 10.04.2014 р. № 1201-VII працівників дипломатичних представництв, консульських установ та інших офіційних представництв України за кордоном, які повертаються в Україну, було позбавлено пільг щодо оподаткування митними платежами при ввезенні на митну територію України автомобільних транспортних засобів.

6. Найбільш гостро на теперішній час стоїть питання підтвердження права на пільгу щодо обкладання митними платежами автомобільних транспортних засобів, які ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України у зв'язку із їх переселенням на постійне місце проживання в Україну із Придністровського регіону Республіки Молдова. Адже за відсутності підтвердження факту перебування автомобільного транспортного засобу на обліку в Республіці Молдова, який здійснює Головне управління реєстрації транспорту і кваліфікації водійського складу державного підприємства «Registru» Міністерства інформаційного розвитку Республіки Молдова, при переселенні громадян на постійне місце проживання в Україну із Придністровського регіону Республіки Молдова,

митне оформлення здійснюється на загальних підставах, без надання пільг в оподаткуванні.

7. Законодавством України з питань оподаткування та державної митної справи не передбачено надання пільг зі сплати митних платежів при ввезенні автомобільних транспортних засобів на митну територію України ні інвалідам, ні учасникам бойових дій на території проведення АТО.

8. Проблемним аспектом переміщення громадянами транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим є вимога їх реєстрації на території відповідної країни. Адже у тому разі, якщо громадянин, який переміщує транспортні засоби особистого користування через адміністративний кордон АР Крим надасть документи про реєстрацію транспортних засобів особистого користування, оформлені будь-якими органами, їх посадовими та службовими особами на тимчасово окупованій території, діяльність яких вважається незаконною, такі документи не матимуть юридичної сили. А отже, митні органи зобов'язані прийняти рішення про відмову у переміщенні транспортних засобів особистого користування через адміністративний кордон АР Крим.

9. У процесі вирішення такої достатньо складної ситуації, пов'язаної із тимчасовим закриттям пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю на тимчасово окупованій території АР Крим громадяни позбавлені можливості переміщувати транспортні засоби особистого користування за допомогою каботажних перевезень, які значно спрощують та здешевлюють такі переміщення.

ВИСНОВКИ

У дослідженні здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукової проблеми, що полягає у відсутності новітньої адміністративно-правової технології здійснення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України для комерційних та некомерційних цілей. У роботі на основі комплексного аналізу теоретичних засад та практики здійснення органами митного спрямування ДФС України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України для комерційних та некомерційних цілей, окреслено основні проблемні аспекти правового регулювання порядку переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів комерційного та некомерційного використання, напрацьовано пропозиції та рекомендації щодо їх вирішення. У результаті здійсненого дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення правових засад здійснення органами митного спрямування ДФС України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України для комерційних та некомерційних цілей, а саме:

1. Встановлення сутності та змісту поняття «транспортний засіб» значною мірою ускладнюється тим фактором, що у правовій науці відсутніми є науково обґрунтовані системні погляди щодо його правової природи. Такий стан речей призводить не тільки до ототожнення на законодавчому рівні понять «транспортний засіб», «автотранспортний засіб», «автомобільний транспорт» та «автомобільний транспортний засіб», але й до виникнення цілого ряду проблемних питань у процесі здійснення органами митного спрямування ДФС України митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через митний кордон України, що є черговим підтвердженням того, що будь-які кроки щодо реалізації основних

напрямів та пріоритетних цілей державної митної справи повинні ґрунтуватися на досягненнях правової науки.

2. Здійснено розмежування понять «призначення» автомобільних транспортних засобів як відповідних конкретних цілей та/або робіт (операційних дій), для виконання яких застосовується/використовується такий автомобільний транспортний засіб, та «використання» автомобільних транспортних засобів як технологічних та/або технічних процесів експлуатації автомобільних транспортних засобів із їх енергетичними ресурсами (бензином, дизельним паливом, мастильними матеріалами тощо), потужностями, пристроями, обладнанням, устаткуванням та комплектуючими до них.

3. Доведено, що особливу роль при переміщенні автомобільних транспортних засобів через митні кордони країн дальнього та ближнього зарубіжжя відіграють цілі використання автомобільних транспортних засобів, які є одним із базових чинників оподаткування таких транспортних засобів митними платежами. У зв'язку із цим запропоновано авторське визначення понять: «некомерційне (особисте) використання» – це перевезення автомобільних транспортних засобів, яке здійснюється на безоплатній, безкоштовній основі виключно для особистих, приватних потреб, за винятком будь-якого комерційного використання; «комерційне використання» – це платне перевезення осіб або промислове чи комерційне безоплатне перевезення вантажів.

4. Визначено принципи функціонування системи МДП: надійність автомобільних транспортних засобів та контейнерів, забезпеченість міжнародною системою гарантій, супроводження вантажів визнаним усіма державами-учасницями Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП митним документом, визнання заходів митного контролю, що здійснюються в державі відправлення, всіма країнами транзиту та призначення, контрольований доступ до процедури МДП.

5. Визначено етапи порядку застосування ваучера TIR+ в Україні: закріплення ваучера TIR+ у базі Міжнародного союзу автомобільного транспорту за відповідною книжкою МДП шляхом реєстрації такого ваучера одночасно із дійсним номером книжки МДП на сайті www.tirplus.net; подання книжки МДП, відповідно до якої здійснюється операція МДП, та ваучера TIR+ до органу митного спрямування ДФС України; перевірка посадовою особою органу митного спрямування ДФС України статусу книжки МДП та наявності інформації про закріплення ваучера TIR+ за такою книжкою МДП; підтвердження дійсності гарантії для книжки МДП як підстави для проведення операції МДП; прийняття посадовою особою органу митного спрямування ДФС України рішення про подальше оформлення ваучера TIR+ або відмова перевізникові в оформленні ваучера TIR+.

6. Уніфіковано проблеми функціонування системи контролю і передачі інформації по закритих книжках МДП в SAFE TIR: значна кількість помилок і неточностей, що містяться у даних по завершенні процедури МДП, які передаються органами митного спрямування ДФС України до Міжнародного союзу автомобільного транспорту; проблеми адаптації до Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДФС України; невнесення підрозділами органів митного спрямування ДФС України інформації по всіх оформлених ними книжках МДП; подвійна передача даних до системи SAFE TIR, яких уже було вислано раніше; помилки у внесенні даних до системи.

7. Виокремлено етапи процедури митного оформлення автомобільних транспортних засобів комерційного використання, що тимчасово ввозяться на митну територію України чи тимчасово вивозяться за межі митної території України на підставі книжки (карнета) А.Т.А.: подання книжки (карнета) А.Т.А. до митного оформлення; перевірка відповідності відомостей, зазначених у книжці (карнеті) А.Т.А., умовам Конвенції про тимчасове ввезення; прийняття книжки (карнета) А.Т.А. до митного оформлення чи відмова у прийнятті книжки (карнета) А.Т.А. до митного оформлення; формування реєстраційного номера відривного документа

книжки (карнета) А.Т.А. та створення облікової картки книжки (карнета) А.Т.А. (у разі першого митного оформлення товарів за книжкою (карнетом) А.Т.А.); завершення митного оформлення; передання до підрозділу митниці, на якого покладено функції з організації митного контролю, оригіналів чи копій відривних документів та додаткових аркушів до них, яких було вилучено із книжки (карнета) А.Т.А.

8. Виокремлено стадії та етапи процедури митного оформлення автомобільних транспортних засобів комерційного використання, що переміщують товари на підставі книжки (карнета) А.Т.А. у режимові транзиту:

I стадія – митне оформлення початку транзитного переміщення: подання книжки (карнета) А.Т.А. до митного оформлення; перевірка відповідності відомостей, зазначених у книжці (карнеті) А.Т.А., умовам Конвенції про тимчасове ввезення; прийняття книжки (карнета) А.Т.А. до митного оформлення чи відмова у прийнятті книжки (карнета) А.Т.А. до митного оформлення; реєстрація двох примірників блакитних відривних документів на транзит («transit») книжки (карнета) А.Т.А. за одним номером; перевірка книжки (карнета) А.Т.А., правильності заповнення граф А–Г двох примірників блакитних відривних документів на транзит («transit»); перевірка можливості використання у встановленому порядку існуючого митного забезпечення чи накладення митного забезпечення на автомобільний транспортний засіб; у разі неможливості накладення на автомобільний транспортний засіб митного забезпечення – перевірка відповідності товарів, переміщуваних транзитом, зазначеним про них у книжці (карнеті) А.Т.А. відомостям; вилучення першого блакитного відривного документа на транзит («transit») та відповідних додаткових аркушів до нього (за наявності); повернення книжки (карнета) А.Т.А. власникові або уповноваженій ним особі для митного оформлення при завершенні транзитного переміщення;

II стадія – митне оформлення при завершенні транзитного переміщення: подання книжки (карнета) А.Т.А. до митного оформлення; перевірка даних,

занесених до граф А-Г блакитного відривного документа на транзит («transit») книжки (карнета) А.Т.А.; перевірка дотримання власником книжки (карнета) А.Т.А. чи уповноваженою ним особою строків транзитного переміщення товарів; звірка відомостей, наведених у книжці (карнеті) А.Т.А., та даних облікової картки відповідної книжки (карнета) А.Т.А.; перевірка в обліковій картці книжки (карнета) А.Т.А. інформації про митні формальності, яких було виконано щодо товарів, переміщуваних транзитом; перевірка цілісності та відповідності митного забезпечення, якого було накладено на автомобільний транспортний засіб, а за його відсутності, втрати чи пошкодження – перевірка відповідності товарів відомостям, зазначеним у книжці (карнеті) А.Т.А.; оформлення книжки (карнета) А.Т.А. із застереженнями (у разі виявлення підстав, за яких може виникнути зобов'язання гарантуючої асоціації щодо сплати органам митного спрямування ДФС України митних платежів та будь-яких інших сум); завершення митного оформлення книжки (карнета) А.Т.А.

9. Встановлено, що Україна, ратифікувавши положення Стамбульської конвенції та надавши Торгово-промисловій палаті України функцію гарантуючої асоціації по книжках (карнетах) А.Т.А., не уповноважила будь-яку організацію бути гарантом видачі книжок CPD. У зв'язку із цим положеннями МК України не передбачено механізму тимчасового ввезення транспортних засобів на підставі книжки CPD, а процес видачі книжок CPD не врегульовано нормами законодавства України з питань державної митної справи. І в цьому аспекті на особливу увагу заслуговує питання щодо можливості тимчасового ввезення транспортних засобів на підставі книжки CPD на митну територію України.

10. Роль стандартного бланка для підтвердження факту укладення договору міжнародного автомобільного перевезення товарів, а також функції єдиного товарно-транспортного документа при документуванні міжнародних перевезень виконує накладна CMR. При цьому, положення Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів застосовуються

щодо тих договорів міжнародного автомобільного перевезення вантажів, згідно з якими: місця приймання до перевезення та доставки товарів розташовано на території двох різних країн, серед яких щонайменше одна є країною-учасницею даної міжнародної угоди; таке перевезення виконується за винагороду; міжнародне перевезення вантажів здійснюється автомобільним транспортним засобом (автомобіль, автопоїзд, причеп чи напівпричеп).

11. Умови переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів посадовими особами дипломатичних представництв, консульських установ, інших офіційних представництв, які мають дипломатичні привілеї та імунітет, мають особливості та залежать від резидентського статусу таких посадових осіб, а також від мети такого переміщення [офіційне (службове) користування чи особисте користування].

12. Встановлено, що для отримання права на пільгове ввезення автомобільного транспортного засобу у разі переселення на постійне місце проживання до України громадянинові необхідно виконати такі умови: ввезення автомобільного транспортного засобу протягом шести місяців з дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні; до дня видачі документа, що підтверджує право громадянина на постійне проживання в Україні, громадянин проживав на території країни, з якої він прибув, не менше трьох років; автомобільні транспортні засоби особистого користування повинні класифікуватися за визначеними кодами Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності; до дня видачі документа, який підтверджує право на постійне проживання в Україні, громадянин був власником (або співвласником) автомобільного транспортного засобу, що ним ввозиться, не менше одного року; автомобільний транспортний засіб, що ввозиться громадянином, перебував на постійному облікові (реєстрації) у відповідних реєстраційних органах країни постійного місця попереднього проживання громадянина не менше одного року, якщо він підлягає реєстрації у цій країні; на одну

повнолітню особу ввозиться одна одиниця автомобільного транспортного засобу.

13. Виявлено недоліки у правовому регулюванні митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України для некомерційних цілей: 1) положення Порядку розрахунково-касового обслуговування через органи Державної казначейської служби України митних та інших платежів, які вносяться до/або під час митного оформлення, не відповідають сучасним реаліям; 2) положення діючого наказу Державної митної служби України «Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, які переміщуються громадянами через митний кордон України» з його додатковими редакціями та Митного кодексу України конфліктують у правових форматах у питаннях виконання співробітниками митниць ДФС України митних формальностей під час здійснення митного контролю та митного оформлення товарів за товарними позиціями 8701–8707, 8711, 8716 згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності; 3) нагального вирішення у світлі удосконалення митних формальностей щодо автомобільних транспортних засобів, які переміщуються через адміністративний кордон АР Крим для некомерційних цілей, потребує питання повноцінного функціонування контрольних пунктів в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї для автомобільного сполучення.

14. Запропоновано до Митного кодексу України внести такі зміни:

а) доповнити главу 28 Митного кодексу України статтею 195¹ такого змісту: «Стаття 195¹. Загальні положення щодо пропускної спроможності пунктів пропуску через державний кордон України при перетині державних кордонів автомобільними транспортними засобами

комплексні заходи щодо попередження, виправлення та стабілізації пропускної спроможності пунктів пропуску через державний кордон України як елементів транспортно-прикордонної інфраструктури при перетині

державних кордонів автомобільними транспортними засобами здійснюються органами митного спрямування ДФС України у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику»;

б) доповнити главу 33 Митного кодексу України статтею 222¹ такого змісту: «Стаття 222¹. Граничні часові нормативи проведення контролю посадовими особами контролюючих органів, які здійснюють свої функції у пунктах пропуску для автомобільного сполучення

тривалість здійснення визначених положеннями законодавства видів державного контролю у пунктах пропуску для автомобільного сполучення не повинна перевищувати визначені контролюючими органами граничні часові нормативи здійснення контролю посадовими особами таких органів та має бути такою, щоб забезпечити проведення мінімуму формальностей, необхідних для здійснення відповідного виду контролю».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Application of the International Convention relating to the Simplification of Customs Formalities [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://biblio-archive.unog.ch/Dateien/CouncilMSD/C-539-M-193-1929-II_EN.pdf.
2. Glossary Of International Customs Terms. D/2013/0448/20 – Brussels: Word Customs Organization, 2013. 37 P.
3. International Convention on the simplification and harmonization of Customs procedures (as amended) (done at Kyoto on 18 May 1973, amended on 26 June 1999) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ifrc.org/Docs/idrl/I273EN.pdf>.
4. International Convention relating to the Simplification of Customs Formalities 1924, Ліга Націй. – The American Journal of International Law, Vol. 19, No 4, Supplement: Official Documents (Oct., 1925), pp. 146–166.
5. Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code (recast) // Official Journal of the European Union. – L 269/1 [Electron resource]. – Mode of access: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0952&rid=1>.
6. Авто на «литовських» номерах: абсолютне зло или способ почувствовать себя человеком [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.t.ks.ua/avto-na-litovskih-nomerah-absolyutnoe-zlo-ili-sposob-pochuvstvovat-sebya-chelovekom>.
7. Андрієвський Т. Авторинок України: набираючи швидкість, поспішаємо повільно. *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2015. № 40. С. 46–47.
8. Андрієвський Т. Що авторинок в рік прийдешній нам готує? *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2016. № 1–2. С. 94–95.
9. Бакуменко Л., Ковальов В. Прохідний транзит та його забезпечення. *Митниця*. 2008. № 7. С. 14–16.

10. Баркова С.П. Щодо поняття «транспортні засоби». *Форум права*. 2013. № 2. С. 13–18.
11. Брачук А.О. Категорія «митні процедури» в українському законодавстві: поняття та типологія. *Актуальні проблеми політики*. 2016. № 58. С. 241–250.
12. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
13. Вивезення (пересилання) громадянами товарів за межі України. *Вісник Податкової служби України*. 2013. № 17–18. С. 62–63.
14. Википедия – свободная энциклопедия [Електронний ресурс]. – Режим
доступа:
<https://ru.wiktionary.org/wiki/%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D1%8B%D0%B9>.
15. Википедия – свободная энциклопедия [Електронний ресурс]. – Режим
доступа:
<https://ru.wiktionary.org/wiki/%D1%80%D0%B5%D0%B6%D0%B8%D0%BC>.
16. Віденська конвенція про дипломатичні зносини: Конвенція, Міжнародний документ від 18.04.1961 р. [Електронний ресурс]. – Режим
доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_048
17. Віденська Конвенція про консульські зносини: Конвенція, Міжнародний документ від 24.04.1963 р. [Електронний ресурс]. – Режим
доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_047.
18. Віниченко В.С. Конспект лекцій з дисципліни «Міжнародні перевезення» [для студентів 4 курсу денної і 5 курсу заочної форм навчання напрямів підготовки 1004 «Транспортні технології», 6.070101 «Транспортні технології (за видами транспорту)»] : Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Харків : ХНАМГ, 2011. 71 с.
19. Вінницька митниця нагадує, що з 2 жовтня було припинено прийняття поданих до митного оформлення книжок МДП, виданих АСМАП

Російської Федерації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vin.sfs.gov.ua/media-ark/news-ark/print-168302.html>.

20. Галочка Г. Перевищення строку тимчасового ввезення транспортного засобу особистого користування. *Вісник Міністерства доходів і зборів України*. 2014. № 17–18. С. 21–23.

21. Гармаш Є.В., Ковальов В.Г. Співвідношення категорій «митні процедури» та «митні формальності» у національному та міжнародному законодавстві. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 5. С. 219–221.

22. Гевак О. Особливості переміщення громадянами товарів через митний кордон України. *Вісник Податкової служби України*. 2013. № 32. С. 58–67.

23. Герман А.А. Транспарентный мониторинг особенностей временного ввоза гражданами автомобильных транспортных средств личного пользования на таможенную территорию Украины. *Leges et viae*. 2017. № 6. 111 с. С. 28–34.

24. Герман О.О. Деякі питання функціонування пункту пропуску для автомобільного сполучення на державному кордоні України: нормативно-правовий аналіз. *Митна справа*. 2014. № 2. С. 59–65.

25. Герман О.О. До питання щодо огляду автомобільних вантажних транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України. *Держава і право*. Сер. «Юрид. науки». Вип. 70. 2015. № 70. 258 с. С. 111–128.

26. Герман О.О. Комерційне та (особисте) некомерційне переміщення автомобільного транспортного засобу через митний кордон України. *Митна справа*. 2014. № 5 (95). С. 43–52.

27. Герман О.О. Комерційний та некомерційний (особистий) автомобільний транспортний засіб в понятійному апараті Митного кодексу України. *Сучасні проблеми правової системи України*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 листоп. 2014 р.). Київський ун-т права НАН України / редкол. : Шемшученко Ю.С., Бошицький Ю.Л., Чернецька О.В. [та ін.]. Київ : Ліра-К, 2014. 292 с. С. 87–88.

28. Герман О.О. Корпоративний аналіз питань митного контролю та митного оформлення товарів за товарними позиціями 8701 – 8707, 8711, 8716 УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) : у 2 т. / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юрид. л-ра, 2016. 676 с. Т. 1. С. 449–451.

29. Герман О.О. Митний контроль та митне оформлення товарів за товарними позиціями 8701 – 8707, 8711, 8716 згідно УКТ ЗЕД, що ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 133. 282 с. С. 111–125.

30. Герман О.О. Нормативно-правові особливості та проблемні аспекти фотофіксації автомобільних транспортних засобів, що підлягають огляду при переміщенні через митний кордон України. *Теорія і практика сучасної юриспруденції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11–12 груд. 2015 р.). К. : Центр правових наукових досліджень, 2015. 184 с. С. 118–120.

31. Герман О.О. Правові особливості адміністративно-правової технології переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням «книжки (карнета) МДП». *Актуальні проблеми політики*. 2017. Вип. 59. 278 с. С. 247–264.

32. Герман О.О. Пропускна спроможність пункту пропуску для автомобільного сполучення на державному кордоні України. *Актуальні проблеми світової і національної економіки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених (м. Дніпропетровськ, 26 бер. 2014 р.). 376 с. С. 275–277.

33. Герман О.О. Свідectво про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами: правова природа транспортного документу. *Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України*: матеріали Міжнар. наук.-практ.

конф. (м. Одеса, 15–16 трав. 2015 р.) : у 2 т. / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юрид. л-ра, 2015. 764 с. Т. 1. С. 495–497.

34. Герман О.О. Щодо питання переміщення громадянами-резидентами на митну територію України транспортних засобів, одержаних у вигляді нагород і призів на міжнародних змаганнях, конкурсах за межами митної території України. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (до 20-річчя НУ ОЮА та 180-річчя Одеської школи права) (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) : у 2 т. / відп. ред. Г.О. Ульянова. Одеса: Видав. дім «Гельветика», 2017. 788 с. Т. 1. С. 494–496.

35. Герман О.О., Федотов О.П. Деякі питання справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон України. *Вісник Запорізького національного університету*. Сер. «Юрид. науки». № 1. (II). 2015. 232 с. С. 122–129.

36. Горохов В. Ввезення працівниками закордонних дипломатичних установ України транспортних засобів. *Вісник Міністерства доходів і зборів України*. 2013. № 39. С. 50–51.

37. Гражданам Украины разрешен временный ввоз транспортных средств. *Таможенный брокер*. 2010. № 3. С. 83–84.

38. Гребенников Л.В. Всемирная таможенная организация в международном таможенном праве. Минск : Белтаможсервис, 2012. 64 с.

39. Денисенко С.І. Міжнародно-правові стандарти спрощення та гармонізації митних процедур у сфері міжнародної торгівлі : дис. ... канд.юрид.наук. Одеса, 2015. 287 с.

40. Деревцов С. Пільгове оформлення транспортного засобу. *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2016. № 11. С 36–37.

41. Деякі питання сертифікації транспортних засобів, їх частин та обладнання: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.06.2011 р. № 738. *Офіційний вісник України*. 2011. № 55. Ст. 2180.

42. Дмитренко О.О. Система міжнародних дорожніх перевезень: поняття та засади функціонування. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 4. С. 75–78.
43. Договір про добросусідство, дружбу і співробітництво між Україною та Республікою Молдова: Договір, Міжнародний документ від 23.10.1992 р. (Договір ратифіковано Законом України від 01.11.96 р. № 459/96-ВР). *Офіційний вісник України*. 1997. № 24. С. 115.
44. Додін Є.В. Місце відповідальності за порушення митних правил у структурі юридичної відповідальності. *Митна справа*. 2013. № 2. С. 18–24.
45. Доповідна записка Начальнику Одеської митниці ДФС Власову О.С. про результати перевірки від 30.06.2017 р.
46. Дюмулен И.И. Всемирная торговая организация от А до Я : терминологический справочник. Москва : ВАВТ, 2006. 215 с.
47. Етимологічний словник української мови: в 7 т. НАН України. Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні. Київ : Наук. думка, 2012. Т. 6: У–Я / ред. кол. : О.С. Мельничук (гол. ред.) та ін.]. 568 с.
48. Європейська угода щодо роботи екіпажів транспортних засобів, які виконують міжнародні автомобільні перевезення : Угода від 01.07.1970 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_016.
49. Єременко О. З 1 березня в Україні почнуть діяти книжки (карнети) А.Т.А. *Митниця*. 2008. № 3. С. 3.
50. Запорізька митниця : До уваги перевізників, експедиторів, митних брокерів, декларантів, суб'єктів ЗЕД та усіх інших зацікавлених осіб [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.qdpro.com.ua/news/zaporizka-mitnicya-do-uvagi-pereviznikiv-ekspeditoriv-mitnih-brokeriv-deklarantiv-subiektiv-zed>.
51. Зеленецька А. Введено в дію новий порядок оформлення транспортних засобів громадян. *Митниця*. 2008. № 8. С. 3.

52. Золотухін О. Продаж товару з доставкою: документальне оформлення, податковий та бухгалтерський облік. *Вісник Податкової служби України*. 2013. № 30–31. С. 15–29.

53. Золотухін О. Транспортно-експедиторські послуги в Україні. *Вісник Міністерства доходів і зборів України*. 2014. № 10. С. 12–18.

54. Каленський М.М. Митний контроль та митне оформлення : навч. посіб. / за ред. М.М. Каленського, П.В. Пашка. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2002. 284 с.

55. Карнети АТА. Торгово-промислова палата України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ata.ucci.org.ua/ua/start/default.print>.

56. Ківалов С.В., Кормич Б.А. Митна політика України : підручник. Одеса : Юрид. л-ра, 2002. 256 с.

57. Ковалікова Л. Переселення на ПМП: як ввезти авто. *Вісник. Офіційно про податки*. 2017. № 26. С. 13–15.

58. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.

59. Компанієць Г. Автомобіль-виграш. *Митниця*. 2006. № 10. С. 10–11.

60. Конвенція про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів : Конвенція, Міжнародний документ від 19.05.1956. *Офіційний вісник України*. 2006. № 34. Ст. 2415.

61. Конвенція про тимчасове ввезення: Конвенція, Міжнародний документ від 26.06.1990 р. *Офіційний вісник України*. 2004. № 36. Ст. 2445.

62. Конституція Республіки Молдова: Закон Республіки Молдова від 29.07.1994 р. *Monitorul Oficial*. 1994. № 1.

63. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст.141.

64. Кормич Б.А. Митні режими як інститут митного права. *Митна справа*. № 6. 2013. С. 86–92.

65. Костюченко Л.М. Перевезення вантажів за системою МДП : практ. посіб. Київ : МДФ «Укр. хата», 2004. Кн. I. –154 с.
66. Кунда Н.Т. Організація міжнародних автомобільних перевезень : навч. посіб. для студ. напряму «Транспортні технології» вищих навч. закл. Київ : Видав. Дім «Слово», 2010. 462 с.
67. Кунєв Ю.Д., Баязітов Л.Р. Визначення сутності та змісту основних митно-правових понять: «митні формальності». *Вісник Академії митної служби України*. Сер. : Право. 2014. № 1. С. 7–19.
68. Кунєва З.Ю. Митні формальності: основи адміністративно-правової моделі : дис. ... канд.юрид.наук. Дніпро-Запоріжжя, 2017. 191 с.
69. Кунєва З.Ю. Публічно-адміністративні формальності: еволюція підходів. *Правова позиція*. 2016. № 1. С. 154–163.
70. Лист митного поста «Котовськ» Південної митниці Міністерства доходів і зборів України від 26.02.2014 р. № 839/15-70-66-39.
71. Малінський В. Митні формальності при переміщенні товарів через митний кордон автотранспортом. *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2016. № 20. С. 20–24.
72. Международная товаротранспортная накладная. *Таможенный брокер*. 2004. № 4. С. 87–89.
73. Месеча І. Легалізація документів, виданих іноземними органами громадянам. *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2016. № 16. С. 36.
74. Месеча І. Переміщення транспортних засобів особистого користування через адмінкордон ВЕЗ «Крим». *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2016. № 16–17. С. 48–49.
75. Митна енциклопедія : у 2 т. / редкол.: І.Г. Бережнюк (відп. ред.) [та ін.]. Хмельницький : ПП Мельник А.А., 2013. Т. 2. 536 с.
76. Митна конвенція про карнет А.Т.А. для тимчасового ввезення товарів (Конвенція А.Т.А.): Конвенція, Міжнародний документ від 06.12.1961 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_428.

77. Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенція МДП): Конвенція ООН від 14.11.1975 р. *Офіційний вісник України*. 2007. № 3. Ст. 138.

78. Митна конвенція про тимчасовий ввіз приватних дорожніх перевізних засобів: Конвенція, Міжнародний документ від 04.06.1954 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_081.

79. Митна справа : словник-довідник / кер. авт. кол. Ю.П. Соловков. Дніпропетровськ : АМСУ, 1999. 322 с.

80. Митний кодекс України: Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 32. Ст.1175.

81. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643?test=qY4Mfbtc78fVKxBUZiQSo0Q8HI4Uks80msh8Ie6.

82. Міжнародне перевезення товарів автомобільним транспортом: теорія та практика: практ. посіб. Київ : Плассе, 2010. 174 с.

83. Міщенко І.В. Митний кодекс України: проблеми термінології. *Митна справа*. 2010. № 5. С. 3–5.

84. Муратов І., Месеча І. Митний режим: тимчасове ввезення. *Вісник Міністерства доходів і зборів України*. 2014. № 17–18. С. 12–19.

85. На виконання вимог листа ДФС України від 16.08.17 р. № 21945/7/99-99-18-01-03-17 : службова записка заступника начальника митного поста – начальника ВМО № 4 м/п «Аккерман» М.М. Овсяника від 16.08.2017 р. № 2212/15–70–65.

86. Настюк В.Я. Адміністративно-правові проблеми законодавчого регулювання митної справи в Україні : дис. ... д-ра.юрид.наук. Харків, 2005. 430 с.

87. *Науково-практичний коментар до цивільного законодавства України* : у 2 т. Т. 1. / відп. ред. В.Г. Ротань. 2 вид. – Харків : Фактор, 2010. 800 с.

88. Неліпович О.В. Особливості визначення категорії «Митна процедура» у новій редакції Митного кодексу Європейського Союзу [Електронний ресурс] / О.В. Неліпович // Інтеграційна система освіти, науки і виробництва в сучасному інформаційному просторі : матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., 29–30 квітня 2014 р. – Тернопіль : Крок, 2014. – С. 225–227. – Режим доступу : http://conftiapv.at.ua/publ/konf_29_30_04_2014_r/sekcija_5_ekonomichni_nauki/osoblivosti_viznachennja_kategoriji_mitna_procedura_u_novij_redakciji_mitnogo_kodeksu_evropejskogo_sojuzu/87-1-0-2848.

89. Нота міністерства закордонних справ та європейської інтеграції Республіки Молдова від 11.06.2007 р. № 11140.

90. *Общеправна юридическая юриспруденция : учебный курс: учебник* / под. ред Ю.Н. Оборотова. Одесса : Феникс, 2011. 436 с.

91. Олексюк И.М. Международная система контроля за надлежащим завершением процедуры МДП. *Таможенный брокер*. 2003. № 11. С. 81–82.

92. Олексюк И.М. Международная система контроля за надлежащим завершением процедуры МДП. *Таможенный брокер*. 2003. № 12. С. 80–85.

93. Осипенко В. Контроль за переміщенням вантажів: взаємодія Держмитслужби України та митних перевізників. *Митниця*. 2008. № 6. С. 4–5.

94. Павлович Д. Ввезення автомобілів при переселенні на постійне місце проживання. *Вісник Міністерства доходів і зборів України*. 2014. № 40. С. 36–37.

95. Павлович Д. Несплата митних платежів є підставою для скасування держреєстрації транспортного засобу. *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2015. № 25. С. 36–37.

96. Переваги членства в АсМАП України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.asmap.org.ua/index1.php?inc_file=about/page1.php.

97. Писаревский Е.Л. Категория «формальность» в правовом обеспечении безопасности туризма. *Журнал российского права*, 2009. [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://www.juristlib.ru/book_5220.html.

98. Повідомлення про оприлюднення регуляторних актів. *Вісник Міністерства доходів і зборів України*. 2013. № 47. Ст. 10.

99. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2756-VI. *Офіційний вісник України*. 2010. № 92. Ст.3248.

100. Порядок здійснення попереднього документального контролю в пунктах пропуску через державний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України від 05.10.2011 р. № 1030. *Офіційний вісник України*. 2011. № 78. Ст. 2882.

101. Порядок митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України з використанням книжок (карнетів) А.Т.А. : наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2012 р. № 657. *Офіційний вісник України*. 2012. № 80. Ст. 3233.

102. Постанова Верховного суду України від 17.09.2013 р. у справі № 21-221а13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiP7o_k053TAhVmApoKHSsRDVsQFggbMAA&url=http%3A%2F%2Fwww.scourt.gov.ua%2Fclients%2Fvsu%2Fvsu.nsf%2F6b6c1e2e6ad3e2fcc225745c0034f4cc%2Fa8ec5166d711bde5c2257bf20043074a%2F%24FILE%2F21-221%25D0%25B013.doc&usg=AFQjCNFR9ckP8box-EKyy2f9NRb_drn5rQ&bvm=bv.152180690,d.bGs.

103. Постанова Малиновського районного суду м. Одеси у справі № 521/7892/17 від 27.07.2017 р.

104. Прейскурант вартості послуг по видачі книжок МДП з 1 квітня 2016 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.asmap.org.ua/index1.php?id=63477>.

105. Приймаченко Д.В., Прокопенко В.В. Митні формальності: правова природа та зміст поняття (міжнародно-правовий аспект). *Адміністративне право і процес*. № 3 (9). 2014. С. 186–197.

106. Про автомобільний транспорт: Закон України від 05.04.2001 р. № 2344-III. *Офіційний вісник України*. 2001. № 17. Ст. 719.

107. Про введення в дію Переліку документів, що утворюються в митних органах України, спеціалізованих митних установах та організаціях, із зазначенням строків зберігання: наказ Державної митної служби України від 13.01.2006 р. № 14 (зі змінами, внесеними наказом Державної митної служби України від 19.12.2007 р. № 1080) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uazakon.com/documents/date_bx/pg_gxgoxh.htm.

108. Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей: Закон України від 21.09.1999 р. № 1068-XIV. *Офіційний вісник України*. 1999. № 42. С. 4.

109. Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Адміністрації Державної прикордонної служби України та Державної митної служби України від 11 червня 2008 р. № 505/642: наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства доходів і зборів України від 25.01.2014 р. № 60/78. *Офіційний вісник України*. 2014. № 15. Ст. 455.

110. Про визначення пунктів пропуску через державний кордон України, через які здійснюється переміщення підакцизних товарів та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.05.2013 р. № 390. *Офіційний вісник України*. 2013. № 42. Ст. 1504.

111. Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму : наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2012 р. № 657. *Офіційний вісник України*. 2012. № 80. Ст. 3233.

112. Про внесення змін до Закону України «Про митний тариф України» щодо ввізного мита на електромобілі: Закон України від 25.11.2015 р. № 822-VII. *Офіційний вісник України*. 2015. № 101. Ст.3469.

113. Про внесення змін до Закону України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» : Закон України від 15.02.2011 р. № **3018-VI**. *Офіційний вісник України*. 2011. № 18. Ст. 727.

114. Про внесення змін до Митного кодексу України: Закон України від 10.04.2014 р. № 1201-VII. *Офіційний вісник України*. 2014. № 36. Ст. 956.

115. Про внесення змін до наказу Міністерства транспорту України від 21.11.2000 № 644 та Правил перевезення наливних вантажів : наказ Міністерства транспорту та зв'язку України від 25.11.2008 р. № 1430. *Офіційний вісник України*. 2009. № 17. Ст. 541.

116. Про внесення змін до Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні, та визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Державного комітету України по стандартизації, метрології та сертифікації: наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 06.05.2015 р. № 451. *Офіційний вісник України*. 2015. № 42. Ст. 1339.

117. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 21 травня 2012 р. № 436: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 р. № 142. *Офіційний вісник України*. 2016. № 20. Ст. 796.

118. Про внесення змін до статті 11 Закону України «Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України»: Закон України від 20.05.2010 р. № 2275. *Офіційний вісник України*. 2010. № 45. Ст. 1444.

119. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 р. № 1192-XIV. *Офіційний вісник України*. 1999. № 45. С. 8.

120. Про деякі питання ввезення на митну територію України та реєстрації транспортних засобів: Закон України від 06.07.2005 р. № 2739-IV *Офіційний вісник України*. 2005. № 30. Ст. 1774.

121. Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України: Закон України від 04.11.1999 р. № 1212-XIV. *Офіційний вісник України*. 1999. № 48. С. 1.

122. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 р. № 1207-VII. *Офіційний вісник України*. 2014. № 36. Ст. 957.

123. Про затвердження відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій : наказ Міністерства фінансів України від 20.09.2012 р. № 1011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/nakazi/62422.html>.

124. Про затвердження загальних вимог до облаштування пунктів пропуску через державний кордон: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. № 1142. *Офіційний вісник України*. 2002. № 34. Ст. 1580.

125. Про затвердження зразків національних та міжнародного посвідчень водіїв і документів, необхідних для реєстрації транспортних засобів: Постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.1992 р. № 47 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/47-92-%D0%BF>.

126. Про затвердження Інструкції про застосування зброї, бойової техніки, озброєння кораблів (катерів), літаків і вертольотів Державної прикордонної служби України, спеціальних засобів та заходів фізичного впливу під час охорони державного кордону та виключної (морської) економічної зони України : наказ Адміністрації державної прикордонної служби України від 21.10.2003 р. № 200. *Офіційний вісник України*. 2003. № 43. Ст. 2287.

127. Про затвердження Інструкції про порядок здійснення підрозділами Державтоінспекції МВС державної реєстрації, перереєстрації та обліку транспортних засобів, оформлення і видачі реєстраційних документів, номерних знаків на них: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 11.08.2010 р. № 379. *Офіційний вісник України*. 2011. № 8. Ст. 394.

128. Про затвердження Інструкції про порядок консульської легалізації офіційних документів в Україні і за кордоном: наказ Міністерства закордонних справ України від 04.06.2002 р. № 113. *Офіційний вісник України*. 2002. № 26. Ст. 1244.

129. Про затвердження Інструкції про порядок оформлення права на вивезення, тимчасове вивезення культурних цінностей та контролю за їх переміщенням через державний кордон України: наказ Міністерства культури і мистецтв України від 22.04.2002 р. № 258. *Офіційний вісник України*. 2002. № 28. Ст. 1346.

130. Про затвердження Методики визначення середньоринкової вартості легкових автомобілів та внесення змін у додатки 1 і 2 до Порядку визначення середньоринкової вартості легкових автомобілів, мотоциклів, мопедів: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.02.2016 р. № 66. *Офіційний вісник України*. 2016. № 15. Ст. 594.

131. Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 436. *Офіційний вісник України*. 2012. № 40. Ст. 1531.

132. Про затвердження Переліку відомчих класифікаторів інформації з питань державної митної справи, які використовуються у процесі оформлення митних декларацій, і Порядку їх ведення : наказ Міністерства фінансів України від 29.05.2012 р. № 623. *Офіційний вісник України*. 2012. № 60. Ст. 2457.

133. Про затвердження Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи

культурних цінностей: наказ Міністерства культури України від 11.09.2014 р. № 744. *Офіційний вісник України*. 2014. № 81. Ст. 2305.

134. Про затвердження Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні: наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 01.02.2005 р. № 28. *Офіційний вісник України*. 2005. № 19. Ст. 1006.

135. Про затвердження переліку пунктів пропуску через державний кордон, в яких здійснюється переміщення товарів через митний кордон України: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 р. № 435. *Урядовий кур'єр*. 2012. № 94. С. 13.

136. Про затвердження переліку пунктів пропуску через державний кордон, через які здійснюється переміщення товарів військового призначення та ядерних матеріалів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.11.2010 р. № 1057. *Офіційний вісник України*. 2010. № 88. Ст. 3097.

137. Про затвердження Переліку пунктів пропуску через державний кордон: наказ Адміністрації державної прикордонної служби України від 12.01.2004 р. № 31.

138. Про затвердження переліку пунктів пропуску через митний кордон України, через які дозволяється переміщення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.12.2002 р. № 1950. *Офіційний вісник України*. 2003. № 52. Ст. 2371.

139. Про затвердження переліку товарів, вивезення (пересилання) яких громадянами за межі митної території України не допускається: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.05.2012 р. № 468. *Офіційний вісник України*. 2012. № 41. Ст. 1579.

140. Про затвердження Положення про пункти пропуску через державний кордон та пункти контролю: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.08.2010 р. № 751. *Митна газета*. 2010. № 18. С. 4–5.

141. Про затвердження Порядку в'їзду на тимчасово окуповану територію України та виїзду з неї: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.06.2015 р. № 367. *Офіційний вісник України*. 2015. № 46. Ст. 1485.

142. Про затвердження Порядку видачі книжок (карнетів) А.Т.А. : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.11.2006 р. № 1654. *Офіційний вісник України*. 2006. № 48. Ст. 3196.

143. Про затвердження Порядку видачі свідоцтва про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами: наказ Міністерства фінансів України від 09.10.2012 р. № 1064. *Офіційний вісник України*. 2012. № 88. Ст. 3581.

144. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень: наказ Міністерства фінансів України від 09.10.2012 р. № 1066. *Офіційний вісник України*. 2013. № 99. Ст. 4027.

145. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа : наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 631. *Офіційний вісник України*. 2012. № 64. Ст. 2627.

146. Про затвердження Порядку використання уніфікованої митної квитанції МД-1: наказ Державної митної служби України від 04.01.2005 р. № 1. *Офіційний вісник України*. 2005. № 4. Ст.239.

147. Про затвердження Порядку державної реєстрації (перереєстрації), зняття з обліку автомобілів, автобусів, а також самохідних машин, сконструйованих на шасі автомобілів, мотоциклів усіх типів, марок і моделей, причепів, напівпричепів, мотоколясок, інших прирівняних до них транспортних засобів та мопедів: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.09.1998 р. № 1388. *Офіційний вісник України*. 1998. № 36. Ст. 1327.

148. Про затвердження Порядку дій керівників та посадових осіб митного органу під час зменшення пропускної спроможності пункту

пропуску через державний кордон України: наказ Державної митної служби України від 27.05.2011 р. № 440 (втратив чинність).

149. Про затвердження Порядку забезпечення інвалідів автомобілями: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.07.2006 р. № 999. *Офіційний вісник України*. 2006. № 30. Ст. 2130.

150. Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа : наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 651. *Офіційний вісник України*. 2012. № 64. Ст. 2629.

151. Про затвердження Порядку організації процедури габаритно-вагового контролю транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів у пунктах пропуску морського та річкового сполучення в частині обміну інформацією: Наказ Міністерства інфраструктури України / Міністерства доходів і зборів України від 14.08.2013 р. № 606/351. *Офіційний вісник України*. 2013. № 72. Ст. 2654.

152. Про затвердження Порядку проведення державної експертизи культурних цінностей та розмірів плати за її проведення: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.08.2003 р. № 1343. *Офіційний вісник України*. 2003. № 35. Ст. 1889.

153. Про затвердження Порядку реалізації положень Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП: наказ Державної митної служби України від 21.11.2001 р. № 755. *Офіційний вісник України*. 2002. № 51. Ст. 2325.

154. Про затвердження Порядку розрахунково-касового обслуговування через органи Державної казначейської служби України митних та інших платежів, які вносяться до/або під час митного оформлення: наказ Міністерства фінансів, Державної митної служби України від 24.01.2006 р. № 25/44. *Офіційний вісник України*. 2006. № 4. Ст.195.

155. Про затвердження Порядку справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.10.2002 р. № 1569. *Офіційний вісник України*. 2002. № 44. Ст. 2004.

156. Про затвердження Порядку справляння митних платежів при ввезенні на митну територію України товарів громадянами: наказ Міністерства фінансів України від 22.02.2012 р. № 581. *Офіційний вісник України*. 2012. № 56. Ст. 2268.

157. Про затвердження Пояснень до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності: наказ Державної фіскальної служби України від 09.06.2015 р. № 401 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/zakonodavstvo/mitne-zakonodavstvo/nakazi/63754.html>.

158. Про затвердження Правил митного контролю та митного оформлення транспортних засобів, що переміщуються громадянами через митний кордон України: наказ Державної митної служби України від 17.11.2005 р. № 1118. *Офіційний вісник України*. 2005. № 48. Ст. 3028.

159. Про затвердження Технічного регламенту канатних доріг для перевезення пасажирів : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.10.2009 р. № 1076. *Офіційний вісник України*. 2009. № 79. Ст. 2671.

160. Про затвердження Технології прикордонного та митного контролю у пунктах пропуску через державний кордон для автомобільного сполучення: наказ Адміністрації Державної прикордонної служби України та Державної митної служби України від 11.06.2008 р. № 505/642. *Офіційний вісник України*. 2008. № 62. Ст. 2101 (втратив чинність).

161. Про затвердження форм процесуальних документів у справах про порушення митних правил: наказ Міністерства фінансів України від 31.05.2012 р. № 652. *Офіційний вісник України*. 2012. № 50. Ст. 2009.

162. Про затвердження Часових нормативів виконання контрольних операцій посадовими особами, які здійснюють контроль осіб, товарів і транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон України: наказ Державної митної служби України, Адміністрації Державної

прикордонної служби України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства аграрної політики України, Міністерства охорони навколишнього природного середовища України, Міністерства культури і туризму України, Державної служби України з нагляду за забезпеченням безпеки авіації від 28.11.2005 р. № 1167/886/824/643/655/424/858/900. *Офіційний вісник України*. 2006. № 52. Ст. 3373.

163. Про заходи щодо забезпечення функціонування в Україні системи міжнародних автомобільних перевезень вантажів із застосуванням книжки МДП : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.07.1993 р. № 572 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/572-93-%D0%BF>.

164. Про заходи щодо збереження автомобільних доріг загального користування: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.07.2007 р. № 879. *Офіційний вісник України*. 2007. № 48. Ст. 1978.

165. Про заходи щодо стабілізації платіжного балансу України відповідно до статті XII Генеральної угоди про тарифи й торгівлю 1994 року: Закон України від 28.12.2014 р. № 73-VIII. *Офіційний вісник України*. 2015. № 3. Ст.48.

166. Про заходи щодо стимулювання зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 24.12.2015 р. № 912-VIII. *Голос України*. 2015. № 247.

167. Про контроль за сертифікатами відповідності: лист Державної фіскальної служби України від 28.12.2015 р. № 47569/7/99-99-24-03-01-17.

168. Про Митний тариф України: Закон України від 19.09.2013 р. № 584-VII. *Урядовий кур'єр*. 2013. № 195.

169. Про митні формальності на трубопроводному транспорті та лініях електропередачі : наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 р. № 629. *Офіційний вісник України*. 2012. № 59. Ст. 2381.

170. Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. *Офіційний вісник України*. 2005. № 29. Ст. 1694.

171. Про надання Торгово-промислової палати України повноважень виступати гарантуючою організацією, що видає в Україні книжки (карнети) А.Т.А. : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.12.2004 р. № 988-р. *Офіційний вісник України*. 2005. № 1. Ст. 38.

172. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383.

173. Про опрацювання проекту наказу «Про затвердження Порядку здійснення митного контролю та митного оформлення товарів за товарними позиціями 8701-8707, 8711, 8716 згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності, що ввозяться громадянами на митну територію України або надходять на митну територію України на адресу громадян у несупроводжуваному багажі або вантажних відправленнях для вільного обігу»: лист Державної фіскальної служби України від 08.07.2015 р. № 24822/7/99-99-24-01-03-17.

174. Про основні положення особливого правового статусу населених пунктів лівобережжя Дністра (Придністров'я): Закон Республіки Молдова від 22.07.2005 р. № 173. *Monitorul Oficial*. 2005. № 101–103.

175. Про порядок ввезення (пересилання) в Україну, митного оформлення й оподаткування особистих речей, товарів та транспортних засобів, що ввозяться (пересилаються) громадянами на митну територію України: Закон України від 13.09.2001 р. № 2681-III. *Офіційний вісник України*. 2001. № 40. Ст. 1791 (втратив чинність).

176. Про Правила дорожнього руху : Постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 р. № 1306. *Офіційний вісник України*. 2001. № 41. Ст. 1852.

177. Про практичну реалізацію Угод : Лист Державної фіскальної служби України від 12.12.2016 р. № 39482/7/99-99-18-02-01-17 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://qdpro.com.ua/document/60819>.

178. Про приєднання України до Конвенції про договір міжнародного автомобільного перевезення вантажів : Закон України від 01.08.2006 р. № 57-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 39. Ст. 341.

179. Про приєднання України до Конвенції про тимчасове ввезення : Закон України від 26.03.2004 р. № 1661-IV. *Відомості Верховної Ради*. 2004. № 29. Ст. 371.

180. Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у зміненій редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур: Закон України від 05.10.2006 р. № 227-V. *Офіційний вісник України*. 2006. № 49. Ст. 2865.

181. Про прикордонний контроль: Закон України від 05.11.2009 р. № 1710-VI. *Офіційний вісник України*. 2009. № 93. Ст. 3150.

182. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 р. № 1382-IV. *Офіційний вісник України*. 2004. № 1. Ст. 4.

183. Про стандартизацію і сертифікацію: Декрет Кабінету Міністрів України від 10.05.1993 р. № 46-93. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 27. Ст. 289.

184. Про стандартизацію: Закон України від 05.06.2014 р. № 1315-VII. *Офіційний вісник України*. 2014. № 54. Ст. 1440.

185. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту: Закон України від 22.10.1993 р. № 3551-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 45. Ст. 425.

186. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон Верховної Ради УРСР від 28.02.1991 р. № 796-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1991. № 16. Ст. 200.

187. Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території

України: Закон України від 12.08.2014 р. № 1636-VII. *Офіційний вісник України*. 2014. № 78. Ст. 2222.

188. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15.01.2015 р. № 124-VIII. *Офіційний вісник України*. 2015. № 12. Ст. 306.

189. Про тимчасове закриття пунктів пропуску через державний кордон та пунктів контролю: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30.04.2014 р. № 424-р. *Офіційний вісник України*. 2014. № 37. Ст. 997.

190. Про транспорт: Закон України від 10.11.1994 р. № 232/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 51. Ст. 446.

191. Про транспортно-експедиторську діяльність: Закон України від 01.07.2004 р. № 1955-IV. *Офіційний вісник України*. 2004. № 30. Т. 1. Ст. 1996.

192. Про участь України у Митній конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП 1975 року): Закон України від 15.07.1994 р. № 117/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 33. Ст. 307.

193. Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації: Стандарт, Програма, Резолюція, Міжнародний документ від 01.06.2005 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/976_003.

194. Резонансное ДТП в Киеве может «вылезти боком» всем владельцам авто на иностранных номерах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://ru.tsn.ua/kyiv/rezonansnoe-dtp-v-kieve-mozhet-vylezti-bokom-vsem-vladelcam-avto-na-inostrannyh-nomerah-882423.html>.

195. Словник української мови : в 11 т. / редкол. : І.К. Білодід (голова) [та ін.] ; ред. А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк. – Київ : Наук. думка, 1979. Т. 10. 660 с.

196. Таможенные аспекты логистики : практические рекомендации по организации работы грузового таможенного комплекса с использованием

механізму «єдиного окна» / Л.Р. Баязитов, А.Б. Егоров, О.И. Платонов, А.П. Шейко. Київ : АЛЛЕГО – ПЛАСКЕ, 2009. – 568 с.

197. Тимошенко В. Заходи з гарантування доставки товарів [Електронний ресурс] / Владимир Тимошенко . – Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/ru/pubs/id/90009989>.

198. Тютюн О., Гарбуз К. Зниження митної вартості автомобіля працівником дипломатичної служби. *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2016. № 3. С. 29–30.

199. Угода про міжнародний автомобільний транспорт між Урядом України та Урядом Ісламської Республіки Іран: Угода, Міжнародний документ від 09.07.1993 р. *Офіційний вісник України*. 2007. № 74. Ст. 2784.

200. Угода про співробітництво держав-учасниць Співдружності Незалежних Держав у боротьбі з крадіжками автотранспортних засобів і забезпеченні їхнього повернення : Угода, Застереження, Міжнародний документ від 25.11.2005 р. *Офіційний вісник України*. 2012. № 19.

201. Федотов О.П. Нова концепція податкової реформи України. *Митна справа*. 2014. № 5. 107 с. С. 7–12.

202. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435–IV. *Голос України*. 2003. № 45.

203. Чернишова Г., Данченко А. «Гаряча лінія» з «Вісником» на тему переміщення товарів і транспортних засобів громадянами через митний кордон. *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2015. № 43. С. 39–43.

204. Щіпанська Г. Сплата митних платежів при ввезенні інвалідами транспортних засобів на митну територію України. *Вісник Міністерства доходів і зборів України*. 2014. № 21. С. 46–47.

205. Щіпанська Г., Іваніна Н. Ввезення громадянами наземних транспортних засобів в Україну. *Вісник Міністерства доходів і зборів України*. 2014. № 44. С. 35–38.

206. Щіпанська Г., Іваніна Н. Вивезення транспортних засобів за межі митної території України для вільного обігу. *Вісник. Право знати все про податки і збори*. 2015. № 32. С. 30–31.

207. Щіпанська Г., Іваніна Н. Переміщення товарів громадянами через митний кордон України. *Вісник міністерства доходів і зборів України*. 2013. № 40. С. 64–71.

208. Щодо використання книжок МДП: Лист Державної фіскальної служби України від 01.10.2014 р. № 99/01-01-08/4555 [Електронний ресурс].

– Режим доступу:
http://www.mdoffice.com.ua/pls/MDOOffice/aSNewsDic.getNews?dat=03102014&num_c=432721.

209. Щодо пропуску через МКУ транспортних засобів: лист Державної фіскальної служби України від 03.11.2014 р. № 13-70-54/19-626.

210. Экспедиторское обслуживание / В.В. Третьяков. Самара : ЗАО ПЛАСКЕ, 2014. – 496 с.

211. Янець Л. Міжнародний семінар розглянув перспективи міжнародних дорожніх перевезень. *Митниця*. 2012. № 8. С. 11.

**Додаток 1. Часові нормативи здійснення митного контролю на
державному кордоні України**

Вид контролю Вид пункту пропуску	Часові нормативи		
	Особа	Автомобільний транспортний засіб	Товар
Митний пункт пропуску для автомобільного сполучення (паромного сполучення – у разі перевезення легкових автомобілів)	до 2 хв.	до 10 хв. (з урахуванням часу на проведення перевірки за базою даних викрадених) легкові автомобілі	до 5 хв.
Митний пункт пропуску для автомобільного сполучення (паромного сполучення – у разі перевезення автобусів)	до 2 хв.	до 10 хв. автобуси	до 2 год.
Митний пункт пропуску для автомобільного сполучення (паромного сполучення – у разі перевезення вантажних автомобілів)	до 2 хв.	до 10 хв. вантажні автомобілі	до 2 год.

**Додаток 2. Коди товарних позицій згідно з УКТ ЗЕД засобів
наземного транспорту, крім залізничного або трамвайного рухомого
складу, їх частини та обладнання, які ввозяться на митну територію
України громадянами для вільного використання**

№	Код товарної позиції згідно з УКТ ЗЕД	Пояснення до товарної позиції згідно УКТ ЗЕД
1	8701	Трактори (за винятком тракторів товарної позиції 8709)
2	8702	Моторні транспортні засоби, призначені для перевезення 10 осіб і більше, включаючи водія
3	8703	Автомобілі легкові та інші моторні транспортні засоби, призначені головним чином для перевезення людей (крім моторних транспортних засобів товарної позиції 8702), включаючи вантажопасажирські автомобілі-фургони та гоночні автомобілі
4	8704	Моторні транспортні засоби для перевезення вантажів
5	8705	Моторні транспортні засоби спеціального призначення, крім призначених головним чином для перевезення людей або вантажів (наприклад, автомобілі вантажні для аварійного ремонту, автокрани, автомобілі пожежні, автобетономішалки, автомобілі прибиральні для доріг, автомобілі поливомийні, автомобілі-майстерні, радіологічні автомобілі)
6	8706	Шасі з установленими двигунами для автомобілів товарних позицій 8701–8705
7	8707	Кузови (включаючи кабіни) для моторних транспортних засобів товарних позицій 8701–8705
8	8711	Мотоцикли (включаючи мопеди) та велосипеди з допоміжним двигуном, з колясками або без них; коляски
9	8716	Причіпи та напівпричіпи; інші несамохідні транспортні засоби; їх частини

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у фахових виданнях:

1. Герман О.О. Деякі питання функціонування пункту пропуску для автомобільного сполучення на державному кордоні України: нормативно-правовий аналіз. *Митна справа*. 2014. № 2 (92). С. 59–65.

2. Герман О.О. Комерційне та (особисте) некомерційне переміщення автомобільного транспортного засобу через митний кордон України. *Митна справа*. 2014. № 5 (95). С. 43–52.

3. Герман О.О., Федотов О.П. Деякі питання справляння єдиного збору у пунктах пропуску через державний кордон України. *Вісник Запорізького національного університету*. Сер. «Юрид. науки». № 1. (II). 2015. 232 с. С. 122–129.

4. Герман О.О. До питання щодо огляду автомобільних вантажних транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України. *Держава і право*. Сер. «Юрид. науки». Вип. 70. 2015. № 70. 258 с. С. 111–128.

5. Герман О.О. Митний контроль та митне оформлення товарів за товарними позиціями 8701 – 8707, 8711, 8716 згідно УКТ ЗЕД, що ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу. *Проблеми законності*. 2016. Вип. 133. 282 с. С. 111–125.

6. Герман О.О. Правові особливості адміністративно-правової технології переміщення через митний кордон України автомобільних транспортних засобів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням «книжки (карнета) МДП». *Актуальні проблеми політики*. 2017. Вип. 59. 278 с. С. 247–264.

7. Герман А.А. Транспарентный мониторинг особенностей временного ввоза гражданами автомобильных транспортных средств личного пользования на таможенную территорию Украины. *Leges și viața*. 2017. № 6. 111 с. С. 28–34.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Герман О.О. Пропускна спроможність пункту пропуску для автомобільного сполучення на державному кордоні України. *Актуальні проблеми світової і національної економіки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. молодих учених (м. Дніпропетровськ, 26 бер. 2014 р.). 376 с. С. 275–277.

9. Герман О.О. Комерційний та некомерційний (особистий) автомобільний транспортний засіб в понятійному апараті Митного кодексу України. *Сучасні проблеми правової системи України*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 27 листоп. 2014 р.). Київський ун-т права НАН України / редкол. : Шемшученко Ю.С., Бошицький Ю.Л., Чернецька О.В. [та ін.]. Київ : Ліра-К, 2014. 292 с. С. 87–88.

10. Герман О.О. Свідectво про допущення дорожнього транспортного засобу до перевезення товарів під митними печатками та пломбами: правова природа транспортного документу. *Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15–16 трав. 2015 р.) : у 2 т. / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юрид. л-ра, 2015. 764 с. Т. 1. С. 495–497.

11. Герман О.О. Нормативно-правові особливості та проблемні аспекти фотофіксації автомобільних транспортних засобів, що підлягають огляду при переміщенні через митний кордон України. *Теорія і практика сучасної юриспруденції*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 11–12 груд. 2015 р.). К. : Центр правових наукових досліджень, 2015. 184 с. С. 118–120.

12. Герман О.О. Корпоративний аналіз питань митного контролю та митного оформлення товарів за товарними позиціями 8701 – 8707, 8711, 8716 УКТ ЗЕД, які ввозяться громадянами на митну територію України для вільного обігу. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.) : у 2 т. / відп. ред. М.В. Афанасьєва. Одеса : Юрид. л-ра, 2016. 676 с. Т. 1. С. 449–451.

13. Герман О.О. Щодо питання переміщення громадянами-резидентами на митну територію України транспортних засобів, одержаних у вигляді нагород і призів на міжнародних змаганнях, конкурсах за межами митної території України. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (до 20-річчя НУ ОЮА та 180-річчя Одеської школи права) (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.) : у 2 т. / відп. ред. Г.О. Ульянова. Одеса: Видав. дім «Гельветика», 2017. 788 с. Т. 1. С. 494–496.

**ДЕРЖАВНА ФІСКАЛЬНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
ОДЕСЬКА МИТНИЦЯ ДФС**

вул. Гайдара, 21-А, м. Одеса, Україна, 65078, тел. (048) 734-28-00, 734-28-04,
факс (048) 734-28-05
e-mail: od@customs.sfs.gov.ua Код ЄДРПОУ 39441717

№ _____ На № _____ від _____

АКТ

**про впровадження (використання)
результатів дисертаційного дослідження
Германа Олександра Олександровича
«МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ЩОДО АВТОМОБІЛЬНИХ
ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ»
в Одеській митниці ДФС**

Цим актом засвідчено, що результати дисертаційного дослідження Германа Олександра Олександровича «Митні формальності щодо автомобільних транспортних засобів» мають теоретичну та практичну значимість, відповідають реаліям розвитку сфери державної митної справи та використовуються Одеською митницею ДФС при здійсненні безперервного навчання та підвищення професійної компетенції посадових осіб.

Заступник начальника митниці
Голова навчально-методичної ради
Одеської митниці ДФС

В.В. Передерій

К
4028/10/15-70-00-05 від 17.10.2017
Одеська митниця ДФС

Прокуратура України
ПРОКУРАТУРА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ОДЕСЬКА МІСЦЕВА ПРОКУРАТУРА № 2

65091, м. Одеса, вул. Головівська, 1

тел./факс (0482) 705-08-05

28.10.2017 № (76-85) 338-226/1

АКТ

про впровадження (використання)
результатів дисертаційного дослідження
Германа Олександра Олександровича
«МИТНІ ФОРМАЛЬНОСТІ ЩОДО АВТОМОБІЛЬНИХ
ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ»
в прокуратурі Одеської області

Даним актом підтверджується, що результати дисертаційного дослідження Германа Олександра Олександровича «Митні формальності щодо автомобільних транспортних засобів» мають теоретичну та практичну значимість, відповідають реаліям розвитку законодавства України та можуть використовуватись органами прокуратури при здійсненні безперервного навчання та підвищення професійної компетенції посадових осіб.

Керівник
Одеської місцевої прокуратури №2
радник юстиції

Б. Індиченко